

Saurashtra University

Re – Accredited Grade 'B' by NAAC
(CGPA 2.93)

Gajera, Shamjibhai R., 2005, સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન, સિદ્ધિ પ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો અભ્યાસ, thesis PhD, Saurashtra University

<http://etheses.saurashtrauniversity.edu/id/eprint/9>

Copyright and moral rights for this thesis are retained by the author

A copy can be downloaded for personal non-commercial research or study, without prior permission or charge.

This thesis cannot be reproduced or quoted extensively from without first obtaining permission in writing from the Author.

The content must not be changed in any way or sold commercially in any format or medium without the formal permission of the Author

When referring to this work, full bibliographic details including the author, title, awarding institution and date of the thesis must be given.

Saurashtra University Theses Service
<http://etheses.saurashtrauniversity.edu>
repository@sauuni.ernet.in

સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર
વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા,
જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો અભ્યાસ

A STUDY OF NORMAL STUDENTS WITH COMPARE TO
DEAF-DUMB STUDENTS WITH RELATION TO THEIR
ADJUSTMENT, ACHIEVEMENT MOTIVATION,
CURIOSITY AND FRUSTRATION

ડૉક્ટર ઓફ ફિલોસોફી (શિક્ષણ)ની ઉપાધિ માટેની જરૂરિયાતના ભાગરૂપે
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીમાં રજૂ કરવામાં આવેલ
મહાનિબંધ

*** પ્રયોજક ***

શામજીભાઈ આર. ગજેરા
બી.એસસી., એમ.એડ્.

*** માર્ગદર્શક ***

ડૉ. બિન્દુબહેન એલ. પોપટ
એમ.એ., એમ.એડ્., પીએચ.ડી. (શિક્ષણ)

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

ઓક્ટોબર - ૨૦૦૫
(રજિસ્ટ્રેશન નંબર - ૨૨૦૮; ૧૩ નવેમ્બર - ૧૯૯૮)

**STATEMENT UNDER UNIVERSITY Ph.D. RULES
ORDINANCE Ph.D. 7**

I here by declare that,

- (a) the research work embodied in this thesis on "A Study of Normal Students with Compare to Deaf-Dumb Students with Relation to their Adjustment, Achievement Motivation, Curiosity and Frustration" submitted for Ph.D. degree has not been submitted for any other degree of this or any other University on any previous occasion.
- (b) to the best of my knowledge no work of this type has been reported on the above subject, since I have discovered new relation of facts, this work can be considered to be contributory to the advancement of knowledge on Psychology and Education; and
- (c) all the work presented in the thesis is original and wherever references have been made to the work of others it has been clearly indicated as such and the sources of information included in the bibliography.

**Counter Signed by
The Guiding Teacher**

**Signature of the
Research Student**

Date :

Date :

Certificate of Approval

This thesis, directed and supervised by the candidate's guide, has been accepted by the Smt. M. M. Shah College of Education, Wadhwan city (Saurashtra University, Rajkot) in the fulfilment of the requirements for the degree of -

Doctor of Philosophy (EDUCATION)

Title : A STUDY OF NORMAL STUDENTS WITH COMPARE TO DEAF-DUMB STUDENTS WITH RELATION TO THEIR ADJUSTMENT, ACHIEVEMENT MOTIVATION, CURIOSITY AND FRUSTRATION

સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાની અભ્યાસ

Candidate : SHAMJIBHAI R. GAJERA

(Dr. Bindubahen. L. Popat)
Guide

(Dr. Bindubahen L. Popat)
Professor-in-charge
Principal,
Smt. M.M.Shah College of
Education,
Wadhwan city 363035

Date :

Date:

ઋણ સ્વીકાર

પુરુષાર્થ, માર્ગદર્શન, સહયોગ અને શુભેચ્છા એ સંશોધનરૂપી ઈમારતનાં આધાર સ્તંભ છે.

પ્રસ્તુત સંશોધન જ્યારે પ્રગટ થઈ રહેલ છે ત્યારે સંશોધક કૃતજ્ઞભાવે ઋણ સ્વીકાર કરવા ઈચ્છે તે સ્વાભાવિક છે.

આ સંશોધન કાર્યમાં માર્ગદર્શક તરીકે ઉમદા સ્નેહ અને હુંફસભર માર્ગદર્શન આપવા બદલ ડૉ. બિન્દુબહેન એલ. પોપટ, આચાર્યશ્રી, શ્રીમતી એમ.એમ. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન (વઢવાણસીટી) સુરેન્દ્રનગર, ડૉ. આર. પી. ચુડાસમા, પ્રાધ્યાપકશ્રી, ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, જૂનાગઢ અને ડૉ. ચંદ્રમૌલી વી. જોષી, આચાર્યશ્રી, શ્રીમતી એસ.સી.યુ. શાહ મહિલા અધ્યાપન મંદિર, વઢવાણ પ્રત્યે ઋણભાવ વ્યક્ત કરું છું. તેમના પ્રોત્સાહન અને માર્ગદર્શન વિના આ સંશોધન શક્ય ન બની શક્યું હોત.

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં જે જે શાળાઓ આવરી લેવામાં આવી છે તે તે શાળાઓનાં આચાર્યશ્રીઓ, શિક્ષકમિત્રો અને વિદ્યાર્થીઓનાં ઉમદા સહકાર બદલ આભાર માનું છું.

મારા સંશોધન કાર્યમાં સતત ઉત્સાહ અને પ્રેરણા પુરી પાડનાર મારી સંસ્થા શ્રી માધ્યમિક શાળા, સુખપુરના તમામ કર્મચારીઓ, શ્રી ટી.ડી.ડી. હાઈસ્કૂલ, મજેવડીના આચાર્યશ્રી કે.બી. કપુપરા સાહેબ, ડૉ. અતુલભાઈ કે. વ્યાસ, શ્રી બી.બી. ઉસદડીયા અને શ્રી આર.વી. ડોબરિયાનો સાદર આભાર માની મિત્રો હોવાનું ગૌરવ લઈશ.

જરૂરી અંકશાસ્ત્રીય ગણતરી અને સુંદર છાપકામ માટે કમલેશ કોમર્શીયલ સેન્ટર, જામનગરના સદસ્યો તરફ ઋણભાવ વ્યક્ત કરું છું.

અંતમાં આ સંશોધન કાર્યમાં મને મદદ અને હિંમત આપનાર મારા પરિવારનાં સભ્યોનો કયા શબ્દોમાં ઋણભાવ વ્યક્ત કરું ?

શામજીભાઈ આર. ગજેરા

અનુક્રમણિકા

પૃષ્ઠ ક્રમાંક

પ્રકરણ - ૧	૦૦૧-૦૩૪
સમસ્યાકથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા	
૧.૧.૦ પ્રસ્તાવના	૦૦૨
૧.૨.૦ સમસ્યા કથન	૦૦૩
૧.૩.૦ અભ્યાસનાં હેતુઓ	૦૦૪
૧.૪.૦ ચલો	૦૦૪
૧.૫.૦ અનુકૂલનની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ	૦૦૭
૧.૬.૦ સિદ્ધિપ્રેરણાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ	૦૧૧
૧.૭.૦ જિજ્ઞાસાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ	૦૧૬
૧.૮.૦ હતાશાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ	૦૧૭
૧.૯.૦ અભ્યાસ અંગેની ઉત્કલ્પનાઓ	૦૧૯
૧.૧૦.૦ શબ્દોની વ્યાવહારિક વ્યાખ્યા	૦૩૧
૧.૧૧.૦ અભ્યાસનું મહત્ત્વ	૦૩૨
૧.૧૨.૦ અભ્યાસ ક્ષેત્રની મર્યાદાઓ	૦૩૩
૧.૧૩.૦ હવે પછીના પ્રકરણો ની રૂપરેખા	૦૩૩
પ્રકરણ-૨	૦૩૫-૦૭૯
સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા	
૨.૧.૦ પ્રસ્તાવના	૦૩૬
૨.૨.૦ સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષાના હેતુઓ	૦૩૭
૨.૩.૦ સમીક્ષા માટેના પ્રશ્નો	૦૩૮
૨.૪.૦ સંબંધિત અભ્યાસની સંખ્યા	૦૩૮
૨.૫.૦ અનુકૂલન સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો	૦૩૯
૨.૬.૦ પૂર્વ થયેલા અનુકૂલન પરના સંશોધનોની સમીક્ષા	૦૫૪
૨.૭.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો	૦૫૫
૨.૮.૦ પૂર્વ થયેલા સિદ્ધિપ્રેરણા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા	૦૬૬
૨.૯.૦ જિજ્ઞાસા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો	૦૬૭
૨.૧૦.૦ પૂર્વ થયેલા જિજ્ઞાસા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા	૦૭૧

૨.૧૧.૦ હતાશા સંબંધિત પૂર્વે થયેલા સંશોધનો	૦૭૨
૨.૧૨.૦ પૂર્વે થયેલા હતાશા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા	૦૭૭
૨.૧૩.૦ પ્રસ્તુત અભ્યાસની વિશેષતા	૦૭૮

પ્રકરણ-૩

૦૭૯-૧૧૧

સંશોધન યોજના

૩.૧.૦ પ્રસ્તાવના	૦૮૦
૩.૨.૦ વ્યાપવિશ્વ	૦૮૧
૩.૩.૦ નમૂના પસંદગી	૦૮૪
૩.૪.૦ સંશોધન પદ્ધતિ	૦૮૧
૩.૫.૦ ઉપકરણોની પસંદગી	૦૮૨
૩.૫.૧ વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક	૦૮૨
૩.૫.૨ અનુકૂલન સંશોધિની	૦૮૨
૩.૫.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની	૦૮૩
૩.૫.૪ જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી	૦૮૪
૩.૫.૫ હતાશા માપન કસોટી	૧૦૩
૩.૬.૦ માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૪
૩.૬.૧ વ્યક્તિગત માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૫
૩.૬.૨ અનુકૂલન અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૫
૩.૬.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૬
૩.૬.૪ જિજ્ઞાસા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૬
૩.૬.૫ હતાશા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ	૧૦૭
૩.૭.૦ પ્રાપ્ત માહિતી અંગે સ્પષ્ટતા	૧૦૭
૩.૮.૦ ગુણાંકન યોજના	૧૦૮
૩.૮.૧ અનુકૂલન	૧૦૮
૩.૮.૨ સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૦૮
૩.૮.૩ જિજ્ઞાસા	૧૦૮
૩.૮.૪ હતાશા	૧૦૯
૩.૯.૦ માહિતીના વિશ્લેષણની રીત	૧૦૯
૩.૯.૧ ટી-ગુણોત્તર	૧૧૦

પ્રકરણ-૪

૧૧૨-૨૭૦

પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

૪.૧.૦ પ્રસ્તાવના	૧૧૪
૪.૨.૦ અનુકૂલન અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન	૧૧૯
૪.૨.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને અનુકૂલન	૧૨૦

૪.૨.૨	જાતીયતા અને અનુકૂલન	૧૨૨
૪.૨.૩	વિસ્તાર અને અનુકૂલન	૧૨૫
૪.૨.૪	જ્ઞાતિ અને અનુકૂલન	૧૩૨
૪.૨.૫	પિતાનો અભ્યાસ અને અનુકૂલન	૧૩૯
૪.૨.૬	કુટુંબનો પ્રકાર અને અનુકૂલન	૧૪૬
૪.૨.૭	અભ્યાસની કક્ષા અને અનુકૂલન	૧૫૩
૪.૩.૦	સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન	૧૫૭
૪.૩.૧	વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૫૮
૪.૩.૨	જાતીયતા અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૬૦
૪.૩.૩	વિસ્તાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૬૩
૪.૩.૪	જ્ઞાતિ અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૭૦
૪.૩.૫	પિતાનો અભ્યાસ અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૭૭
૪.૩.૬	કુટુંબનો પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૮૪
૪.૩.૭	અભ્યાસની કક્ષા અને સિદ્ધિપ્રેરણા	૧૯૧
૪.૪.૦	જિજ્ઞાસા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન	૧૯૫
૪.૪.૧	વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા	૧૯૬
૪.૪.૨	જાતીયતા અને જિજ્ઞાસા	૧૯૮
૪.૪.૩	વિસ્તાર અને જિજ્ઞાસા	૨૦૧
૪.૪.૪	જ્ઞાતિ અને જિજ્ઞાસા	૨૦૮
૪.૪.૫	પિતાનો અભ્યાસ અને જિજ્ઞાસા	૨૧૫
૪.૪.૬	કુટુંબનો પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા	૨૨૨
૪.૪.૭	અભ્યાસની કક્ષા અને જિજ્ઞાસા	૨૨૯
૪.૫.૦	હતાશા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન	૨૩૩
૪.૫.૧	વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને હતાશા	૨૩૪
૪.૫.૨	જાતીયતા અને હતાશા	૨૩૬
૪.૫.૩	વિસ્તાર અને હતાશા	૨૩૯
૪.૫.૪	જ્ઞાતિ અને હતાશા	૨૪૬
૪.૫.૫	પિતાનો અભ્યાસ અને હતાશા	૨૫૩
૪.૫.૬	કુટુંબનો પ્રકાર અને હતાશા	૨૬૦
૪.૫.૭	અભ્યાસની કક્ષા અને હતાશા	૨૬૭

પ્રકરણ-૫

૨૭૧-૩૧૫

સારાંશ, તારણો, શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો
અને ભલામણો

૫.૧.૦ પ્રસ્તાવના	૨૭૨
૫.૨.૦ અનુકૂલન	૨૭૩
૫.૨.૧ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ	૨૭૩
૫.૨.૨ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં તારણો	૨૮૧
૫.૨.૩ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૨૮૩
૫.૩.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા	૨૮૪
૫.૩.૧ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ	૨૮૪
૫.૩.૨ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં તારણો	૨૯૨
૫.૩.૩ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૨૯૪
૫.૪.૦ જિજ્ઞાસા	૨૯૫
૫.૪.૧ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ	૨૯૫
૫.૪.૨ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં તારણો	૩૦૩
૫.૪.૩ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૩૦૫
૫.૫.૦ હતાશા	૩૦૬
૫.૫.૧ હતાશાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ	૩૦૬
૫.૫.૨ હતાશાનાં સંદર્ભમાં તારણો	૩૧૪
૫.૫.૩ હતાશાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૩૧૪
૫.૬.૦ ભાવિ સંશોધન અંગે ભલામણો.	૩૧૪

સંદર્ભ સૂચિ

૩૧૬-૩૨૬

પરિશિષ્ટ

૩૨૭-૩૬૧

સારણી સૂચિ

સારણી ક્રમાંક	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૨.૧	અનુકૂલન માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો	૩૯
૨.૨	અનુકૂલન સંબંધિત સંશોધનોના સંશોધકનું નામ, ચલો, નમૂનો, ઉપકરણો, પૃથક્કરણ પ્રવિધિ તથા તારણોની વિગત દર્શાવતી સારણી	૪૦
૨.૩	સિદ્ધિપ્રેરણા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો	૫૬
૨.૪	સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત સંશોધનોના સંશોધકનું નામ, ચલો, નમૂનો, ઉપકરણો, પૃથક્કરણ પ્રવિધિ તથા તારણોની વિગત દર્શાવતી સારણી	૫૭
૨.૫	જિજ્ઞાસા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો	૬૮
૨.૬	જિજ્ઞાસા સંબંધિત સંશોધનોના સંશોધકનું નામ, ચલો, નમૂનો, ઉપકરણો, પૃથક્કરણ પ્રવિધિ તથા તારણોની વિગત દર્શાવતી સારણી	૬૯
૨.૭	હતાશા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો	૭૨
૨.૮	હતાશા સંબંધિત થયેલો સંશોધનોના સંશોધકનું નામ, ચલો, નમૂનો, ઉપકરણો, પૃથક્કરણ પ્રવિધિ તથા તારણોની વિગત દર્શાવતી સારણી	૭૩
૩.૧	વ્યાપવિશ્વમાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થા તથા તેમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૮૩
૩.૨	નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને વિદ્યાર્થીઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૮૫
૩.૩	નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને તેમાં અભ્યાસ કરતાં કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૮૬
૩.૪	નમૂનામાં સમાવિષ્ટ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને તેમાં અભ્યાસ કરતાં કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૮૭
૩.૫	નમૂનામાં સમાવિષ્ટ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને વિદ્યાર્થીઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૮૮

સારણી ક્રમાંક	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૩.૬	નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ અને કુટુંબનાં પ્રકારની માહિતી દર્શાવતી સારણી	૮૯
૩.૭	કસોટીના પૂર્વેક્ષણ માટે માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં કુમારો અને કન્યાઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી	૯૮
૩.૮	વિધાનોના ક્રમ અને તે વિધાનના સંદર્ભમાં સહસંબંધાંકનું મૂલ્ય દર્શાવતી સારણી	૧૦૦
૪.૧	મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૧
૪.૨	મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૩
૪.૩	મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૪
૪.૪	શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૬
૪.૫	શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૭
૪.૬	શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૮
૪.૭	ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૨૯
૪.૮	ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૩૦
૪.૯	ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૩૧
૪.૧૦	પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૩૩
૪.૧૧	પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૩૪
૪.૧૨	પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૧૩૫

સારણી ક્રમાંક	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૪.૮૧	જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૧
૪.૮૨	સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૩
૪.૮૩	સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૪
૪.૮૪	સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૫
૪.૮૫	વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૬
૪.૮૬	વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૭
૪.૮૭	વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૨૮
૪.૮૮	શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૦
૪.૮૯	શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૧
૪.૯૦	શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૨
૪.૯૧	મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૫
૪.૯૨	મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૭
૪.૯૩	મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશા નાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૩૮
૪.૯૪	શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૪૦

સારણી ક્રમાંક	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૪.૧૦૯	જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૫૭
૪.૧૧૦	જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૫૮
૪.૧૧૧	જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૫૯
૪.૧૧૨	સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૧
૪.૧૧૩	સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૨
૪.૧૧૪	સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૩
૪.૧૧૫	વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૪
૪.૧૧૬	વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૫
૪.૧૧૭	વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૬
૪.૧૧૮	શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૮
૪.૧૧૯	શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૬૯
૪.૧૨૦	શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી	૨૭૦

પ્રકરણ - ૧

સમસ્યાકથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા

- ૧.૧.૦ પ્રસ્તાવના
- ૧.૨.૦ સમસ્યા કથન
- ૧.૩.૦ અભ્યાસનાં હેતુઓ
- ૧.૪.૦ અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલો
- ૧.૫.૦ અનુકૂલનની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ
- ૧.૬.૦ સિદ્ધિપ્રેરણાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ
- ૧.૭.૦ જિજ્ઞાસાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ
- ૧.૮.૦ હતાશાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ
- ૧.૯.૦ અભ્યાસ અંગેની ઉલ્કલ્પનાઓ
- ૧.૧૦.૦ શબ્દોની વ્યાવહારિક વ્યાખ્યા
- ૧.૧૧.૦ અભ્યાસનું મહત્ત્વ
- ૧.૧૨.૦ અભ્યાસ ક્ષેત્રની મર્યાદાઓ
- ૧.૧૩.૦ હવે પછીના પ્રકરણો ની રૂપરેખા

પ્રકરણ - ૧

સમસ્યાકથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા

૧.૧.૦ પ્રસ્તાવના

સમાજ અને રાષ્ટ્રના ભાવિ નાગરિકોનો મહત્વનો વિકાસ શાળામાં થાય છે. મનોવૈજ્ઞાનિકોના મતે બાળકના શરૂઆતનાં વર્ષો તેના વિકાસ માટે ખૂબ જ અગત્યના પાયારૂપ છે, અને બાળ વિકાસના શ્રેષ્ઠ તબક્કામાં શિક્ષક વિવિધ પ્રકારની ભૂમિકા ભજવે છે.

હલન-ચલન માટે, સાંભળવા માટે, વિચારવા માટે વગેરે કાર્યો માટે કુદરતે માનવને જુદા જુદા અવયવો આપ્યા છે. આ અવયવોમાં જ્યારે ખામી આવે અને તેથી શારીરિક કે માનસિક કામ કરવાની શક્તિ તદ્દન અટકી જાય કે ઓછી થઈ જાય તેને કુદરતી ક્ષતિ યુક્ત બાળક છે તેમ કહીએ છીએ.

એક સમય એવો હતો કે લોકો મૂક-બધિર બાળકો તરફ તુચ્છકારથી જોતા. તેને સમાજ માટે ભાર રૂપ ગણવાની માન્યતા હતી. મૂક-બધિરોને પોતાની શેષ ક્ષમતાઓનો ઉપયોગ કરવાની તક મળતી ન હતી. હવે સદ્ભાગ્યે પરિસ્થિતિ કંઈક બદલાઈ છે. જગત સમજતું થયું છે કે એક યા બે અંગોની ખામીથી માનવી પોતાની પૂર્ણ ક્ષમતા ગુમાવી બેસતો નથી. મૂક-બધિર વ્યક્તિ પણ પ્રભાવી જીવન જીવી શકે છે. તેનામાં તેમને યોગ્ય એવી કામ કરવાની શક્તિ રહેલી હોય છે.

સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓને કેટલીક શારીરિક ખામી હોય છે. સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ જે પ્રકારનાં મનોભાવો અનુભવે છે તે તમામ મનોભાવો જેવા કે ગમા-અણગમા વ્યક્ત કરવા, મહેનત કરી વિકાસ કરવાની તમન્ના સેવવી અને તે સાથે પોતાની વિશિષ્ટ ઓળખ પ્રસ્થાપિત કરવી વગેરે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ પણ અનુભવે છે. અલબત્ત તેમની શારીરિક ખામીઓની અસર તેમની શૈક્ષણિક બાબતો પર પણ પડે છે. તેમના વ્યક્તિત્વના વિકાસની તરાહ પર શારીરિક

ક્ષતિનો પ્રભાવ પડતો હોય છે. શિક્ષણ જગતમાં આજે માનસિક અને શારીરિક ક્ષતિ ધરાવતા બાળકોના શિક્ષણ અંગેનું ક્ષેત્ર સૌનું ધ્યાન ખેંચી રહ્યું છે તેમનું જીવન મુશ્કેલીઓ રહિત બની શકે તે માટે તેમને વિશિષ્ટ પ્રકારનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે.

અમદાવાદમાં અંધજન મંડળ જેવી આતંરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પામેલી સંસ્થા આવેલ છે. દેશભરમાં આ પ્રકારની સેંકડો સંસ્થાઓ ખોડખાંપણ ધરાવતા લોકોને આત્મનિર્ભર બનાવવા વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરી રહી છે.

મૂક-બધિરોને તાલીમ આપવા માટે સરકાર માન્ય અલીયાવરજંગ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ફોર હિયરીંગ હેન્ડીકેપ્ડ મુંબઈમાં ચાલી રહી છે. આ સંસ્થાના કલકતા, દિલ્હી અને હૈદરાબાદ ખાતે તાલીમ કેન્દ્રો પણ આવેલા છે. મુંબઈ યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન અભ્યાસક્રમોમાં સ્નાતક કક્ષાનો ૧ વર્ષનો શિક્ષક માટેનો અભ્યાસક્રમ છે જ્યારે ધોરણ ૧૨ પાસ વિદ્યાર્થીઓને બેચલર ડિગ્રી ઈન ઓડિયોલોજીના નામનો ૩ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે.

આ સમુદાયના બાળકો માટે શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે, સામાજિક ક્ષેત્રે તેના વિકાસ અર્થે સંશોધન હાથ ધરાય તે ઈચ્છનીય છે.

સંશોધક માધ્યમિક શાળામાં સેવા બજાવે છે. સેવા કાર્ય દરમ્યાન સંશોધકના ધ્યાન પર આવ્યું કે શાળામાં અભ્યાસાર્થે આવતા બાળકોની જેમ મૂક-બધિર બાળકો પણ પ્રગતિ કરી શકે છે. તેમના મનોભાવો સામાન્ય વિદ્યાર્થી કરતા જુદા હોય કે કેમ? તે માટે સંશોધકે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવાનું વિચારી બન્ને જૂથના બાળકો વચ્ચેના અંતરને ઘટાડી સેતુ બનવા પ્રયાસ કરવા પ્રયત્ન કર્યો.

૧.૨.૦ સમસ્યાકથન

સંશોધકે સમસ્યાને આ પ્રમાણે શબ્દબદ્ધ કરી હતી "સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો અભ્યાસ".

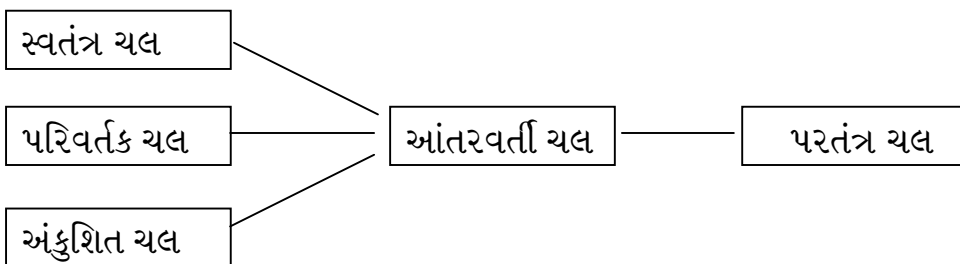
પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠ, નવ અને દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને લેવામાં આવ્યા હતા. આ બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓનાં કેટલાક લક્ષણો જેવા કે, અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧.૩.૦ અભ્યાસના હેતુઓ

- (૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનો તેમની જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ, કુટુંબનો પ્રકાર અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
- (૨) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો તેમની જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ, કુટુંબનો પ્રકાર અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
- (૩) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનો તેમની જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ, કુટુંબનો પ્રકાર અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
- (૪) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનો તેમની જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ, કુટુંબનો પ્રકાર અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.

૧.૪.૦ ચલો

સંશોધન સમસ્યામાં સમાયેલા ચલોને ઓળખવા અને તેમને વ્યાખ્યાયિત કરવા એ સંશોધન પ્રક્રિયાનું અગત્યનું સોપાન છે. જે વિગતે અત્રે પ્રસ્તુત છે.

- સ્વતંત્ર, પરિવર્તક, અંકુશિત અને પરતંત્ર આ ચાર ચલો માપી શકાય તેવાં અને નક્કર છે.
- આંતરવર્તી ચલ એ અનુમાનિત ચલ છે. જેની પરતંત્ર ચલ પર સૈદ્ધાંતિક અસર માપી શકાતી નથી. તેની અસરની માત્ર ધારણા જ કરી શકાય છે.
- સ્વતંત્ર, પરિવર્તક અને અંકુશિત ચલો બીજા પર લાગુ પાડી શકાય છે, અને આ પ્રત્યેક ચલ પરતંત્ર ચલ પર શી અસર કરે છે તે માપી શકાય છે.
આ ત્રણે ચલોને કારણ—અસરના અભ્યાસમાં કારણ તરીકે સ્વીકારેલ છે.
- 'કારણ—અસર' સંબંધમાં 'પરતંત્ર ચલ' એ અસર છે.
- સ્વતંત્ર અને પરિવર્તક ચલની અસરનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે, જ્યારે અંકુશિત ચલ દ્વારા જે અસર થતી હોય તે અસરને તટસ્થ કે દૂર કરવામાં આવે છે.
- સ્વતંત્ર ચલની સીધી અસર પરતંત્ર ચલ પર તપાસાય છે, જ્યારે સ્વતંત્ર ચલ અને પરતંત્ર ચલ વચ્ચેના સંબંધ પર પરિવર્તક ચલની અસર તપાસાય છે.

સ્વતંત્ર ચલ :

શર્માના મતે આ ચલ એ પ્રક્રિયામાં ઉદ્દીપક કે પ્રક્રિયક હોય છે. જે વ્યક્તિ કે ઘટના અંતર્ગત ક્રિયા કરીને અસર પહોંચાડે છે.

સ્વતંત્ર ચલ એ એવો ચલ છે કે જેને સંશોધક અવલોકન હેઠળની ઘટના પરનો તેનો સંબંધ નક્કી કરવા માટે પસંદ કરે છે, લાગુ પાડે છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સ્વતંત્ર ચલ તરીકે વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક સ્થિતિ લેવામાં આવેલ. જેમની બે કક્ષા હતી (૧) મૂક—બધિર વિદ્યાર્થીઓ (૨) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

પરતંત્ર ચલ :

પરતંત્ર ચલ એ એવો ઘટક છે કે જેને સ્વતંત્ર ચલની અસર તપાસવા માટે અવલોકવામાં આવે છે. સ્વતંત્ર ચલનો અમલ કરવાથી, દૂર કરવાથી કે તેમાં ફેરફાર કરવાથી જે ઘટક ઉદ્ભવે છે, દૂર થાય છે કે ફેરફાર પામે છે તેને પરતંત્ર ચલ કહેવામાં આવે છે.

જે આ પ્રમાણે હતાં (૧) અનુકૂલન (૨) સિદ્ધિપ્રેરણા (૩) જિજ્ઞાસા (૪) હતાશા

પરિવર્તક ચલ :

પરિવર્તક ચલ એ ગૌણ સ્વતંત્ર ચલ છે જે મુખ્ય સ્વતંત્ર ચલ અને પરતંત્ર ચલ વચ્ચેના સંબંધને અસર કરે છે કે કેમ તે તપાસવા માટે સંશોધક દ્વારા પસંદ કરવામાં આવે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પરિવર્તક ચલ તરીકે છ ચલોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે જેમની કક્ષા સાથેની વિગત આ પ્રમાણે છે.

(૧) જાતીયતા	:-	(૧) કુમાર (૨) કન્યા
(૨) વિસ્તાર	:-	(૧) શહેર (૨) ગ્રામ
(૩) જ્ઞાતિ	:-	(૧) પછાત (૨) બિનપછાત
(૪) પિતાનો અભ્યાસ	:-	(૧) એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ (૧) એસ.એસ.સી. થી ઓછો
(૫) કુટુંબનો પ્રકાર	:-	(૧) સંયુક્ત (૨) વિભક્ત
(૬) અભ્યાસની કક્ષા	:-	(૧) શ્રેણી-આઠ (૨) શ્રેણી-નવ (૩) શ્રેણી-દસ

નિયંત્રિત ચલ (અંકુશિત ચલ) :

સંશોધન દરમ્યાન સ્વતંત્રચલ ઉપરાંત તેની અસર પરતંત્ર ચલ પર થઈ શકે તેમ છે પરંતુ સંશોધક નિયંત્રિત કરે છે જેથી તે અસરહીન બને છે કે તેની અસર તટસ્થ થાય છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નિયંત્રિત ચલ તરીકે માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

૧.૫.૦ અનુકૂલનની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ

માનવી અને માનવેતર પ્રાણીઓ એ બન્ને માટે અનુકૂલન અનિવાર્ય છે. માનવ વધુ બુદ્ધિશાળી, વધુ સામાજિક અને સંવેદનશીલ હોવાથી તેના સુખી અને સમૃદ્ધ જીવન વ્યવહાર માટે અનુકૂલન અનિવાર્ય શરત સમાન છે.

અનુકૂલન (Adjustment) શબ્દથી "શારીરિક અસ્મિતા" માટેની આંતરક્રિયાત્મક પ્રક્રિયા જ સૂચવાતી હોવાથી, માનવીની "મનોભૌતિક અસ્મિતા અને સંતોષ પ્રાપ્તિ" માટેની ભૌતિક ઉપરાંત સામાજિક, સાંસ્કૃતિક વાતાવરણ સાથેની આંતરક્રિયા સૂચવવા મનોવૈજ્ઞાનિકોએ સમાયોજન શબ્દ પ્રયોજ્યો છે. આમ હોવા છતાં સામાન્ય વ્યવહારમાં અનુકૂલન અને સમાયોજન એ બન્ને શબ્દો એકબીજાના પર્યાય તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. સમાયોજનમાં વ્યક્તિમાં ઉભી થયેલી જરૂરિયાતો અને તે જરૂરિયાતોની તૃપ્તિ જે પરિબળો દ્વારા થાય તેમ હોય તે બન્ને બાબતો વચ્ચે ઉચિત યોજન હોવું જોઈએ.

"વૈયક્તિક સમાયોજન એ આપણી જાત અને આપણી પરિસ્થિતિ વચ્ચેની આંતરક્રિયાત્મક પ્રક્રિયા છે. આ પ્રક્રિયા દરમિયાન આપણે પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થઈએ અથવા તો તેને બદલી શકીએ છીએ. સંતોષપ્રદ વૈયક્તિક સમાયોજન આવી આંતરક્રિયાત્મક પ્રક્રિયા પર આધાર રાખે છે."

– લેહનર અને ક્યુબ

"Personal Adjustment is a Process of Interaction between ourselves and our environments. In this process we can either adopt to the environment or alter it. Satisfactory Personal Adjustment depends on successful interaction.

-Lehner & Cube

આમ, હોવા છતાં અનુકૂલન એટલે શરણાગતિ કે અનુરૂપતા નથી. (Adjustment does not mean conformity) અનુકૂલન વિષે ટૂંકમાં કહેવું હોય તો

કહી શકાય કે – અનુકૂલન એ પ્રક્રિયા છે અને તે પ્રક્રિયા હોવાથી તેને ક્યારેય પૂર્ણવિરામ ન હોઈ શકે.

અનુકૂલનનાં ત્રણ મહત્વનાં ઘટકો છે :

- (અ) વ્યક્તિ
- (બ) જરૂરિયાતો
- (ક) પરિસ્થિતિ

અનુકૂલન કે સમાયોજનમાં જરૂરિયાત અને પરિસ્થિતિ વચ્ચે સુમેળ સાધવાની પ્રવૃત્તિ અસ્તિત્વમાં આવે છે.

સામાન્ય રીતે અનુકૂલન સાધવાની આવડત સુખી જીવન વ્યવહાર કરતાં થવાની ગુરુચાવી છે. અનુકૂલન સુધારવા કે અસરકારક બનાવવા નીચેના ત્રણ સોપાનો લક્ષમાં રાખવા અનિવાર્ય છે.

- (૧) પોતાની (Self) "સ્વ"ની જાણકારી વધારવી
 - (૨) અન્ય વ્યક્તિઓની જરૂરિયાતો અને લાગણીઓ પ્રત્યે વધુ સત્માન અને સંવેદનશીલ બનવું
 - (૩) સમસ્યાની સર્વગ્રાહી સૂઝ કેળવવી
- કોઈપણ વ્યક્તિનાં વર્તનમાં તેના સમાયોજનની ગુણવત્તા પ્રતિબિંબિત થતી હોય છે.

કોઈપણ વ્યક્તિ પછી તે ગમે તે હોય પણ જો તે પોતાના રોજ-બરોજનાં વ્યવહારમાં અનુકૂલન સાધવામાં નિષ્ફળતા જ અનુભવતી હોય તો પરિણામે તેમાંથી તે હતાશાનો ભોગ બની જાય છે. અત્યારનો માનવસમાજ અને તેનો વ્યવહાર એટલો બધો ક્લિષ્ટ બન્યો છે કે વ્યક્તિ સમસ્યાઓ અને મૂંઝવણોના ભાર નીચે ચગદાઈ રહી છે અને તેમાંથી બહાર આવવા તરફડિયાં મારે છે. જે તેમાંથી બહાર આવી શકે તે જ રાહતની લાગણી અનુભવે છે એટલે કે સંતોષપ્રદ જીવન જીવવા માટે શક્તિશાળી બની શકે છે, અન્ય નહિ. વ્યક્તિનાં વ્યવહારનાં અનેકવિધ ક્ષેત્રોમાં અનુકૂલન સાધવું અનિવાર્ય છે.

દા.ત. કુટુંબમાં, શાળામાં, વ્યવહારમાં, વ્યવસાયમાં, લગ્નજીવનમાં, માનવ સંબંધોમાં, મિત્રોમાં વગેરેમાં.

અત્યારના વિનાશક યુદ્ધોમાંથી માનવજાતને બહાર લાવવી હશે તો તે આધુનિક કે અદ્યતન યુદ્ધસામગ્રીથી શક્ય નહિ બની શકે, પણ તે માટે તો સમાયોજનની સુવિકસિત ભાવના જોઈએ.

અનુકૂલન એક સંકુલ પ્રક્રિયા છે. તે વ્યક્તિગત ભિન્નતા અને પરિસ્થિતિનાં સંદર્ભમાં હોય છે. કોઈ વખત સામાન્ય મુશ્કેલીના સમયે પણ વ્યક્તિએ અનુકૂલન સાધવું પડે અને કોઈવાર ગંભીર પરિસ્થિતિ ઊભી થાય ત્યારે પણ વ્યક્તિએ અનુકૂલન સાધવું પડે. અનુકૂલનનો એક સીધો સાદો અર્થ એવો થાય કે ન ગમતી પરિસ્થિતિ સમયે વ્યક્તિએ તેના વિકલ્પરૂપ ઉપાય યોજીને રાહત મેળવવી.

પ્રસ્તુત શોધનિબંધ વિદ્યાર્થીઓ માટે છે. વિદ્યાર્થીઓ સાથે અભ્યાસ કરતા હોઈએ ત્યારે બધાની સાથે સુમેળ રહે એ સંભવ નથી. ભિન્ન-ભિન્ન વિચારસરણીવાળા વિદ્યાર્થીઓ સાથે મતભેદ કે તિવ્ર સંઘર્ષ થવાની ઘણી શક્યતાઓ છે. જેમાંથી અપાનુકૂલનનાં પ્રશ્નો થાય છે. નીચે કેટલાંક વિદ્વાનોની અનુકૂલન અંગેની વ્યાખ્યાઓ આપી છે.

"અનુકૂલન પ્રક્રિયા અને સ્થિતિ બન્ને છે. વ્યક્તિ પોતાની જાત અને વાતાવરણ વચ્ચે સુસંવાદી સંબંધ ઉત્પન્ન કરવાના ઉદ્દેશથી પોતાના વર્તનમાં જે પરિવર્તન લાવે છે તેવાં પ્રકારની સતત ચાલતી પ્રક્રિયાને અનુકૂલન કહી શકાય."

(નિરંજન ત્રિવેદી અને અન્ય, શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન)

ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા દર્શાવે છે કે અનુકૂલનમાં વ્યક્તિઓને ક્રિયા દ્વારા પરિસ્થિતિ સાથે સંયોગ કરવો પડે છે. પોતાના પ્રતિચારના આધારે જ પરિસ્થિતિનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન વ્યક્તિ કરી શકે. વ્યક્તિને પોતાની જાત, સ્વ અંગેનો ખ્યાલ તેમજ કેટલાંક મનોવલણોનો સુમેળ પરિસ્થિતિ સાથે સાધવો જરૂરી બને છે. આત્મ-પ્રત્યક્ષીકરણની સામે આવી પડેલી

સમસ્યાઓનો ઉકેલ વ્યક્તિ લાવી શકે છે, તેથી મુશ્કેલીભરી સ્થિતિ નિવારી શકાય. સુસંવાદી વર્તન દ્વારા વાતાવરણ સબળ અને અનુકૂલિત બની જાય. ભૌતિક વાતાવરણ ઉપરાંત સામાજિક-સાંસ્કૃતિક વાતાવરણ પણ માનવીને અનુકૂલન પ્રત્યે દોરી જાય છે સામાજિક, આંતરિક, સાંસ્કૃતિક ઘટકો અનુકૂલનમાં અસર કરે છે. આમ કરવા જતાં વ્યક્તિએ વર્તનમાં પરિવર્તન લાવવું પડે.

માનવશાસ્ત્રીઓ માને છે કે માનવ જીવનમાં સમાયોજન અને પુનઃસમાયોજન પ્રક્રિયા સતત ચાલતી રહે છે. "Life is a series of adjustment and readjustment" માનવીએ પોતાના જીવનમાં ચારેબાજુના વાતાવરણ સાથે સતત સમાયોજન સાધવાનું રહે છે. આ વાતાવરણ ભૌગોલિક, ભૌતિક, કૌટુંબિક, આર્થિક કે સામાજિક હોઈ શકે. સંક્ષિપ્તમાં કહેવું હોય તો એમ કહી શકાય કે વ્યક્તિ અને તેની સામે જગતનું વાતાવરણ રહેલ છે.

લેહનર અને ક્યુબે જણાવે છે :

"The well adjusted person does not try to satisfy his needs at another person's expense or solve his problems by burdening them on someone else."

"સુસમાયોજન પ્રાપ્ત કરેલ વ્યક્તિ પોતાની જરૂરતો બીજાના ભોગે સંતોષતી નથી, કે પોતાના પ્રશ્નો ઉકેલવા માટે, પોતાની મુશ્કેલીઓનો ભાર બીજા પર લાદી દઈ શકતી નથી."

આ વ્યાખ્યાનો અર્થ એવો થઈ શકે કે જ્યારે કઠિન પરિસ્થિતિ નિર્માણ થાય છે, ત્યારે બીજાને તકલીફમાં મૂક્યાં સિવાય વ્યક્તિ પોતે જાતે જ સમસ્યાનો ઉકેલ મેળવે છે. જીવનનાં વિવિધ સંજોગોમાં આપણે આપણી પરિસ્થિતિને અનુકૂળ બનવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ – કાં તો પરિસ્થિતિને બદલીએ છીએ. જે વ્યક્તિ વાતાવરણ સાથે સમાયોજન કરવા સમર્થ બને છે, તેનું વ્યક્તિત્વ સારું ગણી શકાય. તેનું સમાયોજન ઘણું સારું કહેવાય.

"Adjustment can be simply defined as a satisfactory relation of an organism to it's environment."

"વાતાવરણ અને જરૂરિયાત વચ્ચે સુમેળ બેસાડવાની પ્રક્રિયા એટલે અનુકૂલન"

—કોલમેન

"અનુકૂલન એવી પ્રક્રિયા છે, જેનાં દ્વારા પ્રાણી પોતાની આવશ્યકતાઓ અને આવશ્યકતાઓની પૂર્તિને પ્રભાવિત કરનાર પરિસ્થિતિઓમાં સંતુલન રાખે છે."

—બોરિંગ, લેંગફેલ્ડ અને વેલ્ડ

"અનુકૂલન નિરંતર ચાલનાર પ્રક્રિયા છે, જેના દ્વારા વ્યક્તિ પોતાનાં અને વાતાવરણની વચ્ચે સંતુલિત સંબંધ રાખવા માટે વર્તનમાં પરિવર્તન કરે છે."

—ગેટ્સ અને અન્ય

આમ, અનુકૂલન એટલે પ્રાપ્ત પરિસ્થિતિ કે સમાજને અનુરૂપ થઈને રહેવાની કે વર્તવાની ઘટના.

૧.૬.૦ સિદ્ધિપ્રેરણાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ

શિક્ષણના ક્ષેત્રે અનેક સંશોધનો થયા છે. સંશોધનકારોની જુદી જુદી વિચારધારાઓએ એમાં યોગદાન આપ્યું છે, અને તેમાં પાછલા દાયકામાં એક મનોવૈજ્ઞાનિક ફળદાયી સિદ્ધિપ્રેરણાની નવી સંકલ્પના અમેરિકાના હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર મેકલેલેન્ડે શિક્ષણ જગતને ભેટ ધરી છે જે આ મુજબ છે. "સામાજિક પ્રતિષ્ઠા માટે નહિ, પણ પોતે કંઈક સિદ્ધ કર્યાનો આંતરિક સંતોષ પામવા માટે, કોઈપણ કામ સારી રીતે પાર પાડવાની અભિલાષા એટલે સિદ્ધિપ્રેરણા".

મેકલેલેન્ડ પ્રેરણાની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે આપે છે :

"ભાવાનુભૂતિવાળી પરિસ્થિતિમાં થતા ફેરફારમાં ગૌણ ઉદ્દીપક દ્વારા ઉત્પન્ન થતી પૂર્વશિક્ષણની સ્થિતિ એટલે પ્રેરણા"

વ્યક્તિની ધ્યેયસિદ્ધિ સાથે સંકળાયેલી પ્રેરણાને સિદ્ધિપ્રેરણા કહેવામાં આવે છે.

"ગુણવત્તાનાં મૂલ્યો સાથે હરીફાઈમાં મૂકી શકાય એ રીતે કાર્ય કરવા માટેના વિચારોની ગુંથણીનું સાતત્ય એટલે સિદ્ધિપ્રેરણા".

મેકડૂગલના મતે પ્રેરણા એટલે :

"પ્રેરકો એ પ્રાણીઓની એવી શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિ છે જે એને કોઈ એક કાર્ય ચોક્કસ રીતે કરવા પ્રેરે છે".

વૂડવર્થના મતે પ્રેરણા :

"પ્રેરકો એ વ્યક્તિની મનોદશા છે, જે કોઈ નિશ્ચિત ધ્યેયની પૂર્તિ માટે અને અમુક નિશ્ચિત વર્તન તરફ દોરે છે".

ગિલ્ફર્ડના મતે પ્રેરણા એટલે :

"પ્રેરક વૃત્તિ એ એક એવી આંતરિક મનોદશા કે પરિબળ છે, જે વ્યક્તિમાં પ્રવૃત્તિ ઉત્પન્ન કરે છે અને લક્ષ્યપૂર્તિ થાય ત્યાં સુધી એ પ્રવૃત્તિ જારી રાખે છે."

શોએન પ્રેરક વૃત્તિઓની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે આપે છે.

"પ્રેરક વૃત્તિઓ ક્રિયા કરવા માટેની એક પ્રવૃત્તિ છે, જે ઈરણથી ઉત્પન્ન થાય છે અને અનુકૂલનથી સમાપ્ત થાય છે".

પ્રો.મેકલેલેન્ડે અનેક સંશોધનના અંતે ભારપૂર્વક કહ્યું છે કે "વ્યક્તિ પોતાનો વિકાસ પોતાની જાતે જ સાધી શકે છે. દરેક વ્યક્તિમાં એવું આંતરિક તત્ત્વ રહેલું છે કે જે તેને સિદ્ધિ તરફ દોરી જાય છે. જરૂર છે વ્યક્તિમાં રહેલા આંતરિક તત્ત્વને ઢંઢોળવાની". તે જાગૃત બનતાં વ્યક્તિ પોતાના ધ્યેયની સિદ્ધિ ભણી પ્રગતિ સાધતો બની જાય છે. આ આંતરિક તત્ત્વ કયું તે અંગે મેકલેલેન્ડે લાંબી વિચારણાને અંતે "સિદ્ધિપ્રેરણા" એવું નામ આપ્યું. તેમણે એવું જણાવ્યું છે કે જો વ્યક્તિને સિદ્ધિ પ્રેરિત બનાવી શકાય તો તે આપોઆપ પોતાનો વિકાસ સાધતી બની જાય. જ્યારે રાષ્ટ્રની વ્યક્તિઓ સિદ્ધિથી સભાન બનશે ત્યારે રાષ્ટ્રની બધી જ સમસ્યાઓ આપોઆપ હલ થઈ જશે.

પ્રો. મેકલેલેન્ડે જણાવ્યું છે કે "પ્રત્યેક વ્યક્તિમાં અમુક ધ્યેયોનો સળવળાટ પડેલો છે. આ ધ્યેયો પ્રાપ્ત કરવાની ઝંખના પ્રત્યેક મનુષ્યમાં હોય છે". તેમની આ સંકલ્પનાનું ઉદ્દગમ સ્થાન અમેરિકન સમાજની આર્થિક વ્યવસ્થા હતી. અર્થશાસ્ત્રની પ્રણાલિગત માન્યતા મનુષ્યના વલણો અને અતિપ્રેરણને બિલકુલ મહત્ત્વ આપતી ન હતી. મેકલેલેન્ડે સિદ્ધિપ્રેરણાની સંકલ્પનાની આ પ્રણાલિગત માન્યતાને ઘક્કો માર્યો. તે ઉપરાંત મનુષ્યોનો સ્વભાવ બધે જ સરખો હોય છે અને તેની ઈચ્છાને કોઈ છેડો નથી એવી રૂઢિચુસ્ત માન્યતાનો પણ સિદ્ધિપ્રેરણાની સંકલ્પનાએ જાકારો આપ્યો.

"સિદ્ધિપ્રેરણા"ની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરતાં તેઓ જણાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણા એ તો શ્રેષ્ઠતા તરફ દોરી જનાર વિચાર ભૂમિકા છે. એટલે કે તેના દ્વારા એવો સમાજ ઘડાય છે કે જે સમાજમાં વ્યક્તિનું લક્ષ્ય સાહસિકતા, પ્રવૃત્તિશીલતા, શ્રેષ્ઠતા તરફની હરીફાઈ અને પ્રગતિશીલતા તરફ હોય. આ પ્રકારની લાક્ષણિકતા જે સમાજ જીવન કે દેશમાં હોય તે સમાજ કે દેશ સિદ્ધિ તરફ આગળ ઘપશે એમ ચોક્કસપણે કહી શકાય.

મેકલેલેન્ડે સિદ્ધિપ્રેરણાના ક્ષેત્રમાં કરેલા અનેક સંશોધનોમાંથી જે કાંઈ શોધી કાઢ્યું તેને તદ્દન સાદી વાત વડે સમજવું હોય તો આમ કહી શકાય. "વ્યક્તિની ધ્યેય સિદ્ધિ સાથે સંકળાયેલી પ્રેરણાને સિદ્ધિપ્રેરણા કહેવામાં આવે છે".

તેનો અંગ્રેજીમાં શબ્દ છે – Achievement motivation.

સફળ વ્યક્તિની સફળતાનું રહસ્ય સિદ્ધિપ્રેરણામાં છૂપાયેલું છે એટલે કે કોઈપણ કાર્યને વધુ સારી રીતે કરવાની આંતરિક ઈચ્છાને સિદ્ધિપ્રેરણા કહી શકાય. કોઈપણ પ્રકારનું કામ સારી રીતે કરવાની ઈચ્છા માત્ર સામાજિક મોભો મેળવવા કે કોઈપણ પ્રકારનો ભૌતિક બદલો મેળવવા નહિ પરંતુ "સારું કાર્ય થવાથી વ્યક્તિગત રીતે પોતાને થતા આનંદની અનુભૂતિ મેળવવા માટેની તમન્ના" એમ એને સમજવા માટે સારી રીતે કામ કરવાની ઈચ્છા એવા શબ્દ પ્રયોગ થયેલ જણાય છે.

મેકલેલેન્ડ અને એટકીનસને અભિપ્રેરણાના ક્ષેત્રે કરેલું સિદ્ધિપ્રેરણાના ખ્યાલોનું પ્રદાન ખૂબ વિશિષ્ટ અને મહત્ત્વનું છે. જીવનના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં સફળતાનો આધાર

વ્યક્તિની સિદ્ધિ મેળવવાની પ્રેરણા પર રહે છે. રાષ્ટ્રના આર્થિક વિકાસ માટે પણ રાષ્ટ્રના નાગરિકોમાં સિદ્ધિ માટેની ઝંખના અનિવાર્ય છે. તેઓના સંશોધન તારણો એવો નિર્દેશ કરે છે કે સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ જીવનનું ધ્યેય મુકરર કરે છે. સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિમાં સિદ્ધિ પ્રેરિત વર્તન કેટલા પ્રમાણમાં રહેલું છે તે જાણવા માટે સિદ્ધિ કલ્પનાનું પ્રમાણ જાણવું પડે છે.

મેકલેલેન્ડે તારવેલા સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિના લક્ષણો.

૧. શ્રેષ્ઠતાના ધોરણો સાથે હરિફાઈ :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ શ્રેષ્ઠતાના ઉત્તમ ધોરણો સાથે હરિફાઈ કરે છે.
૨. અદ્વિતીય સફળતા :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિને સામાન્ય સફળતામાં રસ નથી. તે અદ્વિતીય સફળતા મેળવવા પ્રયત્ન કરે છે.
૩. લાંબાગાળાના પ્રયાસો :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ સફળતા માટે લાંબાગાળાના પ્રયાસો કરે છે. કાર્યના તુરત ફળની અપેક્ષા રાખતો નથી.
૪. નવીનતા :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ કાર્યને ચીલાચાલુ રીતે નહિ પરંતુ નવીન રીતે હાથ ધરે છે.
૫. લક્ષ્ય પ્રાપ્તિની જાણ :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ પોતાની શક્તિઓ અને મર્યાદાઓનું મૂલ્યાંકન કરી પોતાનું લક્ષ્ય નક્કી કરે છે. લક્ષ્ય અંગે સત્માન થઈ ચોકસાઈથી અને જવાબદારીથી કાર્ય કરે છે.
૬. ગણતરીપૂર્વકનું જોખમ લેવાની ટેવ :
સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ ગણતરી પૂર્વકનું જોખમ ખેડે છે. ખેડવામાં તે ગભરાતી નથી. પરંતુ આંધળુકીયા કરી ખોટું જોખમ પણ તે ખેડતી નથી.

૭. સ્વતંત્રતા :

સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ વિચારોમાં, નિર્ણયો લેવામાં અને કાર્ય કરવામાં સ્વતંત્રતાની આગ્રહી હોય છે.

૮. જવાબદારી પોતાને શિરે :

સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ પોતે જ સ્વતંત્રપણે નિર્ણયો લે છે અને આ નિર્ણય લીધા પછી જવાબદારી પોતાને શિરે રાખે છે.

- આ વ્યક્તિ જો સિદ્ધિ અર્થ પૂર્ણ જણાય તો સિદ્ધિ મેળવવાની પ્રવૃત્તિ અસરકારક રીતે ખંતથી કરશે.
- આવી વ્યક્તિ પરિસ્થિતિમાંથી પડકાર શોધી કાઢે છે અને એને પહોંચી વળવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આ પ્રયત્નને અંતે પ્રાપ્ત થતી સિદ્ધિ એને આનંદ આપી જાય છે.
- આવી વ્યક્તિઓ પ્રમાણમાં સહેલું અને સહેલાઈથી થઈ શકે તેવું કામ પસંદ કરતી નથી.
- આવી વ્યક્તિઓ પોતાનાં સિદ્ધિસોપાનો જાતે જ નક્કી કરે છે અને બહારની મદદની આશા રાખતી નથી. બાહ્ય ઈનામો, પ્રલોભનો કે અન્ય લાભો તેમને આકર્ષી શકતા નથી. તેઓ તો આકર્ષાય છે પરિસ્થિતિમાં રહેલા પડકારથી.
- પોતાના કામની પ્રંશસા થાય અથવા પોતાને પ્રતિપોષણ મળે એવી અપેક્ષા તેઓ રાખતા હોય છે.
- તેઓ દરેક કાર્ય મૌલિકતાથી કરે છે, તેઓ પ્રણાલિકાને તિલાંજલી આપી દરેક કાર્યને પોતાનો સ્પર્શ આપે છે અને એ રીતે બધાથી અલગ તરી આવે છે.
- આવી વ્યક્તિઓ કોઈપણ વાત પ્રારબ્ધપર છોડી દેવાનું પસંદ કરતી નથી. શ્રેષ્ઠતા, પુરૂષાર્થ વગેરે જેવા શબ્દો તેમને ખૂબ પ્રિય હોય છે. જ્યારે અવરોધ, નડતર, પ્રતિકૂળતા, અશક્ય વગેરે જેવા શબ્દો ને ભાગ્યે જ ગણકારે છે.

સિદ્ધિપ્રેરણાનું માપન :

મેકલેલેન્ડે સિદ્ધિપ્રેરણાના માપન માટે, થેમેટિક એપરસેપ્સન ટેસ્ટ (T.A.T.)માં હોય છે તેવાં રેખાચિત્રો પસંદ કરી, તે પરથી વ્યક્તિનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક શોધી કાઢવાની

તરકીબ વિચારી એ માટે સિદ્ધિપ્રતિભાવાળી વાર્તામાં કેટલા પ્રમાણમાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં મનોવૈજ્ઞાનિક ઘટકો છે, તે શોધી તેને ગુણાંક આપી વ્યક્તિનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક શોધી શકાય.

આમ મેકલેલેન્ડે સિદ્ધિપ્રેરણાના ક્ષેત્રે પાયાનું યોગદાન આપ્યું છે. તેણે સિદ્ધિપ્રેરણાનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કર્યો. તેને વિકસાવવાની પદ્ધતિ અને તેનો અભ્યાસક્રમ પણ આપ્યો. તેમણે સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરી શકાય છે એમ અનેક સંશોધનો દ્વારા સિદ્ધિ પણ કરી બતાવ્યું. તેમના આ કાર્યની નોંધ, તેમના પુસ્તકો The Achievement Motivation, The Achieving Society, The roots of Consciousness and Motivation, Economics AchievementDF\ મળી આવે છે.

૧.૭.૦ જિજ્ઞાસાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ

જિજ્ઞાસા એ દરેક સજીવનું આંતરિક લક્ષણ છે. જે દરેક સજીવમાં વધતા-ઓછા પ્રમાણમાં હોય છે. મનુષ્યમાં વિદ્યાર્થી અવસ્થા એ મહત્તમ હોય છે. જેમાં જાતિ, વિસ્તાર, કૌટુંબિક વાતાવરણ, વગેરે મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે તેમજ ઉંમરના પ્રમાણમાં તેમાં ફેરફારો જોવા મળે છે.

"જરૂરિયાત અને જિજ્ઞાસા સંશોધનનાં પાયાનાં પથ્થર છે"

વૈજ્ઞાનિક સંશોધનો, સુખ:સગવડતાઓ, વૈભવ, વ્યવસ્થા વગેરેની પ્રેરણાદાતા મનુષ્યની જિજ્ઞાસા છે.

"જિજ્ઞાસા એ જાણવાની અભિક્ષા, શીખવાની ઉત્સુકતા અને પામવાની તમન્ના છે."

- Maw & Maw

તે માત્ર બૌદ્ધિક વિકાસ પુરતી સીમિત નથી પરંતુ સજીવના માનસિક વિકાસ અને તેને પરિણામે વિકસતા બૌદ્ધિક સ્તર અને અજાણ બાબતની માહિતિ વિષયક છે.

"જિજ્ઞાસા એટલે સત્યના મંદિરમાં પ્રવેશવા માટેનો ઉંબરો" —સી.સી.કોલટન

"જિજ્ઞાસા એ હિંદુ ધર્મની પાયાની વાત છે" — જે. કૃષ્ણમૂર્તિ

માનવ સહજ લક્ષણોમાંનું આ લક્ષણ શિખવવાની પ્રક્રિયા, પ્રશ્નોનું નિરાકરણ અને સર્જનાત્મક વિચાર શક્તિ સાથે સંકળાયેલ બાબત છે.

આમ આપણી આસપાસના વિશ્વમાં બનતી ઘટનાઓ વિશે અભિગમ વિકસાવવા માટે નો એક નવો માર્ગ જિજ્ઞાસા દર્શાવે છે. બાળકમાં જિજ્ઞાસા એવા સંજોગોમાં દેખાય છે જ્યારે,

- (૧) પર્યાવરણમાં રહેલ નવી, વિચિત્ર રહસ્યમય અથવા અદ્વિતીય બાબતને જોઈ બાળક તે પ્રત્યે પ્રેરાય અથવા તે વિશે વધુ જાણવાની વૃત્તિ રાખે.
- (૨) બાળક પોતાના વિશે અથવા આજુબાજુના વાતાવરણ વિશે વધુ ને વધુ જાણવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરતું થાય.
- (૩) આજુબાજુ ના વાતાવરણ માંથી થતા જુદા-જુદા અનુભવો પ્રત્યે સભાનતાથી તેને જાણવા તેમજ સમજવા નો પ્રયત્ન કરે અથવા તમામ બાબતોને લક્ષમાં લઈને તમામ બાબતોને પોતાની સાથેનો સહસંબંધ જાણવા પ્રયત્ન કરે.

'વાતાવરણની અસર જિજ્ઞાસા પર ખૂબ જ પડે છે.'

— શર્મા

'જિજ્ઞાસા પર બાળકોના સંતોષની અસર વધારે પ્રભાવશાળી હોય છે.'

— સીંધે

આમ, દરેક બાળકમાં વધતે-ઓછે અંશે જિજ્ઞાસા પડેલી છે જે કુદરતે બક્ષેલ જરૂરી લક્ષણ છે.

૧.૮.૦ હતાશાની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યાઓ

વ્યક્તિને પોતાની કેટલીક મૂળભૂત આવશ્યકતાઓ હોય છે. આ આવશ્યકતાઓની પૂર્તિ થવી તેના સ્વાસ્થ્ય માટે જરૂરી છે, આથી જ આવશ્યકતાનાં ઉદ્દગમ સાથે ઉદ્ભવતી તંગદિલીનાં શમન માટે ઉચિત પ્રયત્ન-પુરુષાર્થ કરીને વ્યક્તિ આવશ્યકતાની પૂર્તિ કરી તંગદિલીમાંથી રાહત મેળવે છે અને છેવટે સુખ અને સંતોષ અનુભવે છે. પરંતુ આવશ્યકતાની પૂર્તિ વ્યક્તિ દ્વારા થઈ જ શકે એવી સરળ પરિસ્થિતિ હંમેશા હોતી નથી, આ સંજોગોમાં એટલે કે પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ આવશ્યકતા ન સંતોષાતા વ્યક્તિનાં મન પર ઘેરી અસર થાય છે.

મોર્ગનના જણાવ્યા અનુસાર "વ્યક્તિ પોતાની કોઈપણ આવશ્યકતા અપેક્ષિત સમય—અવધિમાં સંતોષી શકે નહિ ત્યારે તે હતાશ થાય છે."

આ હતાશાના બે પ્રકારો છે (૧) વૈફલ્ય (૨) સંઘર્ષ

હતાશા માટે ભગ્નાશા, વૈફલ્ય, વિફળતા જેવા પર્યાયવાચી શબ્દોનો ઉપયોગ થાય છે. બાળકોને પણ પોતાની જરૂરિયાતો હોય છે અને તે ન સંતોષાતા તેઓ હતાશાની લાગણી અનુભવે છે.

વ્યક્તિ ક્યારેક બાહ્ય કારણોને લઈને તો ક્યારેક આંતરિક કારણોને લઈને હતાશા અનુભવે છે. વાતાવરણ, પોતાની અપૂર્ણતા—મર્યાદા અને સંઘર્ષને કારણે પણ વ્યક્તિ હતાશ થતી હોય છે. જ્યારે જ્યારે એની કંઈક આકાંક્ષા, અપેક્ષા કે ધ્યેય પ્રાપ્તિમાં અવરોધ ઉભો થાય છે, ત્યારે તેનામાં હતાશા જન્મે છે.

ક્ય, ક્યફિલ્ડ અને બેલાચીના શબ્દોમાં કહીએ તો, "જ્યારે કોઈક ધ્યેય તરફની પ્રગતિ અવરોધાય અને જરૂરિયાત વણસંતોષાયેલી રહે ત્યારે તેને (તેવી પરિસ્થિતિને) આપણે હતાશા કહીએ છીએ."

ગાર્ડનર મર્ફી પણ જણાવે છે કે, "પ્રેરિત વર્તનમાં વિઘ્ન આવે તેનું જ સામાન્ય નામ હતાશા છે."

હતાશા શું નથી ? તેની પણ કેટલીક સ્પષ્ટતા કરતા હર્બર્ટ બોનર બહુ યથાર્થ રીતે જણાવે છે કે, "હતાશા કોઈકને કોઈક જરૂરિયાત સંતોષવાના કે કોઈક ધ્યેયની પ્રાપ્તિના પ્રયત્ન રૂંધાવાથી કે તેમાં અવરોધ આવવાથી સર્જાતી (એક પ્રકારની) તંગ મનોદશા છે. કમનસીબે, "હતાશા" શબ્દનો બહુ નિંદાત્મક અર્થ ઘટાવવામાં આવે છે. આપણે તેને વિસમાયોજન અને વિકૃતિ સાથે સાંકળી દઈએ છીએ, ત્યારે તેનું આબેહૂબ વર્ણન કરવાને બદલે તે વ્યક્તિની સ્થિતિ (મનોદશા) ઘૂણાસ્પદ હોય તેવી રીતે તેનું વર્ણન કરીએ છીએ. બાકી, હતાશા એટલે કોઈ ધ્યેયને પહોંચવાનાં કોઈક વ્યક્તિનાં પ્રયત્નમાં અવરોધ અથવા વિઘ્નની પરિસ્થિતિ, તેથી વિશેષ બીજું કંઈ નથી."

આમ, હતાશા એ તો વ્યક્તિની અંતઃસ્થિતિ છે. "પ્રેરક" થી પ્રેરાઈને કોઈક ધ્યેય તરફ ગતિ કરતાં વ્યક્તિનાં વર્તનમાં અવરોધ આવે, ધ્યેયગામી ગતિ રૂંધાય અને તે પ્રેરક સાથે સંકળાયેલી જરૂરિયાત (અથવા માંગ) વણપુરાયેલી રહે, કે અસંતોષપ્રદ પ્રમાણમાં

અને અનિચ્છનીય ગણાતી ઢબે સંતોષાય ત્યારે વ્યક્તિની થતી મનોદશા છે. ટૂંકમાં અને સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, સામાન્ય રીતે વ્યક્તિની કોઈપણ જરૂરિયાત સંતોષવામાં વિધ્ન આવે કે વિક્ષેપ પડે ત્યારની તેની (તે વ્યક્તિની) મનઃસ્થિતિ તે હતાશા છે.

હતાશાનાં સ્ત્રોત અને કારણો :

ક્ય, કચકિલડ અને બેલાચી જણાવે છે તેમ હતાશા ઊભી કરનારા વિક્ષેપો ગણવા જઈએ તો અસંખ્ય છે, પરંતુ તેમને મતે આવા વિક્ષેપોનાં મુખ્ય સ્ત્રોત અથવા ઉગમસ્થાનો નીચે મુજબના ગણાવી શકાય.

- (૧) ભૌતિક—ભૌગોલિક વાતાવરણ
- (૨) જૈવિક મર્યાદાઓ
- (૩) મનોવૈજ્ઞાનિક ઘડતરની જટિલતા
- (૪) સામાજિક વાતાવરણ
- (૫) ધ્યેયની અછત અથવા હરીફાઈની પરિસ્થિતિ
- (૬) લોભ અથવા ઇચ્છાની અનંત વૃદ્ધિ

આમ, હતાશા એટલે,

- ચાલુ ધ્યેયલક્ષી પ્રવૃત્તિમાં આવતો અવરોધ કે અનુચિત વિક્ષેપ.
- કોઈ ચોક્કસ જરૂરિયાત કે જરૂરિયાતો સંતોષવામાં મળતી નિષ્ફળતાને પરિણામે પેદા થતી સાંવેગિક સ્થિતિ.
- અવરોધ, વિધ્ન, નિરાશા કે નિષ્ફળતાને પરિણામે ઊભી થતી ભાવાત્મક સ્થિતિ.

૧.૯.૦ અભ્યાસ અંગેની ઉત્કલ્પનાઓ

અભ્યાસનાં હેતુઓની સિદ્ધિ અર્થે તથા સંશોધનની ક્રિયા દિશા સૂચક બને તે માટે કેટલીક શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી. અભ્યાસમાં સમાયેલા ચલોને ધ્યાનમાં રાખી કુલ ૧૨૦ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી જે નીચે પ્રમાણે હતી.

૧. મૂક—બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકુલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

૧૬. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૭. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૮. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૯. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૦. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૧. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૨. સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૩. સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૪. સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૨૫. વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

૭૫. બિનપદ્ધત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૭૬. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૭૭. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૭૮. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૭૯. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૮૦. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૮૧. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૮૨. સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૮૩. સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૮૪. સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

૯૮. ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૯૯. ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૦. પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૧. પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૨. પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૩. બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૪. બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૫. બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૬. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૭. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.
૧૦૮. જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

૧.૧૦.૦ શબ્દોની વ્યાવહારિક વ્યાખ્યા

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સમાવિષ્ટ ચલોની વ્યાવહારિક વ્યાખ્યા નીચે મુજબ છે.

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ :

જે વિદ્યાર્થીઓ સાંભળવાની અને બોલવાની શારીરિક ક્ષતિ ધરાવે છે તેવાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ તરીકે સ્વીકારેલ હતા.

(૨) અનુકૂલન :

પ્રતાપભાઈ ટી. પંડયા રચિત અનુકૂલન સંશોધિની પર પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે પ્રાપ્ત કરેલ પ્રાપ્તાંકોને પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અનુકૂલન તરીકે સ્વીકારેલ હતા.

(૩) સિદ્ધિપ્રેરણા :

ડૉ. પ્રયાગ મહેતા દ્વારા અંગ્રેજી ભાષામાં નિર્મિત અને ડૉ. યુડાસમા દ્વારા ગુજરાતીમાં અનુવાદિત "સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધનિકા" કસોટી પર પાત્રોના પ્રતિભાવ પર પ્રાપ્ત થતા પ્રાપ્તાંકોને સિદ્ધિપ્રેરણા તરીકે સ્વીકારેલ હતા.

(૪) જિજ્ઞાસા :

પ્રયોજક રચિત વિદ્યાર્થીઓની "જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી" પર વિદ્યાર્થીઓએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે પ્રાપ્ત થતાં પ્રાપ્તાંકોને જિજ્ઞાસા તરીકે સ્વીકારેલ હતા.

(૫) હતાશા :

ડૉ. પ્રવીણાબેન વી. બુદ્ધદેવ રચિત પરિસ્થિતિ કસોટી "તમે શું અનુભૂતિ કરશો?" અંગે "હતાશા માપન" કસોટી પર પાત્રો એ આપેલ પ્રતિભાવનાં આધારે પ્રાપ્ત કરેલ પ્રાપ્તાંકોને પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં હતાશા તરીકે સ્વીકારેલ હતા.

૧.૧૧.૦ અભ્યાસનું મહત્ત્વ

પ્રત્યેક અભ્યાસની સૈદ્ધાંતિક અને વ્યવહારિક ઉપયોગિતા હોય છે, જે અંગેની માહિતી અત્રે પ્રસ્તુત છે.

- (૧) પ્રસ્તુત સંશોધનમાં પરિણામો મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશા ને સમજવામાં શિક્ષકોને ઉપયોગી થશે.
- (૨) પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણો મૂક-બધિરનાં વિદ્યાર્થીઓના ઉત્કર્ષ માટે કામ કરતી સામાજિક સંસ્થાઓના કાર્યકરોને ઉપયોગી થશે.
- (૩) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ તેમના સંતાનોના અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઉપર કુટુંબનાં પ્રકારની અસર જાણી શકશે.
- (૪) પ્રસ્તુત સંશોધનનાં તારણો મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાનાં આચાર્યોને ઉપયોગી થશે.
- (૫) આ સંશોધનના તારણો મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપવા માટે કારકિર્દી-માર્ગદર્શકને ઉપયોગી થશે.
- (૬) પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણો સમાજ સુરક્ષા અધિકારીઓને મૂક-બધિર બાળકોની સંસ્થાઓનો શૈક્ષણિક વિકાસ કરવામાં ઉપયોગી થશે.
- (૭) અન્ય સંશોધનનાં ક્ષેત્રો માટે પણ આ સંશોધનનાં તારણો ઉપયોગી બનશે.
- (૮) પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધકે જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટીની રચના કરી હતી જેનો ગહન અભ્યાસ કરી પ્રમાણિત કરી છે જે શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં અને અન્ય સંશોધકને ઉપયોગી બનશે.

૧.૧૨.૦ અભ્યાસ ક્ષેત્રની મર્યાદાઓ

શિક્ષણ એક સંકુલ પ્રક્રિયા છે, તેથી શિક્ષણ ક્ષેત્રે હાથ ધરાતા પ્રયોગો પણ સંકુલ હોઈ શકે. કોઈ એક સંશોધન સંપૂર્ણપણે પૂર્ણ બને તેવી શક્યતા ઓછી છે. પ્રયોજેક પાસે સમય શક્તિ અને આર્થિક મર્યાદાઓ હોય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસ વિશાળ છે. તેનો વિષય ગહન છે. આ હકીકતને નજર સમક્ષ રાખી, પ્રસ્તુત અભ્યાસની કેટલીક મર્યાદાઓ સ્વીકારવામાં આવી, જેનો ઉલ્લેખ નીચે દર્શાવેલ છે.

- (૧) પ્રસ્તુત અભ્યાસના નમૂનામાં ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાઓ અને એટલી જ સામાન્ય સંસ્થાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- (૨) પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ ને જ લેવામાં આવ્યા છે.
- (૩) પ્રસ્તુત સંશોધનમાં વપરાયેલ ઉપકરણોની મર્યાદા પ્રસ્તુત સંશોધનની મર્યાદા રહેશે.
- (૪) પ્રસ્તુત સંશોધન માત્ર ગુજરાતી માધ્યમની જ શાળાઓમાં કરવામાં આવેલ છે. આથી તેના પરિણામ અન્ય ભાષાના વિદ્યાર્થીઓ પર લાગુ પાડી શકાય નહિ.
- (૫) પ્રસ્તુત સંશોધન મુલાકાત વખતે જે વિદ્યાર્થીઓ હાજર હતાં તેઓ ને જ સમાવવામાં આવ્યા છે ગેરહાજર રહેલા વિદ્યાર્થીઓને લઈ શકાયા નથી.

૧.૧૩.૦ હવે પછીનાં પ્રકરણોનું આયોજન

પ્રસ્તુત અભ્યાસની સમસ્યાના સ્પષ્ટીકરણ માટે તથા અભ્યાસના હેતુ અને ઉત્કલ્પનાની પૂર્તિ અર્થે તથા યોજનાના નિર્માણમાં માર્ગદર્શન મેળવવા માટે વિવિધ ચલોનાં સંદર્ભમાં થયેલાં સંશોધનોની સમીક્ષા પણ કરવામાં આવી હતી. જે પ્રકરણ બીજામાં રજૂ થઈ છે.

ત્રીજા પ્રકરણમાં અભ્યાસની સંશોધન યોજનાનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના પસંદગીની પ્રક્રિયા દર્શાવી છે. ઉપયોગમાં લીધેલ ઉપકરણોના આધારે પ્રાપ્ત માહિતીના પૃથક્કરણ રીતનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

અભ્યાસ દરમ્યાન પ્રાપ્ત થયેલી માહિતીનું ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણીનાં સંદર્ભમાં વિવિધ આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ વડે થયેલાં માહિતીનાં વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન યોથા પ્રકરણમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

અભ્યાસનાં પરિણામોનો સારાંશ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓનો સ્વીકાર અથવા અસ્વીકારનાં સ્વરૂપમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. અને તે ઉપરથી અભ્યાસનાં તારણો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. તથા પ્રસ્તુત અભ્યાસ દ્વારા સૂચિત થતાં અને પ્રસ્તુત અભ્યાસ અને અનુગામી અભ્યાસનાં પુરક સંશોધનો માટેની ભલામણ પાંચમાં અને અંતિમ પ્રકરણમાં રજૂ કરવામાં આવી છે.

પ્રકરણ-૨ સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા

- ૨.૧.૦ પ્રતાવના
- ૨.૨.૦ સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષાના હેતુઓ
- ૨.૩.૦ સમીક્ષા માટેના પ્રશ્નો
- ૨.૪.૦ સંબંધિત અભ્યાસની સંખ્યા
- ૨.૫.૦ અનુકૂળ સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો
- ૨.૬.૦ પૂર્વ થયેલા અનુકૂળ પરના સંશોધનોની સમીક્ષા
- ૨.૭.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો
- ૨.૮.૦ પૂર્વ થયેલા સિદ્ધિપ્રેરણા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા
- ૨.૯.૦ જિજ્ઞાસા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો
- ૨.૧૦.૦ પૂર્વ થયેલા જિજ્ઞાસા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા
- ૨.૧૧.૦ હતાશા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો
- ૨.૧૨.૦ પૂર્વ થયેલા હતાશા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા
- ૨.૧૩.૦ પ્રસ્તુત અભ્યાસની વિશેષતા

પ્રકરણ-૨ સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા

૨.૧.૦ પ્રસ્તાવના

સંશોધન વિષયની પસંદગી કર્યા બાદ પ્રસ્તુત વિષયમાં કેટલું સંશોધન કાર્ય થયું છે તે જરૂરી છે. તે માટે સંબંધિત સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી બને છે. સંદર્ભ સાહિત્યના અભ્યાસનું મહત્ત્વ સમજાવતા જ્યોર્જ જી. મોર્લ કહે છે કે

"The review of the reference literature is essential for the development of the problem and to the derivation of an affective approach to solution."

સંદર્ભ સાહિત્યનાં અભ્યાસથી વિષયને લગતી માહિતી તેને લગતા થયેલા સંશોધનના તારણો, હેતુ, થઈ રહેલા સંશોધનો, વિવિધ સંશોધનની પ્રયુક્તિઓ, સંશોધન તારણોનો અગાઉ ઉપયોગ વગેરે માહિતી મેળવી શકાય છે આ જ્ઞાન સમસ્યા ઉકેલ માટે અસરકારક અભિગમ અપનાવવામાં ઉપયોગી થાય છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ચલો અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો સમાવેશ થયેલો હતો તેથી તે અંગે થયેલા સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા થયેલા સંશોધનોની સમીક્ષાનું કાર્ય સૌથી અગત્યનું કાર્ય છે.

માનવી ભૂતકાળનાં અનુભવોના આધારે વર્તમાનમાં પ્રગતિ કરતો હોય છે. પુસ્તકોમાં નોંધાયેલ સંગ્રહિત થયેલું જ્ઞાન પ્રેરણાદાયક બને છે સંશોધક પોતાના કાર્યની દિશા અને ફલક નક્કી કરતા પહેલાં નિમ્ન દર્શિત બાબતોનો ખ્યાલ રાખે છે.

- ❖ પ્રસ્તુત સંશોધનની શિક્ષણના વિવિધ ક્ષેત્રે ઉપયોગિતા નક્કી કરે છે.
- ❖ પ્રસ્તુત સંશોધનની અન્યની તુલનામાં વિશેષતા દર્શાવે છે.
- ❖ પ્રસ્તુત સંશોધન અન્ય સંશોધનની પુનરાવૃત્તિ ન બને તેની જાગૃતિ રાખે છે.

આ પૂર્વે થયેલા સંશોધનોની સમીક્ષા વર્તમાન સંશોધકોને તેમની સમસ્યાને સારી રીતે સમજવા માટે અને તેને હલ કરવા માટે માર્ગદર્શન પુરૂ પાડે છે ભૂતકાળના

સંશોધનોના અભ્યાસના કારણે સંશોધકના જ્ઞાનની ક્ષિતિજો વિસ્તરે છે દષ્ટિ વિશાળ બને છે. ફળ સ્વરૂપે પોતાના સંશોધન ઉપરની પક્કડ મજબૂત બને છે. આથી સંશોધન એ માત્ર શૈક્ષણિક બિન જરૂરી વ્યાયામ ન બનતા શિક્ષણનું મૂડી રોકાણ બની રહે છે.

સંશોધન એક સંપૂર્ણ એકમ છે. સંશોધન કાર્ય યાંત્રિક કરતા વધારે અન્વેષણાત્મક છે અને વ્યક્તિગત છે. તેથી સંબંધિત ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોનાં સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશિષ્ટતા દર્શાવવા અન્ય સંશોધનોનું વિશ્લેષણ જરૂરી બને છે.

સંબંધિત ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોને યોગ્ય સ્વરૂપમાં રજૂ કરવા માટે ચોક્કસ કોઈ એક પદ્ધતિ સુનિશ્ચિત નથી. સંશોધનની મુખ્ય બાબતો જેવી કે ચલોની વ્યવહારું વ્યાખ્યાઓ, સંબંધિત ચલો, અભ્યાસ માપન પદ્ધતિઓ તથા સંશોધનમાં તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે. સંશોધકે સંબંધિત ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોને કાલાનુક્રમ પ્રમાણે રજૂ કર્યો છે.

૨.૨.૦ સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષાના હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંબંધિત ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોની સમીક્ષાના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

- ❖ વિવિધ સંશોધનમાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા તથા હતાશાના અભ્યાસ થયેલા છે તે જાણવું, વિવિધ સંશોધનોના અભ્યાસના વિવિધ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોની જાણકારી મેળવવી.
- ❖ અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશા માપવા માટે ઉપયોગમાં લીધેલ ઉપકરણો તથા તેની પ્રાપ્તિથી માહિતગાર થવું.
- ❖ નિર્ધારિત પરતંત્ર ચલ ઉપર સ્વતંત્ર ચલની જુદી-જુદી કક્ષાની અસરોનો અભ્યાસ કરવો.
- ❖ વિવિધ સંશોધનોમાં પૃથક્કરણ માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ વિવિધ આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરવો.
- ❖ વિવિધ સંશોધનોનાં તારણોથી માહિતગાર થવું.

૨.૩.૦ સમીક્ષા માટેનાં પ્રશ્નો

સંશોધકે સંબંધિત સાહિત્યનો અભ્યાસ કરતાં પહેલા કેટલાંક પ્રશ્નો રચ્યાં હતા તે પ્રશ્નોના સંદર્ભમાં વિવિધ સંશોધનોની સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી જે આ પ્રમાણે છે.

- (૧) આ પ્રકારનાં સંશોધનની સંખ્યા કેટલી હતી ?
- (૨) નમૂના પસંદગીમાં કેટલા પાત્રો નો સમાવેશ થયો હતો ?
- (૩) નમૂનાનું સ્વરૂપ કેવું હતું ?
- (૪) નમૂનો કઈ કઈ રીતે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો ?
- (૫) માહિતી એકત્રિકરણ માટે ક્યાં ક્યાં ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.?
- (૬) માહિતી વિશ્લેષણ માટે કઈ કઈ રીતો ઉપયોગમાં લેવામાં આવી હતી ?
- (૭) અભ્યાસને અંતે કેવા પરિણામો પ્રાપ્ત થયાં હતાં ?

૨.૪.૦ સંબંધિત અભ્યાસની સંખ્યા

પસંદ કરેલ સમસ્યાને મદદરૂપ થાય તે હેતુથી, સમસ્યાને અનુરૂપ પુસ્તકો, સામયિકો, સંશોધનના અહેવાલો, શોધ નિબંધો અને બૂચનાં સંશોધન સર્વેક્ષણો વગેરે ઉપલબ્ધ સાહિત્યનો પ્રયોજકે અભ્યાસ કર્યો હતો. આ માટે પ્રયોજકે નીચે મુજબની સંસ્થાઓનાં પુસ્તકાલયોની મુલાકાત લીધેલ હતી.

- ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, જૂનાગઢ
- શ્રી એમ.એમ.શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, વઢવાણ
- સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ
- ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ
- ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ
- શિક્ષણ વેબસાઈટ (ઈન્ટરનેટ)

જેમાંથી માહિતી એકત્ર કરી સંદર્ભ સાહિત્યમાં અભ્યાસકે ૪૬ સંશોધનોનો અભ્યાસ કર્યો હતો જેમાં અનુકૂલનનાં ૨૩, સિદ્ધિપ્રેરણાનાં ૧૪, જિજ્ઞાસાનાં ૪ અને હતાશાનાં ૫ સંશોધનો હતા જેનો ક્રમાનુક્રમે ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨.૫.૦ અનુકૂલન સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો

અનુકૂલન સંબંધિત વિદ્યાર્થીઓ પર થયેલા કુલ ૨૩ સંશોધનો પ્રાપ્ત થયા હતાં જે ૧૯૬૬ થી ૧૯૯૪ દરમ્યાન થયેલ હતાં. સંબંધિત સંશોધનોની માહિતી સારણી-૨.૧માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૨.૧

અનુકૂલન માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	સાલ	યુનિવર્સિટી
૧.	ભાગિયા એન.એમ.	૧૯૬૬	એમ.એસ. યુનિ.
૨.	રેડ્ડી વાય. એન.	૧૯૬૬	ઓસ્માનિયા યુનિ.
૩.	પાંડે એ.	૧૯૭૦	આગ્રા યુનિ.
૪.	શેઠ એસ.	૧૯૭૦	લખનઉ યુનિ.
૫.	માઢો બી.	૧૯૭૨	એમ.એસ.યુનિ.
૬.	ચગ ચંદ્રિકા જે.	૧૯૭૪	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
૭.	કુમાઈ કે.	૧૯૭૫	આગ્રા યુનિ.
૮.	તૂલપૂલે એમ.	૧૯૭૭	એસએનડીટી યુનિ.
૯.	આશા સી. બી.	૧૯૭૮	NCERT, Delhi
૧૦.	એન. જે. ભટ્ટ	૧૯૭૮	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
૧૧.	ગોસ્વામી એન.	૧૯૮૦	ગુજરાત યુનિ.
૧૨.	ગુપ્તા એ. કે.	૧૯૮૧	Jammu Uni.
૧૩.	માટો બી.કે.	૧૯૮૧	એસ.પી. યુનિ.
૧૪.	ધનકોટ ઝરીના	૧૯૮૨	ભાવનગર યુનિ.
૧૫.	દલસાણિયા આર.બી.	૧૯૮૨	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
૧૬.	સીંઘ જી. કે.	૧૯૮૨	ગોરખપુર યુનિ.
૧૭.	સીંઘ એસ.ડી.	૧૯૮૩	આગ્રા યુનિ.
૧૮.	રાવલ વી.આર.	૧૯૮૪	Kumaon Uni.
૧૯.	કુમાર એસ.	૧૯૮૫	દિલ્હી યુનિ.
૨૦.	પંડિત આઈ.	૧૯૮૫	બોમ્બે યુનિ.
૨૧.	દોંગા એન.એસ.	૧૯૮૬	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
૨૨.	કલા પી. એસ.	૧૯૮૬	એસએનડીટી યુનિ.
૨૩.	મહેતા એ. જે.	૧૯૯૪	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.

ભાગિયા (૧૯૬૬) એ શાળાકીય અનુકૂલનની સમસ્યાઓનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં ૨૦ માધ્યમિક શાળાનાં ૩૨૨૪ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં સમાવિષ્ટ કર્યા હતા. માહિતી પ્રાપ્તિ માટે સંશોધક દ્વારા અનુકૂલનની પ્રશ્નાવલિ વિકસાવવામાં આવી હતી. માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણ વિચલન, સહસંબંધ, કાર્ડવર્ગનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત સંશોધનના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા. શાળાનાં સામાન્ય પર્યાવરણ અને સંગઠનાત્મક પાસાઓ, સાથેના તેમના આયોજનમાં કિશોરો કરતા કિશોરીઓ અગ્રેસર હતી. પોતાનાં શિક્ષકો, સહપાઠીઓ સાથેના સમાયોજનમાં ગ્રામીણ શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ શહેરી શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ કરતા અગ્રેસર હતાં.

રેડ્ડીએ (૧૯૬૬) ઘરના વાતાવરણના સંદર્ભમાં તરુણોના અનુકૂલનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓમાં પિતા અને બાળક વચ્ચેના મનોવલણોનો અભ્યાસ કરવો ઘર, શાળા અને વિજાતીય વ્યક્તિ સાથે બાળકનું વર્તન જાણવું તથા તરુણાવસ્થાનો સમાજશાસ્ત્રીય અભ્યાસ કરવાનો હતો. નમૂનામાં કુલ ૬૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો. ઉપકરણ તરીકે વલણો માટેની અનુકૂલન સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી હતી. કુટુંબની માહિતી તથા માતા-પિતાના મનોવલણોનો અભ્યાસ કર્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણોમાં માતા-પિતાના સંઘર્ષમય મનોવલણો બાળકોનાં અપાનુકૂલનમાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે તથા રૂઢિચુસ્ત વાતાવરણમાંથી આવતા બાળકો કરતા સુધારાવાદી કુટુંબનાં બાળકોમાં અનુકૂલન વધુ સારૂ હતું તથા નાની ઉંમરના બાળકો વિજાતીય અનુકૂલન સંબંધોમાં વધુ પ્રમાણમાં અપાનુકૂલન ધરાવતાં હતાં.

પાંડે એ (૧૯૭૦) સામાન્ય અને ઉચ્ચ બુદ્ધિવાળા તરુણોનાં અનુકૂલન, વ્યક્તિત્વ, મૂલ્યો અને વ્યવસાયિક રસોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં સામાન્ય તરુણો અને ઉચ્ચ બુદ્ધિવાળા તરુણોનું સામાજિક અનુકૂલન જાણવું તથા સામાન્ય બુદ્ધિવાળા તરુણો અને ઉચ્ચ બુદ્ધિવાળા તરુણોનું ઘર અને સ્વાસ્થ્ય અંગેનું અનુકૂલન જાણવું તે હતાં. નમૂના તરીકે ધોરણ ૧૦ થી ૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓ લેવામાં આવ્યાં હતાં. નિદર્શના પાત્રોની કુલ સંખ્યા ૧૪૦૦ હતી. અનુકૂલન સંશોધિનીનો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણોમાં ઉચ્ચ બુદ્ધિક્ષા ધરાવતા તરુણો અને સામાન્ય બુદ્ધિક્ષા ધરાવતા તરુણોનાં સામાન્ય અનુકૂલનમાં ખાસ તફાવત ન હતો તથા ઉચ્ચ બુદ્ધિવાળા તરુણો અને સામાન્ય બુદ્ધિવાળા તરુણોમાં ઘર અને સ્વાસ્થ્યની બાબતમાં ખાસ તફાવત ન હતો.

શેઠે (૧૯૭૦) લખનૌ શહેરની તરુણીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કર્યો હતો. લખનૌ શહેરની તરુણીઓની સમસ્યાઓ અને ચિંતાઓ જાણવી, તેમના કુટુંબ જીવનની સમસ્યાને જાણવી તથા શાળા જીવન. જાતીય બાબતો, સામાજિક, વ્યાવસાયિક, અનુકૂલનની સમસ્યાઓ જાણવાનાં હેતુસર કુલ ૫૦૦ તરુણીઓને નમૂનામાં પસંદ કરી હતી. ઉપકરણ તરીકે પ્રત્યક્ષ મુલાકાત માટેની પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા.

આ તરુણીઓમાં ઘર, શાળા, જાતીય બાબતો વ્યક્તિગત બાબતો અંગેની સમસ્યાઓ જોવા મળી હતી. આ સમસ્યાઓ અંગેના કારણોમાં શારીરિક અને સામાજિક બાબતોનું અંતર, તરુણાવસ્થા દરમ્યાનનાં સાંવેગિક ફેરફારો, વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં રસ અને આગળ વધવાની તિવ્ર ઈચ્છા તથા છોકરાઓ સાથેની હરિફાઈ જોવા મળી હતી.

માટ્ટો (૧૯૭૨) એ સામાજિક, આર્થિક સ્તરની વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન પર પડતી અસરનો અભ્યાસ કર્યો હતો.

માહિતી એકત્રિકરણના નમૂના માટે પ્રત્યેક ૧૮ પ્રક્રિયાઓ માટે ૪૦૦૦ કિશોરો અને કિશોરીઓનાં જૂથમાંથી ૪૦ પ્રતિનિધિઓ પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

માહિતી એકત્રિકરણના ઉપકરણ તરીકે બુદ્ધિ માટેની મૌખિક જુથ પરીક્ષા, કુપ્પુસ્વામીનો "સામાજિક આર્થિક દરજ્જા અંગેનો માપદંડ" એમ.એસ.એલ. સક્સેનાની "વ્યક્તિત્વ સમાયોજનની સંશોધિની"નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

માહિતીના પૃથક્કરણ માટે ૨×૩×૩ ના અવયવી સ્વરૂપના જૂથો યોજીને પ્રાપ્તાકોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

નિમ્ન આર્થિક સ્તર ધરાવતા કિશોર અને કિશોરીઓ અપાનુકૂલન ધરાવતાં હતાં અને તેઓના તરફ સવિશેષ ધ્યાનની જરૂર હતી. ઉચ્ચ અને મધ્યમ વર્ગના

કિશોર—કિશોરીઓની સરખામણીમાં નિમ્ન સામાજિક—આર્થિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓમાં સરેરાશ કુટુંબનું અનુકૂલન ઉતરતું જોવા મળ્યું હતું.

ચગે (૧૯૭૪) વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક અનુકૂલન, સાંવેગિક અનુકૂલન અને સામાજિક અનુકૂલનનો તેમની કૌટુંબિક પરિસ્થિતિ અંગે અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓમાં સારું શૈક્ષણિક અનુકૂલન ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક કે સાંવેગિક અનુકૂલન કેવું ધરાવે છે. તે જાણવું, વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અનુકૂલનની નબળાઈ જાણવી તથા આર્થિક સામાજિક માપદંડને કારણે પ્રથમ અને તૃતીય કક્ષામાં આવતા વિદ્યાર્થીઓનું ત્રણેય પ્રકારનું અનુકૂલન જાણવાનો હેતુ હતો. નમૂના તરીકે નિદર્શના પાત્રોની કુલ સંખ્યા ૫૫૫ હતી જે ધોરણ નવ અને દસનાં હતાં. સિંહાની અનુકૂલન સંશોધિનીનું ગુજરાતીમાં થયેલા ભાષાંતરને ઉપકરણ તરીકે પસંદ કરવામાં આવેલું હતું.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં. આર્થિક—સામાજિક માપદંડ અને શૈક્ષણિક અનુકૂલન વચ્ચે કોઈ સંબંધ જોવા મળતો ન હતો અને સાંવેગિક અનુકૂલનમાં પણ આર્થિક સામાજિક માપદંડ પ્રમાણે કોઈ તફાવત જોવા મળતો ન હતો.

કુમાઈએ (૧૯૭૫) તરુણોમાં રહેલા અનુકૂલન, મૂલ્યો અંગેના ખ્યાલો, સર્જનાત્મકતા અને બુદ્ધિ અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હતો. વિદ્યાર્થીઓમાં સર્જનશીલતા અને બુદ્ધિ, સર્જનશીલતા અને અનુકૂલન, સર્જનશીલતા અને મૂલ્યોની તરાહ આ બધા વચ્ચે વિધેયાત્મક સંબંધ હશે અને સર્જનાત્મકતાની બાબતમાં જાતિ (Sex) વર્ગ અને ઉંમરનો કોઈ તફાવત નહિ હોય તે મુખ્ય ઉત્કલ્પનાઓ હતી. નમૂના તરીકે ૫૦૦ છોકરાઓ અને ૫૦૦ છોકરીઓ મળી કુલ ૧૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ હતાં. ઉપકરણ તરીકે આર.કે.ટંડનની ૨૭૦ કલમોવાળી "સામુહિક માનસિક યોગ્યતા કસોટી" વડે બુદ્ધિમાપન, એમ.એસ.એલ. સક્સેનાની "વ્યક્તિત્વ પરખ પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં. બુદ્ધિ અને સર્જનાત્મકતા, સર્જનાત્મકતા અને અનુકૂલન, સર્જન અને મૂલ્યોની તરાહ વચ્ચે ખાસ તફાવત જોવા મળ્યો નહિ, અનુકૂલન તથા બુદ્ધિના પરિબળ સાથે સુસંગતતા જોવા મળે છે અનુકૂલનની બાબતમાં આર્થિક મૂલ્યો અને ધાર્મિક મૂલ્યો વચ્ચે સુસંગતતા જોવા મળે છે. જ્યારે સામાજિક અને સૌંદર્યલક્ષી મૂલ્યોમાં તદ્દન સામાન્ય સુસંગતતા જોવા મળે છે.

તુલપૂલેએ (૧૯૭૭) એસ.એન.ડી.ટી. મહિલા કોલેજની પ્રિ.યુનિ. વર્ગની વિદ્યાર્થિનીઓના અનુકૂલનનો પૂર્વ અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં એસ.એન.ડી.ટી. મહિલા કોલેજમાં અભ્યાસ કરતી તરુણીઓના અનુકૂલન પ્રત્યેના સ્પષ્ટ વલણો જાણવા, આર્થિક સ્થિતિ અનુકૂલન પર અસર કરે છે કે નહિ તે જાણવું અને જન્મક્રમની અનુકૂલન પર અસર જાણવી તથા જેમની માતાઓ નોકરી કરતી હોય તેવી વિદ્યાર્થિનીઓનું અનુકૂલન કેવું છે તે જાણવાનો હેતુ હતો. નમૂનામાં ૨૧૩ વિદ્યાર્થિનીઓને પસંદ કરી હતી. બેલની અનુકૂલન સંશોધિનીના ભારતીયકરણને ઉપકરણ તરીકે પસંદ કર્યું હતું.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા. સાંવેગિક અનુકૂલનના ક્ષેત્રમાં ૮૦% છોકરીઓ અપાનુકૂલિત જોવા મળી હતી. ૧૭% છોકરીઓ સામાન્ય અનુકૂલન ધરાવતી હતી. જ્યારે માત્ર ૩% છોકરીઓ સારું અનુકૂલન ધરાવતી હતી. સામાજિક અનુકૂલનના ક્ષેત્રમાં ૩૦% છોકરીઓ નિમ્ન અનુકૂલન ધરાવતી હતી. જ્યારે સામાજિક સંપર્કોમાં ૬૦% છોકરીઓ આક્રમકતા દર્શાવતી હતી.

આશા (૧૯૭૮) એ સર્જનાત્મક બાળકોની અનુકૂલન તરાહ પર અભ્યાસ કર્યો હતો. માહિતીના એકત્રિકરણ માટે ૨૪ માધ્યમિક શાળાઓમાંથી દસમાં ધોરણનાં ૧૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપકરણ તરીકે સર્જનાત્મક વિચાર ક્ષમતાનું પરિક્ષણ, સમાયોજનની પ્રશ્નાવલિ, શાળાકીય સમાયોજનની પ્રશ્નાવલિ, વ્યક્તિના સમાયોજનની પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા. સર્જનાત્મકતાના આધાર ઉપર વર્ગીકૃત કરવામાં આવેલા. કોઈપણ જૂથ આરોગ્ય, સામાજિક અને શાળાકીય સમાયોજનનાં ક્ષેત્રમાં કિશોરો અને કિશોરીઓ વચ્ચે નોંધપાત્ર તફાવત દર્શાવતાં ન હતાં અને કિશોરોનાં ત્રણ સર્જનાત્મક જૂથો ભાવનાત્મક સમાયોજનમાં નોંધપાત્ર તફાવત દર્શાવતા હતા.

ભટ્ટે (૧૯૭૮) રાજકોટ શહેરના અગિયારમાં ધોરણમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન માપવા માટે ગુજરાતીમાં પ્રાપ્ય એવી પ્રશ્નાવલિના સ્થાનિક માનાંક તૈયાર કરવા, પિતા કે વાલીની આર્થિક સ્થિતિ અને અનુકૂલનનો સંબંધ જાણવો એ હતાં. નમૂનામાં કુલ ૨૧૭

પાત્રો પસંદ કર્યા હતાં, ઉપકરણ તરીકે ડૉ. મહેરૂ બેંગાલીની "તરુણ સમાયોજન વિશ્લેષણ કસોટી" નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

'એ' અને 'ઈ' કક્ષામાં બહુ ઓછા પાત્રો આવે છે. 'ડી' કક્ષા મેળવનાર ૧૫ ટકા પાત્રો છે તથા "ડી" અને "ઈ" કક્ષામાં આવનાર મોટા ભાગના બાળકોના માતા-પિતાની માસિક આવક રૂ. ૫૦૦ થી ઓછી છે અને કુટુંબનું કદ મોટું છે.

ગોસ્વામીએ (૧૯૮૦) શાળાએ જતી તરુણ છોકરીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં શહેરી વિસ્તારમાં અભ્યાસ કરતી તરુણીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓ જાણવી, એક એવી કસોટી પ્રમાણિત કરવી કે જેના વડે તરુણીઓનું વ્યક્તિત્વ અને અનુકૂલન જાણી શકાય. નમૂનામાં ૨૪૮૧ છોકરીઓનો નમૂનાના પાત્રોમાં સમાવેશ કર્યો હતો. ઉપકરણ માટે પ્રયોજકે જાતે જ અનુકૂલન સંશોધિનીની રચના કરી હતી.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કસોટીનું પ્રમાણીકરણ કરવા માટે લીધેલા નમૂનાનાં પાત્રોનાં પ્રાપ્તાંકોનું આવૃત્તિ વિતરણ લગભગ સમઘારણ જોવા મળ્યું. ઉંમર વધવાની સાથે અનુકૂલન સમસ્યાઓ જોવા મળી હતી. તરુણીઓ સાંવેગિક અને માનસિક ક્ષેત્રમાં સૌથી વધુ સમસ્યાઓ અનુભવતી હતી.

ગુપ્તાએ (૧૯૮૧) તરુણોનાં વ્યક્તિત્વનું અનુકૂલન અને સિદ્ધિનાં સંદર્ભમાં માતા-પિતાની પસંદગીનો અભ્યાસ કર્યો હતો. માતા-પિતાની તરુણો પ્રત્યેની પસંદગીના વલણો જાણવા, તરુણોના વ્યક્તિત્વ પરત્વેના માતા-પિતાના વલણો જાણવા તથા તરુણોની સિદ્ધિ પ્રત્યેના વલણો જાણવા એ અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓ હતા. આ માટે પ્રયોજકે ૩૪૦૪ છોકરાઓ અને છોકરીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો. ઉપકરણ તરીકે સકસેનાની 'અનુકૂલન સંશોધિની'નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સંયુક્ત કુટુંબમાંથી આવતા તરુણો શૈક્ષણિક, સામાજિક અને સ્વાસ્થ્યનાં ક્ષેત્રમાં સારૂ અનુકૂલન ધરાવતાં હતાં. સાંવેગિક અનુકૂલન અને કૌટુંબિક અનુકૂલન પર કુટુંબનાં પ્રકારની અસર ન હતી. તથા માતા-પિતાની સામાજિક ક્ષેત્રમાં ઊંચી ઈચ્છનીયતાની શૈક્ષણિક અનુકૂલન પર ઘન અસર જોવા મળી હતી. તે અભ્યાસના મુખ્ય તારણો હતાં.

માદ્રો (૧૯૮૧) એ તરુણોનાં કૌટુંબિક અનુકૂલનની તરાહનો તેમના સામાજિક આર્થિક સ્તરનાં સંદર્ભમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. દિલ્હીની વીસ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓના ચૌદ વર્ષની વયના ૯૦૨ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો. અનુકૂલન માપન માટે "સકસેના અનુકૂલન સંશોધિની" અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ માપન માટે કુપ્પુસ્વામી "એસ.ઈ.એસ.સ્કેલ" નો ઉપયોગ કર્યો હતો. માહિતીના પૃથક્કરણ માટે કાઈવર્ગ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

તરુણોના કૌટુંબિક અનુકૂલનમાં સામાજિક આર્થિક દરજ્જાનું સ્થાન અર્થસૂચક જોવા મળ્યું હતું. તે અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ હતું.

ઘનકોટે (૧૯૮૨) ભાવનગર શહેરની ગુજરાતી માધ્યમવાળી ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામાં શ્રેણી અગિયારમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના કૌટુંબિક અને સામાજિક અનુકૂલનનો જાતીયતાના સંદર્ભે અભ્યાસ કર્યો હતો. ભાવનગર શહેરની સોળ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓનાં ૧૩૬ કુમારો અને ૧૨૧ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતાં. કૌટુંબિક અનુકૂલન માપવા માટે "હરકાંત બદામી કૌટુંબિક સમાયોજન સંશોધનિકા"નો ઉપયોગ કર્યો હતો. પ્રાપ્ત માહિતીના વિશ્લેષણ અર્થે દ્વિ માર્ગીય, ટી-મૂલ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કન્યાઓનું કૌટુંબિક અનુકૂલન કુમારો કરતાં વધારે હતું તથા કુમારોનું સામાજિક અનુકૂલન કન્યાઓ કરતા વધારે હતું.

દલસાણિયા (૧૯૮૨) એ પ્રા. અધ્યાપન મંદિરના તાલીમાર્થીઓના અનુકૂલનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારનાં અધ્યાપન મંદિરમાં તાલીમ લેતા. ૩૬૪ પુરુષ અને ૩૪૮ સ્ત્રી તાલીમાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો. અનુકૂલન માપન માટે સ્વરચિત પ્રશ્નાવલિનો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કર્યો હતો. માહિતીના પૃથક્કરણ માટે ટી ગુણોત્તર પ્રષુક્તિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પુરુષ તાલીમાર્થીઓ કરતા સ્ત્રી તાલીમાર્થીઓ વધુ સારૂ અનુકૂલન ધરાવતી હતી તે અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ હતું.

સીંધે (૧૯૮૨) માનસિક રીતે તેજસ્વી અને માનસિક ક્ષતિગ્રસ્ત બાળકોના અનુકૂલનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં માનસિક કસોટી વડે ધોરણ

દસમાં અભ્યાસ કરતાં છોકરાઓ અને છોકરીઓમાં તેજસ્વી અને ક્ષતિગ્રસ્ત માનસવાળા બાળકોને પસંદ કરવા તથા તેજસ્વી અને ક્ષતિગ્રસ્ત માનસવાળા છોકરા-છોકરીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓ જાણવી એ હતાં. નમૂના તરીકે શ્રેણી દસના ૬૦૦ છોકરા અને ૪૦૦ છોકરીઓને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં. જોશીની "જનરલ મેન્ટલ એબીલીટી ટેસ્ટ", "સામાન્ય અનુકૂલન સમસ્યાઓની પ્રશ્નાવલિ" તથા "સામાજિક આર્થિક પ્રશ્નાવલિ"નો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

છોકરાઓ અને છોકરીઓના બુદ્ધિઆંકમાં કોઈ મહત્ત્વપૂર્ણ તફાવત જણાયો નહિ. ક્ષતિગ્રસ્ત માનસવાળા બાળકોની અનુકૂલન સમસ્યાઓ જુદા જ પ્રકારની હતી. સામાજિક આર્થિક સ્તર, તેજસ્વી અને ક્ષતિગ્રસ્ત માનસવાળા બાળકોનું અલગ-અલગ જોવા મળ્યું.

સીધે (૧૯૮૩) ઉચ્ચ બુદ્ધિઆંક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ તથા અનુકૂલનનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં બૌદ્ધિક રીતે ચડિયાતા બાળકોની જરૂરિયાતોની તરાહનો અભ્યાસ કરવો અને સરેરાશ બાળકો સાથે તેમની સરખામણી કરવી તથા બૌદ્ધિક રીતે ચડિયાતાં બાળકોની સિદ્ધિઓ તપાસવી, અને તેમનાં બુદ્ધિઆંક સાથેનાં સહસંબંધને ચકાસવો તે હેતુઓ મુખ્ય હતાં. SES અને બુદ્ધિનાં જુદા જુદા સ્તરો ધરાવતા ૪૫૦ બાળકોને નમૂનાના પાત્રો તરીકે સમાવેલ હતાં. ત્રિપાઠીની "વ્યક્તિગત સંદર્ભની યાદી" એ.કે.પી. સિંહા અને આર.બી. સિંઘ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલી 'સમાયોજન અંગેની તપાસ પદ્ધતિ' કુપ્પુસ્વામી દ્વારા વિકસાવેલી 'SES SCALE' ને ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવી હતી.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

પાંચ ક્ષેત્રો સામાજિક ભાવાત્મક, આરોગ્ય, ગૃહ અને શિક્ષણમાં જરૂરિયાતની તરાહ સિદ્ધિ અને સમાયોજન ખૂબ જ નિમ્ન કક્ષાએ હકારાત્મક સંબંધો ધરાવતાં હતાં.

રાવલે (૧૯૮૪) કુટુંબ અને શાળાકીય વાતાવરણનાં સંદર્ભમાં વૈયક્તિક અનુકૂલન તેમજ સાંવેગિક રીતે અસ્વસ્થ તરુણોનાં મનોવલણોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના મૂળ હેતુઓમાં વૈયક્તિક અનુકૂલન તેમજ સાંવેગિક રીતે અસ્વસ્થ વિદ્યાર્થીઓ સાથે કુટુંબનાં તેમજ શાળાના વાતાવરણમાં કઈ રીતે સ્થિરતાથી કામ કરી શકે છે તે જાણવાનો હતો. નમૂનામાં કુલ ૨૭૬ પાત્રોને પસંદ કર્યા હતાં. ઉપકરણ તરીકે સંશોધકે

જાતે પ્રશ્નાવલિ તૈયાર કરી હતી. મિતલની 'અનુકૂલન સંશોધિની' તથા દિક્ષિતનો 'શાળા વાતાવરણ માપદંડ પસંદ કર્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

સાંવેગિક અસ્વસ્થ બાળકો અનુકૂલનની બાબતમાં કશી તકલીફ અનુભવતા ન હતાં અને વૈયક્તિક અનુકૂલનની બાબતમાં સાંવેગિક રીતે અસ્વસ્થ બાળકો તેમની વયના કારણે જુદા પડતાં ન હતાં.

કુમારે (૧૯૮૫) પ્રતિભા સંપન્ન અને સામાન્ય બાળકોના રસ, જરૂરિયાતો અને અનુકૂલન સમસ્યાઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય હેતુઓમાં પ્રતિભા સંપન્ન બાળકોનું સ્વાસ્થ્ય અનુકૂલન અને શાળા અનુકૂલન કેવું છે તે જાણવાનો હતો. નમૂનામાં ધોરણ દસમાં અભ્યાસ કરતાં ૫૦૯ છોકરાઓ અને છોકરીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપકરણ તરીકે સકસેનાની અનુકૂલન સંશોધિનીનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

પ્રતિભા સંપન્ન બાળકો સ્વાસ્થ્ય અનુકૂલનનાં ક્ષેત્રમાં સારું અનુકૂલનના ક્ષેત્રમાં સારું અનુકૂલન ધરાવતાં હતાં. અન્ય અનુકૂલનનાં ક્ષેત્રો કરતા શાળા અનુકૂલનમાં ઓછું અનુકૂલન ધરાવતા હતાં. તથા પ્રતિભા સંપન્ન અને સામાન્ય બાળકોના સમગ્ર અનુકૂલનમાં તફાવત ન હતો.

પંડિતે (૧૯૮૫) તરુણોનો મનોવૈજ્ઞાનિક જરૂરિયાતો અને અનુકૂલનનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. બૃહદ મુંબઈની પાંચ ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓના અને આઠ જુનિયર કોલેજનાં પંદરથી અઠાર વર્ષની વય જુથવાળાં ૩૧૧ કુમાર અને ૩૨૯ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતાં. અનુકૂલન માપન માટે બેલની 'અનુકૂલન સંશોધનિકા' ભાગીયાની 'શાળાકીય અનુકૂલન સંશોધનિકા' અને દેવજગ્વાર તથા શેખર રચિત 'સામાજિક આર્થિક માપદંડ'નો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કર્યો હતો. માહિતી વિશ્લેષણ માટે સરાસરી, શતમાન અને કાઈ વર્ગ દ્વારા વિગતોનું પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તરુણ કુમાર કરતાં તરુણ કન્યાઓનું સામાજિક અને સાંવેગિક અનુકૂલન વધુ સંતોષકારક જણાયું હતું એ આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ હતું.

દોંગા (૧૯૮૬)એ બી.એડ્. તાલીમાર્થીઓના અનુકૂલન પર જાતિ અને આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભે અભ્યાસ કર્યો હતો. ગુજરાત રાજ્યની તમામ યુનિવર્સિટીઓ હસ્તકની બી.એડ્.કોલેજોમાંથી ૧૮૮૦ તાલીમાર્થીઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતા. અનુકૂલન માપન માટે "ઈનકમ્પલીટ સેન્ટેન્સ બ્લેન્ક" નું ગુજરાતી રૂપાંતર કરી ઉપયોગમાં લીધેલ માહિતીના વિશ્લેષણ માટે એફ-કસોટી સહસંબંધક અને ટી-કસોટીનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસનાં મહત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

સ્ત્રી તાલીમાર્થીઓ પુરુષ તાલીમાર્થીઓ કરતા વધુ અનુકૂલિત હતી. તાલીમાર્થીઓની આર્થિક સ્થિતિની અસર અનુકૂલન પર જોવા મળી ન હતી.

કલા (૧૯૮૬) એ ઉચ્ચ સામાજિક આર્થિક દરજ્જા ધરાવતા કુટુંબોમાં જન્મેલા કામ કરતી અને કામ ન કરતી મહિલાઓનાં કિશોરોનાં વ્યક્તિત્વ વિકાસ અને અનુકૂલનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. કામ કરતી અને કામ ન કરતી મહિલાઓ ના બે જુથોના ત્રીસ-ત્રીસ બાળકોને નમૂનામાં પસંદ કરવામાં આવેલ. પરીક અને અન્ય રચિત 'અનુકૂલન કસોટી દ્વારા અનુકૂલન માપવામાં આવેલ. જગ્વાર "એસ.ઈ.એસ.સ્કેલ" દ્વારા સામાજિક "આર્થિક દરજ્જાનું માપન થયું હતું. માહિતીના પૃથક્કરણ માટે વર્ણનાત્મક અંકશાસ્ત્રીય પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મહત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં. કામ કરતી અને કામ ન કરતી મહિલાઓનાં બાળકોનાં સામાન્ય અનુકૂલન વચ્ચે કોઈપણ જાતનો અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. કામ કરતી મહિલાઓના જૂથની કન્યાઓ, કામ ન કરતી મહિલાઓના જૂથની કન્યાઓ કરતા ખૂબ સરસ રીતે અનુકૂલિત હતી. કામ કરતી મહિલાઓનાં જૂથનાં કુમારો, કામ ન કરતી મહિલાઓનાં જૂથનાં કુમારો કરતા વધુ અનુકૂલિત હતાં.

મહેતા (૧૯૮૪) એ રાજકોટ શહેરનાં બારમાં ધોરણમાં અભ્યાસ કરતી તરુણીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કર્યો હતો. રાજકોટ શહેરમાં ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં બારમાં ધોરણમાં અભ્યાસ કરતી તરુણીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓ જાણવા અંગેનો અભ્યાસનો હેતુ હતો. નમૂનાના પાત્રોમાં ૧૨૮૮ તરુણીઓ

હતી. અભ્યાસના ઉપકરણ તરીકે "વ્યક્તિત્વ સંશોધનિકા", "દેસાઈ અનુકૂલન સંશોધનિકા"નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણોમાં રાજકોટ શહેરમાં બારમાં ધોરણમાં અભ્યાસ કરતી તરુણીઓ વ્યક્તિગત અને સામાજિક સમસ્યાઓ ધરાવતી હતી. અનુકૂલન સૌથી વધુ પ્રમાણમાં ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહમાં હતું.

૨.૬.૦ પૂર્વે થયેલા અનુકૂલન પરના સંશોધનોની સમીક્ષા

પ્રયોજકે અનુકૂલન અંગેના કુલ ત્રેવીસ સંશોધનોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૬૬ થી ૧૯૮૪ દરમ્યાન થયેલ આ સંશોધનોમાં ભાગિયા (૧૯૬૬), રેડ્ડી (૧૯૬૬), પાંડે (૧૯૭૦) શેઠ (૧૯૭૦) માટ્ટો (૧૯૭૨) ચગ (૧૯૭૪), કુમાઈ (૧૯૭૫), તુલપુલે (૧૯૭૭), આશા (૧૯૭૮), ભટ્ટ (૧૯૭૮), ગોસ્વામી (૧૯૮૦), ગુપ્તા (૧૯૮૧), માટ્ટો (૧૯૮૧), ધનકોટ (૧૯૮૨), દલસાણિયા (૧૯૮૨) સીંઘ (૧૯૮૨), સીંઘ (૧૯૮૩), રાવલ (૧૯૮૪), કુમાર (૧૯૮૫), પંડિત (૧૯૮૫), દોંગા (૧૯૮૬) કલા (૧૯૮૬), પંડયા (૧૯૮૩), મહેતા (૧૯૮૪), એ અનુકૂલનને ચલ તરીકે લઈને અભ્યાસ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત સંદર્ભ સાહિત્યનો અભ્યાસ કરતાં જાણવા મળ્યું કે નમૂના તરીકે સૌથી ઓછી સંખ્યા ૪૦ વિદ્યાર્થીઓની હતી જે માટ્ટો (૧૯૭૨) ના સંશોધનમાં સમાવિષ્ટ હતી તથા સૌથી વધારે નમૂનામાં પાત્રો ભાગિયા (૧૯૬૬) ૩૨૨૪ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ હતો. નમૂનાના પાત્રોમાં કુમાર તથા કન્યાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો. દલસાણિયા (૧૯૮૨)એ પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરોમાં અભ્યાસ કરતાં પુરુષ તાલીમાર્થીઓ અને સ્ત્રી તાલીમાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કરેલ હતો. જ્યારે દોંગા (૧૯૮૬) એ બી.એડ્.ના પુરુષ તાલીમાર્થીઓ અને સ્ત્રી તાલીમાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કરેલ હતો.

પૂરોગામી અભ્યાસોનો અભ્યાસ કરતાં જાણવા મળ્યું કે પાંડે (૧૯૭૦), માટ્ટો (૧૯૭૨), ચગ (૧૯૭૪), કુમાઈ (૧૯૭૫), તુલપુલે (૧૯૭૭), ગુપ્તા (૧૯૮૧), માટ્ટો (૧૯૮૧), ધનકોટ (૧૯૮૨), સીંઘ (૧૯૮૨), સીંઘ (૧૯૮૩), કુમાર (૧૯૮૫), પંડિત (૧૯૮૫), દોંગા (૧૯૮૬), કલા (૧૯૮૬), મહેતા (૧૯૮૪)એ તૈયાર

ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરેલ હતો જ્યારે અન્ય સંશોધકોએ સ્વનિર્મિત પ્રશ્નાવલિની રચના કરેલ હતી.

પૃથક્કરણની વિવિધ પ્રયુક્તિઓમાં સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન, કાર્ઠવર્ગ, ટી-કસોટી, શતમાન પ્રયુક્તિ તથા આવૃત્તિ વિસ્તરણ દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમા ભાગિયા (૧૯૬૬) એ સરાસરી દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું. જ્યારે રેડી (૧૯૬૬), શેઠ (૧૯૭૦), કુમાઈ (૧૯૭૫), ભટ્ટ (૧૯૭૮), ગોસ્વામી (૧૯૮૦), ગુપ્તા (૧૯૮૧), સીંઘ (૧૯૮૨), સીંઘ (૧૯૮૩), રાવલ (૧૯૮૪), દોંગા (૧૯૮૬), મહેતા (૧૯૮૪)એ સહસંબંધાંકને આધારે માહિતીનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું. જ્યારે પાંડે (૧૯૭૦), ચગ (૧૯૭૪), દલસાણિયા (૧૯૮૨), કુમાર (૧૯૮૫)એ ટી-કસોટી દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું.

૨.૭.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત પૂર્વે થયેલા સંશોધનો

સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત પૂર્વે થયેલા સંશોધનો સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત વિદ્યાર્થીઓ પર થયેલા કુલ ૧૪ સંશોધનો પ્રાપ્ત થયા હતા. જે ૧૯૭૧ થી ૧૯૮૭ દરમ્યાન થયેલ હતા. સંબંધિત સંશોધનોની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતી સારણી – ૨.૩માં સામેલ છે.

સારણી – ૨.૩

સિદ્ધિપ્રેરણા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	સાલ	યુનિવર્સિટી
૧.	ચૌધરી એન.	૧૯૭૧	મનો. પાન યુનિ.
૨.	અગ્રવાલ પી. સી.	૧૯૭૪	કર્ણાટક યુનિ.
૩.	પરીખ પી.એ.	૧૯૭૬	બોમ્બે યુનિ.
૪.	મુબેઈ જી.	૧૯૭૬	સાઉથ ગુજરાત યુનિ.
૫.	ક્રિશ્ચિયન જે. એ.	૧૯૭૭	એસ.પી. યુનિ.
૬.	રાજયગુરૂ બી.બી.	૧૯૮૦	ભાવનગર યુનિ.
૭.	ભારથી જી.	૧૯૮૪	ઓસમાનિયા યુનિ.
૮.	આહલુવાલિયા આઈ.	૧૯૮૫	આગ્રા યુનિ.
૯.	મેવા કે. પી.	૧૯૮૫	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
૧૦.	રાઘવા જી.	૧૯૮૫	મૈસુર યુનિ.
૧૧.	મનસુરી એ. આર.	૧૯૮૬	એસ.પી.યુનિ.
૧૨.	ત્રિપાઠી આર. સી.	૧૯૮૬	ગોરખપુર યુનિ.
૧૩.	શ્રીવાસ્તવ એસ. કે.	૧૯૮૬	પંજાબ યુનિ.
૧૪.	ભટ્ટ એમ. જે.	૧૯૮૭	સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.

ચૌધરી (૧૯૭૧) એ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

પંજાબ રાજ્યનાં અમૃતસર, જલંધર અને ચંદીગઢ જિલ્લાઓની ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓનાં ૨૦૦ કુમાર અને ૨૦૯ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં.

સિદ્ધિપ્રેરણા માપન માટે 'મહેતા કસોટી' નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે ટી-કસોટી પ્રયુક્તિ નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસનું મહત્ત્વનું તારણ આ પ્રમાણે હતું.

કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા નિમ્ન જોવા મળ્યા હતા.

અગ્રવાલે (૧૯૭૪) વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો તેમની જાતીયતાના સંદર્ભે અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના હેતુ વિદ્યાર્થીઓની જાતીયતાની સિદ્ધિપ્રેરણા પર થતી અસર તપાસવાનો હતો. હરિયાણા રાજ્યની માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાનાં ૫૦૦ કુમારો અને ૫૦૦ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતાં. સ્વનિર્મિત પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને પૃથક્કરણ ટી-કસોટીથી કર્યું હતું.

અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણોમાં સિદ્ધિપ્રેરણા અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ વચ્ચે હકારાત્મક અર્થસૂચક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો. કુમારો કરતા કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા ઊંચી જોવા મળી હતી.

પરીખે (૧૯૭૬) માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ તેની જાતીયતા અને આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભે કર્યો હતો.

નમૂનામાં મુંબઈ શહેરની માધ્યમિક શાળાઓનાં વીસ વર્ગોના ૧૦૫૦ વિદ્યાર્થીઓને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે મહેતા 'ટી.એ.ટી. કસોટી' નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે ટી-કસોટીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા ઉચ્ચ જોવા મળેલ હતો.

ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતાં વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતાં વિદ્યાર્થીઓ કરતાં ઉચ્ચ જણાયો હતો.

શ્રેણી આઠનાં વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક શ્રેણી નવ અને દસનાં વિદ્યાર્થીઓ કરતાં ઉચ્ચ જણાયો હતો.

મુબઈ (૧૯૭૬) એ દક્ષિણ ગુજરાતની માધ્યમિક શાળાઓના અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ડાંગ, વલસાડ અને સુરત જિલ્લાની ચાલીસ શાળાઓનાં શ્રેણી આઠથી અગિયારનાં ૧૫૦૬ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો.

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે 'મહેતા ટી.એ.ટી. ટેસ્ટ' અને સ્વરચિત 'ગુણવત્તા અભિપ્રાયાવલિ' નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન, ટી-કસોટી અને સહસંબંધાક પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કોઈપણ પ્રકારની શાળામાં અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જનજાતિની કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઉચ્ચ જોવા મળ્યો હતો.

પછાત વર્ગની શાળામાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના વાલી કે જેઓ મજૂરી કરતાં હતાં, તેઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક નિમ્ન જોવા મળ્યો હતો.

ક્રિશ્ચિયને (૧૯૭૭) કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો તેની આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભે અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી સંલગ્ન વિવિધ વિદ્યાશાખાની ૫૦૦ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કરવામાં આવેલ હતી.

ગ્રામ્ય વિસ્તારની કન્યાઓ માટે પરીક અને ત્રિવેદી રચિત 'એસ.ઈ.એસ.સ્કેલ' તથા શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓ માટે કુપ્પુસ્વામી રચિત 'એસ.ઈ.એસ. સ્કેલ' દ્વારા સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનું માપન કરવામાં આવ્યું હતું.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે સહસંબંધાંક પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનું મહત્ત્વનું તારણ આ પ્રમાણે હતું.

વિદ્યાર્થીનાં સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાની તેમની સિદ્ધિપ્રેરણા પર અસર પડે છે.

રાજયગુરુ (૧૯૮૦) એ માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા પર બિનબૌદ્ધિક પરિબલોની અસર જાતીયતાનાં સંદર્ભે તપાસવા સંશોધન કાર્ય હાથ ધર્યું હતું.

ભાવનગર શહેરની ચાર માધ્યમિક શાળાઓનાં ૨૭૦ કુમારો અને ૨૪૦ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતાં.

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે મહેતા પ્રયાગ રચિત કસોટીનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન અને ક્રાંતિક ગુણોત્તર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સ્તરમાં તફાવત ન હતો.

પાત્રોની સિદ્ધિપ્રેરણા તથા તેનાં વાલીની આવક વચ્ચે સંબંધ ન હતો.

ભારથી (૧૯૮૪) એ પૂર્વતરુણોની સિદ્ધિપ્રેરણા તપાસવા માટે સંશોધન કાર્ય હાથ ધર્યું હતું.

હેદ્રાબાદ અને સિકંદરાબાદ શહેરની હાઈસ્કૂલ તથા જુનિયર કોલજોના ૧૮૦ કુમાર અને ૧૮૦ કન્યાઓને નમૂના માટે પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના માપન માટે 'રાવ એસ.ઈ.એસ.સ્કેલ' અને સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે 'મહેતા સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી' નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ ટી-કસોટી દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવનારાં વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઉચ્ચ જોવા મળ્યો હતો. અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવનારા વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક નિમ્ન જોવા મળ્યો હતો.

સિદ્ધિપ્રેરણા આંક પર જાતીયતાનાં તફાવતની અસર જોવા મળી ન હતી.

આહલુવાલિયા (૧૯૮૫) એ સિદ્ધિપ્રેરણા પર જાતીયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને માતાપિતાની આર્થિક સ્થિતિની અસરો તપાસવા અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

જાહેર કેન્દ્રીય સરકારી શાળામાં અભ્યાસ કરતાં આઠ થી બાર વર્ષની ઉંમરનાં ૪૮૦ બાળકોને નમૂના માટે પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

સ્વરચિત "આશ્રિત માહિતી પત્રક" દ્વારા વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત માહિતી એકત્ર કરી હતી. તેમજ કૌલર રચિત આશ્રિતતા કસોટીનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે ટી-કસોટી પદ્ધતિ નો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનાં મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

બાળકોની જાતિ સિદ્ધિપ્રેરણા પર અસર કરતી નથી.

માતાપિતાની આર્થિક સ્થિતિ સિદ્ધિપ્રેરણા પર અસર કરતી નથી.

મેવા (૧૯૮૫) એ મોરબી તાલુકાના શ્રેણી નવનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ જાતીયતાનાં સંદર્ભે કર્યો હતો.

મોરબી તાલુકાની માધ્યમિક શાળાઓનાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં ઉપપ કુમારો અને ૨૪૧ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યાં હતાં.

મીનાક્ષી ભટ્ટનાગર રચિત 'વ્યક્તિત્વ પરખ સંશોધનિકા' માંથી સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટેના વિધાનોનો પ્રયોજકે અનુવાદ કર્યો હતો. તેના દ્વારા સિદ્ધિપ્રેરણાનું માપન કર્યું હતું.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે ટી-કસોટી પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનું મહત્ત્વનું પરિણામ આ પ્રમાણે હતું.

કુમારો અને કન્યાઓ સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતમાં સમાન હતાં.

રાઘવા (૧૯૮૫) એ શ્રેણી નવનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં વિકાસનો તેમની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભે અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસમાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિની સિદ્ધિપ્રેરણા પર થતી અસર તપાસવાનો મુખ્ય હેતુ હતો. શ્રેણી નવનાં ૨૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ થયેલ હતો. સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત સ્વનિર્મિત પ્રશ્નાવલિનો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કરેલ હતો. માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે સહ-સંબંધાક તપાસવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણમાં નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિવાળા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા ઉચ્ચ જોવા મળી હતી.

મનસુરી (૧૯૮૬) એ શ્રેણી પાંચ, છ અને સાતનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ તેમની આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં કર્યો હતો.

સાબરકાંઠા જિલ્લાનાં ધોરણ પાંચ, છ અને સાતના ૧૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં સમાવિષ્ટ કર્યા હતાં.

સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિના માપન માટે "બી.વી.પટેલ, એસ.ઈ.એસ. સ્કેલ" અને સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે "આઈ.એ.વોરા જે સ્કેલ"નો ઉપયોગ થયો હતો.

માહિતીનાં પૃથક્કરણ અવયવી પૃથક્કરણ, ચલોની સરાસરી અને આંતરક્રિયાની અસર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. અભ્યાસનું મહત્ત્વનું તારણ આ પ્રમાણે હતું.

ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતાં વિદ્યાર્થીઓ સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતમાં નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતાં વિદ્યાર્થીઓ કરતાં અર્થસૂચક રીતે ઉચ્ચ જણાયા હતાં.

ત્રિપાઠી (૧૯૮૬) એ માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ તેમની જાતીયતાનાં સંદર્ભે કર્યો હતો.

ઉત્તર પ્રદેશનાં નવ જિલ્લાઓની માધ્યમિક શાળાઓનાં ૩૦૦ કુમાર અને ૨૦૦ કન્યાઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતાં.

મહેતા પ્રયાગ રચિત સિદ્ધિ માપન કસોટી દ્વારા સિદ્ધિપ્રેરણાનું માપન કરવામાં આવ્યું હતું.

માહિતીનાં વિશ્લેષણ માટે સરેરાશ, શતમાન સહસંબંધાંક પ્રયુક્તનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. અભ્યાસના મહત્ત્વનાં તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

કુમારની સરખામણીમાં કન્યાઓનો સરેરાશ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક નિમ્ન જોવા મળ્યો હતો.

ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતી કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અન્ય આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતી કન્યાઓની સરાસરી કરતા સરેરાશ ઉચ્ચ હતો.

શ્રીવાસ્તવે (૧૯૮૬) શાળાઓનાં વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ જાતીયતાનાં સંદર્ભમાં કર્યો હતો.

હરિયાણા રાજ્યની ભિવાની શિક્ષણ સંસ્થાનાં ૧૦૦ ગ્રામ્ય વિસ્તારનાં કુમાર અને કન્યા તથા શહેરી વિસ્તારનાં ૧૦૦ કુમાર અને કન્યાઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો.

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે ગોપાલરાવ રચિત ' સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી' નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

માહિતીનાં વિશ્લેષણ માટે ટી-કસોટીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અભ્યાસનું મહત્ત્વનું તારણ આ પ્રમાણે હતું.

શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓનાં કુમાર અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા સ્તરમાં કોઈ તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

મીનાએ (૧૯૮૭) સુરેન્દ્રનગર, જોરાવરનગર અને વઢવાણની કન્યા, શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતી ધોરણ-૧૨ની વિદ્યાર્થિનીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક નક્કી કરીને તેઓનાં બુદ્ધિઆંક તથા સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમનાં હેતુઓ આ પ્રમાણે હતાં.

વિદ્યાર્થિનીઓનો સિદ્ધિઆંક નક્કી કરવો સિદ્ધિપ્રેરણા આંકનો બુદ્ધિક્ષા સાથે સંબંધ તપાસવો, સિદ્ધિપ્રેરણા આંકનો સામાજિક-આર્થિક દરજ્જા સાથે સંબંધ તપાસવો, વિવિધ વિદ્યાશાખામાં અભ્યાસ કરતી બાળાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંકની તુલના કરવી. નમૂનામાં ૨૧૨ વિદ્યાર્થિનીઓનો સમાવેશ થયો હતો. ઉપકરણ તરીકે કે.પી. મેવાની 'સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની', દેસાઈ-ભટ્ટ 'સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને કે.જી. દેસાઈ કૃત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જા નો માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા : વિદ્યાર્થીનીના સિદ્ધિઆંકને બુદ્ધિઆંક સાથે અર્થસૂચક સહસંબંધ નથી, વાણિજ્ય પ્રવાહમાં અભ્યાસ કરતી બહેનો નવા કાર્યમાં ઝંપલાવી શકે તેટલો ઉચ્ચ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ધરાવે છે. સિદ્ધિપ્રેરણા આંકને સામાજિક-આર્થિક દરજ્જા સાથે પણ અર્થસૂચક સહસંબંધ નથી.

૨.૮.૦ પૂર્વ થયેલા સિદ્ધિપ્રેરણા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા

પ્રયોજકે સિદ્ધિપ્રેરણા અંગેના ચૌદ સંશોધનોનો અભ્યાસ કરેલ હતો. જેમાં ચૌધરી (૧૯૭૧) અગ્રવાલ (૧૯૭૪), પરીખ (૧૯૭૬) મુંબઈ (૧૯૭૬), ક્રિશ્ચિયન (૧૯૭૭), રાજયગુરૂ (૧૯૮૦), ભારથી (૧૯૮૪), આહલુવાલિયા (૧૯૮૫), મેવા (૧૯૮૫), રાઘવા (૧૯૮૫), મનસુરી (૧૯૮૬), ત્રિપાઠી (૧૯૮૬), શ્રી વાસ્તવ (૧૯૮૬), ભટ્ટ (૧૯૮૭) એ સિદ્ધિપ્રેરણાને સ્વતંત્ર ચલ તરીકે લઈને અભ્યાસ કર્યો

હતો. જ્યારે પરીખ (૧૯૭૬), ક્રિશ્ચિયન (૧૯૭૭) રાજયગુરુ (૧૯૮૦), આહલુવાલિયા (૧૯૮૫) મેવા (૧૯૮૫), રાવલ (૧૯૮૫), મનસૂરિ (૧૯૮૬), ત્રિપાઠી (૧૯૮૬), શ્રીવાસ્તવ (૧૯૮૬), ભટ્ટ (૧૯૮૭) જેઓએ સિદ્ધિપ્રેરણા પર જાતિયતા અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિની અસર વિશેના અભ્યાસો કરેલ હતા.

સંદર્ભિત સાહિત્યનાં સંશોધનોનો અભ્યાસ કરતાં જણાયું કે સૌથી ઓછી નમૂનાનાં પાત્રોની સંખ્યા રાઘવા (૧૯૮૫) અને શ્રી વાસ્તવ (૧૯૮૬) ના સંશોધનોમાં અનુક્રમે ૨૦૦ની સંખ્યા જોવા મળે છે જ્યારે સૌથી વધુ સંખ્યા મુબઈ (૧૯૭૬) એ પોતાનાં સંશોધનમાં ૧૫૦૬ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં સમાવેલ હતાં. સમગ્ર સંશોધનોના અભ્યાસ કરતાં જણાયું કે કુમારો તથા કન્યાઓને નમૂનાના પાત્રો તરીકે સમાવવામાં આવ્યા હતાં. શ્રી વાસ્તવે (૧૯૮૬) ગ્રામ્ય વિસ્તાર તથા શહેરી વિસ્તારના પાત્રોને નમૂનામાં સમાવેલ હતાં.

પ્રસ્તુત સંશોધનોનો અભ્યાસ કરતાં જણાયું કે ચૌધરી (૧૯૭૧), પરીખ (૧૯૭૬), ક્રિશ્ચિયન (૧૯૭૭), રાજયગુરુ (૧૯૮૦), ભારથી (૧૯૮૪), મનસુરી (૧૯૮૬), ત્રિપાઠી (૧૯૫૬), શ્રીવાસ્તવ (૧૯૮૬), ભટ્ટ (૧૯૮૭) એ તૈયાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ પોતાના અભ્યાસમાં કર્યો હતો. જ્યારે અગ્રવાલ (૧૯૭૪), મુબઈ (૧૯૭૬), આહલુવાલિયા (૧૯૮૫), મેવા (૧૯૮૫), રાઘવા (૧૯૮૫) સ્વરચિત પ્રશ્નાવલિ તૈયાર કરીને પોતાના અભ્યાસો હાથ ધર્યા હતાં.

પ્રસ્તુત સંશોધનોમાં પૃથક્કરણની વિવિધ પ્રવિધિઓનો અભ્યાસ કરતા જણાયુ કે ચૌધરી (૧૯૭૧), અગ્રવાલ (૧૯૭૪), પરીખ (૧૯૭૬), મુબઈ (૧૯૭૬), ભારથી (૧૯૮૪), આહલુવાલિયા (૧૯૮૫), મેવા (૧૯૮૫), રાઘવા (૧૯૮૫), શ્રી વાસ્તવ (૧૯૮૬), ભટ્ટ (૧૯૮૭) જેઓએ ટી-કસોટી દ્વારા માહિતીનું પૃથક્કરણ કરેલ હતું. જ્યારે રાજયગુરુ (૧૯૮૦) એ ક્રાંતિક ગુણોત્તર દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું. મનસુરી (૧૯૮૬) એ અવયવ પૃથક્કરણ દ્વારા માહિતીનું પૃથક્કરણ કરેલ હતું.

૨.૬.૦ જિજ્ઞાસા સંબંધિત પૂર્વે થયેલા સંશોધનો

જિજ્ઞાસા સંબંધિત પૂર્વે થયેલા સંશોધનોમાં પ્રયોજકને ચાર સંશોધનો પ્રાપ્ત થઈ શક્યા હતાં.

આ ચાર સંશોધનોમાં જિજ્ઞાસાને એક ચલ તરીકે લેવામાં આવેલ હતો. જિજ્ઞાસા સંબંધિત પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનોની માહિતી સારણી ૨.૫માં આપેલ છે. પ્રાપ્ત થયેલ સંશોધનોમાં અન્ય ચલ તરીકે અનુકૂલન, બુદ્ધિઆંક, સિદ્ધિ, આકાંક્ષાઓ વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.

સારણી – ૨.૫

જિજ્ઞાસા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	સાલ	યુનિવર્સિટી
૧.	મો એન્ડ મો	૧૯૭૭	લંડન યુનિ.
૨.	જે. સીંધે	૧૯૭૮	બોમ્બે યુનિ.
૩.	શર્મા એસ.	૧૯૮૮	આગ્રા યુનિ.
૪.	કુમાર રાજીવ	૧૯૮૮	આગ્રા યુનિ.

મો એન્ડ મો (૧૯૭૭) વિદ્યાર્થીઓના મનો-સામાજિક અનુકૂલન અને જિજ્ઞાસાનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના મુખ્ય હેતુઓ બાળકોનું અનુકૂલન તપાસવું, અનુકૂલનના સંદર્ભે જિજ્ઞાસાની અસર માપવી.

અંગ્રેજી માધ્યમના દસ થી પંદર વર્ષના ૧૦૫૪ બાળકો પર અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો અને માહિતીના વિશ્લેષણની ટકાવારી મુજબ પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું. અભ્યાસના તારણમાં દરેક બાળકમાં જિજ્ઞાસા પ્રભાવી લક્ષણ તરીકે જોવા મળેલ અને અનુકૂલન અને જિજ્ઞાસાને સાર્થક સંબંધ ન હતો.

જે. સીંઘે (૧૯૭૮) માધ્યમિક કક્ષાના ૩૫૦ અંધ અને ૩૫૦ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ પર જિજ્ઞાસા અને બુદ્ધિઆંક ચલ પર અભ્યાસ કર્યો હતો. માહિતીના એકત્રિકરણમાં સ્વનિર્મિત કસોટી અને 'એસ.ઈ.એસ. સ્કેલ'નો ઉપયોગ કર્યો હતો. પિયર્સનના સહસંબંધાંક વડે માહિતીનું પૃથક્કરણ કરી નીચે મુજબના તારણો કાઢવામાં આવ્યા હતાં.

બાળકોની જિજ્ઞાસાવૃત્તિ પર સંતોષની અસર વધારે પ્રભાવશાળી છે.

બાળકોની જિજ્ઞાસાવૃત્તિ સાથે બાળકોના બુદ્ધિઆંકને સાર્થક સંબંધ છે.

શર્મા એસ. (૧૯૮૮)એ બાળકોની જિજ્ઞાસાઓ અને આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ હાથ ધરેલ હતો. જેમાં ૧૦૦ અંધ અને ૧૦૦ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ લેવામાં આવ્યા હતાં. ઉપકરણ તરીકે રૂબરૂ મુક્ત જવાબી પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમનાં હેતુઓ આ મુજબ હતાં :

બાળકોની જિજ્ઞાસા પર વાતાવરણની અસર તપાસવી.

બાળકોની જિજ્ઞાસાની આકાંક્ષાઓ પર અસર તપાસવી.

માહિતીનું પૃથક્કરણ કાઈવર્ગ અને એફ-ગુણોત્તર ધ્વારા નીચે મુજબના તારણો મળ્યા હતાં.

વાતાવરણની અસર જિજ્ઞાસા પર વધુ પડે છે.

વધુ જિજ્ઞાસુ બાળકો વધુ આકાંક્ષાવાદી હતા.

કુમાર રાજીવ (૧૯૮૯)એ સામાન્ય શાળામાં અને અપંગ બાળકો માટેની શાળામાં અભ્યાસ કરતા ૨૦૦ કુમારો અને ૨૦૦ કન્યાઓની જિજ્ઞાસા, બુદ્ધિઆંક અને સિદ્ધિનો અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવેલ હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ કુમારો અને કન્યાઓની જિજ્ઞાસા, બુદ્ધિઆંક અને સિદ્ધિના તુલનાત્મક અભ્યાસના સંદર્ભમાં હતાં.

જે માટે સ્વનિર્મિત, "સામુહિક માનસિક યોગ્યતા પરીક્ષા" ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો જેના તારણો નીચે મુજબ હતા.

કુમાર અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત ન હતો.

બુદ્ધિઆંક અને સિદ્ધિ જિજ્ઞાસા પર આધારિત હતાં.

૨.૧૦.૦ પૂર્વે થયેલા જિજ્ઞાસા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા

પ્રયોજકે જિજ્ઞાસા પર કુલ ચાર સંશોધનોનો અભ્યાસ કરેલ હતો. જેમાં મો એન્ડ મો (૧૯૭૭)એ વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન અને અનુકૂલનના સંદર્ભે જિજ્ઞાસાની અસર માપી હતી. જે. સીધે (૧૯૭૮) અંધ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા અને બુદ્ધિઆંકનો અભ્યાસ કર્યો હતો. શર્મા એસ. (૧૯૮૮)એ બાળકોની જિજ્ઞાસા અને આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કર્યો હતો. કુમાર રાજીવ (૧૯૮૮)એ સામાન્ય અને અપંગ કુમારો અને કન્યાઓની જિજ્ઞાસા, બુદ્ધિઆંક અને સિદ્ધિનો અભ્યાસ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત સંદર્ભ સાહિત્ય જોતા જણાયું કે સૌથી ઓછી સંખ્યા પર શર્મા એસ. (૧૯૮૮)એ ૧૦૦ અંધ બાળકો અને ૧૦૦ સામાન્ય બાળકો જે માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ હતા તેના પર અભ્યાસ કર્યો હતો તથા સૌથી વધુ મો એન્ડ મો (૧૯૭૭)એ ૧૦૫૪ બાળકોને નમૂનામાં સમાવ્યા હતા.

ઉપકરણોની માહિતી જોતા જણાય છે કે દરેક સંશોધકે જિજ્ઞાસા માટે નમૂનાને અનુરૂપ સ્વરચિત ઉપકરણો જેવા કે કસોટીઓ, મુક્ત જવાબી પ્રશ્નાવલિઓ વગેરેનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અન્ય ચલો માટે તૈયાર ઉપકરણો લેવામાં આવ્યા હતાં.

આમ જિજ્ઞાસા સંબંધિત બહુ ઓછા અભ્યાસો પ્રયોજકને પ્રાપ્ત થયા હતા.

૨.૧૧.૦ હતાશા સંબંધિત પૂર્વ થયેલા સંશોધનો

હતાશા સંબંધિત વિદ્યાર્થી પર થયેલા કુલ ૫ સંશોધનો પ્રાપ્ત થયેલા હતાં. જે ૧૯૭૩ થી ૧૯૯૮ દરમ્યાન થયેલ હતાં. જે સંબંધિત સંશોધનોની માહિતી સારણી-૨.૭માં આપેલ છે.

સારણી - ૨.૭

હતાશા માટે પ્રાપ્ત થયેલા સંશોધનો

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	સાલ	યુનિવર્સિટી
૧.	શાહીન એફ.	૧૯૭૩	લખનઉ યુનિ.
૨.	ત્રિપાઠી કે. કે.	૧૯૭૮	ગોરખપુર યુનિ.
૩.	જયસ્વાલ કે.	૧૯૮૦	ગોરખપુર યુનિ.
૪.	શર્મા યુ.	૧૯૮૫	બનારસ યુનિ.
૫.	બુદ્ધદેવ પી. વી.	૧૯૯૮	દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ.

શાહીન એફ (૧૯૭૩)એ લખનૌ શહેરમાં ત્રણસો ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાની શિક્ષિકાઓનો એક સમાજશાસ્ત્રીય અભ્યાસ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો હેતુ આ પ્રમાણે હતો કે, વ્યાવસાયિક મહિલાઓનાં કુટુંબનું કદ અને તેની રચના અંગે તપાસ કરવી અને તેઓનો કાર્ય સંતોષ જાણવો તથા આર્થિક સામાજિક સ્તર જાણવો. તેનાં સંદર્ભમાં વ્યવસાય કરતી મહિલાઓનાં કામની અસર તથા કાર્યસંતોષ અને નૈતિકતાનો પ્રભાવ તપાસવો. તેઓએ ચલ તરીકે પરિવારનું કદ અને સામાજિક-આર્થિક સ્તર રાખેલ હતાં. અભ્યાસનાં નમૂનામાં ૩૦૦ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાની શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો. ઉપકરણ તરીકે રૂબરૂ મુલાકાત પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સામાજિક સુરક્ષા અને અસમાન હતાશાને પરિણામે કામ પર અસંતોષ ઊભો થતો હતો તે અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ હતું.

ત્રિપાઠી (૧૯૭૮)એ શાળાએ જતાં તરુણોમાં રહેલ હતાશાનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમનાં મુખ્ય હેતુઓમાં તરુણોની હતાશાઓ જાણવી તથા હતાશાને અસર કરનાર કેટલાક પરિબળો જેવાં કે, બુદ્ધિ, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ, વ્યક્તિત્વ વગેરેની કક્ષા જાણવી. તેમણે નમૂનામાં ધોરણ સાત, આઠ, નવ, દસ અને અગિયારમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને સમાવેલ હતા. તેમાં ૫૦૦ છોકરાઓ અને ૩૦૦ છોકરીઓ લેવામાં આવી હતી. તેમણે ઉપકરણમાં જોશીની 'ગ્રુપ ટેસ્ટ ઓફ જનરલ મેન્ટલ એબીલીટી', કૃષ્ણુ સ્વામીનો શહેરી વિસ્તારનો 'સામાજિક આર્થિક માપદંડ', કોહલીની 'અંતર્મુખી-બહિર્મુખી કસોટી', ત્રિવેદીની 'વ્યક્તિત્વ માપન કસોટી', પરીખની 'નિરાશા માપન કસોટી' અને 'નિરાશા માપન પ્રશ્નાવલિ' લીધેલ હતી.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા.

છોકરાઓ અને છોકરીઓની હતાશા માટે જાતિનું (Sex) કોઈ જ મહત્ત્વ જણાયું ન હતું. હતાશા માટે બુદ્ધિ એક મહત્ત્વનું પરિબળ જણાયું. અંતર્મુખી વ્યક્તિત્વ વાળા છોકરા છોકરીઓ હતાશા પ્રત્યે વધુ લાગણીશીલ જણાયા. છોકરો-છોકરી બન્નેમાં શારીરિક રીતે અપંગ અને નબળી તંદુરસ્તીવાળા વધુ હતાશા જણાયાં, હતાશા શાળાકીય સિદ્ધિને અસર કરતી હતી તેમજ નિમ્ન સિદ્ધિથી હતાશા ઉદ્ભવતી હતી.

જયસ્વાલે (૧૯૮૦) સ્નાતક કક્ષાઓની વિદ્યાર્થિનીઓની ચિંતા, વૈફલ્ય, અનુકૂલન તરાહ અને તેઓનાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમનાં અભ્યાસનાં મુખ્યહેતુઓમાં ઉચ્ચ પ્રકારની તથા નિમ્ન પ્રકારની ચિંતાથી પિડાતી છોકરીઓમાં હતાશાનું પ્રમાણ જાણવું, હતાશા અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિની અનુકૂલન પર શી અસર પડે છે તે જાણવું, વધુ હતાશ થયેલ છોકરીઓ અને સૌથી ઓછી હતાશા અનુભવતી છોકરીઓમાં ચિંતા, હતાશા અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિનું પ્રમાણ કેટલું છે તે જાણવું, નમૂનામાં ૫૦૦ વિદ્યાર્થિનીઓનો સમાવેશ કર્યો હતો અને ઉપકરણ તરીકે અસ્થાનાની 'અનુકૂલન સંશોધિની'નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણોમા વિદ્યાર્થિનીઓનાં અનુકૂલન, ચિંતા અને વૈફલ્ય વચ્ચે સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

શર્મા (૧૯૮૫) એ નોકરી કરતી મહિલાઓની હતાશાનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમનાં હેતુઓ જુદા-જુદા પ્રકારનો વ્યવસાય કરતી મહિલાઓની હતાશાનો વિસ્તાર તથા તેમનાં સ્વભાવનો અભ્યાસ કરવાનો હતો. પરિણિત અને અપરિણિત મહિલાઓ વચ્ચેની હતાશાનાં તફાવતનો અભ્યાસ કરવો. તેમણે નમૂના તરીકે ૨૪૦ પરિણિત મહિલાઓ અને ૧૬૦ અપરિણિત મહિલાઓનો સમાવેશ કરેલ હતો. નમૂનામાં શિક્ષિકા, નર્સ, ડોક્ટર, બેંક કર્મચારી અને ઓફીસમાં કામ કરતી બનારસ શહેરની મહિલાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપકરણ તરીકે રોસેવિંગ પી.એફ.ની હિન્દીમાં 'અનુકૂલન સંશોધિની'નું રૂપાંતર કર્યું હતું. શેરી અને વર્માની 'વ્યક્તિત્વ મૂલ્ય પ્રશ્નાવલિ', 'વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક' 'SES SCALE' વાપરવામાં આવેલ હતાં.

માતૃત્વ આધારિત હતાશાની સ્થિતિમાં પ્રતિચારોમાં તફાવત ન હતો તે અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ હતું.

બુદ્ધદેવે (૧૯૯૮) નોકરી કરતી મહિલાઓની હતાશા, તનાવ અને મૂલ્યોનો તેમનાં કાર્ય સંતોષ પર થતી અસર અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હતો. નોકરી કરતી મહિલાઓની હતાશાની તેઓનાં કાર્ય સંતોષ પર થતી અસર, હતાશા, તનાવ અને મૂલ્યોની કાર્યસંતોષ પર થતી અસર તપાસવા અંગેના હેતુઓ હતાં. અભ્યાસમાં નમૂનાના પાત્રો તરીકે ૫૧૧ નોકરી કરતી મહિલાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો. તેમાંથી ૨૬૭ શિક્ષણક્ષેત્રે નોકરી કરતી, ૧૨૭ કારકુન કામ કરતી તથા ૧૧૭ ટેકનીકલ ક્ષેત્રે કામ

કરતી મહિલાઓનો નમૂનામાં સમાવેશ થયેલ હતો. ઉપકરણ તરીકે બ્રેફીલ્ડ, એ.એચ.અને રૂથ એચ.એફ. (૧૯૫૧) દ્વારા નિર્મિત અને પરીખ (૧૯૮૫) દ્વારા ગુજરાતીમાં અનુવાદિત કરેલ "કાર્ય સંતોષ માપદંડ"નો, ડૉ. એ.કે. શ્રીવાસ્તવ અને ડૉ. એ.પી.સિંઘ દ્વારા નિર્મિત "વ્યવસાયિક તનાવ અંગેની કસોટી" મૂલ્યમાપન સંશોધનિકાનો ઉપયોગ કર્યો હતો. સંશોધક દ્વારા રચિત હતાશા માપન માટેની 'પરિસ્થિતિ કસોટી'નો ઉપયોગ તેઓએ નોકરી કરતી મહિલાઓની હતાશા માપન માટે કર્યો હતો મળેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ એફ-ટેસ્ટ અને ટી-ટેસ્ટ વડે કરવામાં આવ્યું હતું.

સંશોધનનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા.

ખાનગી સંસ્થાઓમાં કામ કરતી મહિલાઓના વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ હતી. જ્યારે જાહેર તથા સરકારી સંસ્થાઓમાં નોકરી કરતી મહિલાઓનાં વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ ન હતી.

મહિલા શિક્ષિકા તથા મહિલા કારકૂનનાં વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ હતી, જ્યારે ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે કાર્ય કરતી મહિલાઓનાં વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ ન હતી.

પરિણિત તથા અપરણિત મહિલાઓનાં વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ હતી, તેમજ વિભક્ત કુટુંબ અને સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતી નોકરી કરતી મહિલાઓનાં વ્યાવસાયિક કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર જોવા મળેલ હતી.

૨.૧૨.૦ પૂર્વ થયેલા હતાશા પરના સંશોધનોની સમીક્ષા

પ્રયોજકે હતાશા પર થયેલા કુલ પાંચ સંશોધનોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. શાહીને (૧૯૭૩) મહિલાઓની હતાશા તેમની સામાજિક આર્થિક-સ્તરના સંદર્ભે તપાસી હતી. ત્રિપાઠી (૧૯૭૮) હતાશાની સાથે વ્યક્તિત્વ અને બુદ્ધિને પણ તપાસી હતી, જયસ્વાલે (૧૯૮૦) શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર હતાશાની અસર અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હતો તથા બુદ્ધદેવે (૧૯૮૮) મહિલાઓના કાર્ય સંતોષ પર હતાશાની અસર અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત સંદર્ભ સાહિત્ય જોતાં જણાયુ કે સૌથી ઓછી સંખ્યામાં શાહીને (૧૯૭૩) ૩૦૦ ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાની શિક્ષિકાઓને નમૂનામાં સમાવેલ હતી તથા સૌથી વધુ ત્રિપાઠી (૧૯૭૮) એ ૮૦૦ પાત્રોને નમૂનામાં સમાવેશ કરેલ હતો પ્રાપ્ત થયેલ

સંશોધનોમાં શર્મા (૧૯૮૫) એ પરિણીત મહિલાઓ અને અપરિણીત મહિલાઓને નમૂનામાં સમાવેલ હતાં. બુદ્ધદેવે (૧૯૯૮) નોકરી કરતી મહિલાઓને નમૂનામાં સમાવેલ હતાં.

ઉપકરણોની માહિતી જોતા જણાય છે કે ત્રિપાઠી (૧૯૭૮) જયસ્વાલ (૧૯૮૦), શર્મા (૧૯૮૫) એ પોતાના સંશોધનોમાં તૈયાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરેલ હતો તથા શાહીને (૧૯૭૩) સ્વનિર્મિત રૂબરૂ મુલાકાત અંગેની પ્રશ્નાવલિની રચના કરી હતી. બુદ્ધદેવે (૧૯૯૮) હતાશા માપન અંગેની પરિસ્થિતિ કસોટીનું નિર્માણ કાર્ય કરેલ હતું.

આમ હતાશા સંબંધિત બહુ ઓછા અભ્યાસો પ્રયોજકને પ્રાપ્ત થયેલ હતાં.

૨.૧૩.૦ પ્રસ્તુત અભ્યાસની વિશેષતા

પુરોગામી અભ્યાસોમાં વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનાં સંદર્ભે કુલ ૪૬ અભ્યાસોને તપાસવામાં આવ્યા હતાં. જેમાં અનુકૂલનનાં ત્રેવીસ, સિદ્ધિપ્રેરણાના ચૌદ, જિજ્ઞાસાના ચાર અને હતાશા પર પાંચ અભ્યાસ પ્રાપ્ત થઈ શક્યા હતાં.

- પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. પુરોગામી સંશોધનોમાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, હતાશા અને જિજ્ઞાસા સંબંધિત મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ પર નહિવત્ અભ્યાસો થયેલ છે.
- પ્રસ્તુત અભ્યાસ પરિવર્તક ચલો સાથે જાતીયતાના સંદર્ભે કરવામાં આવ્યો હતો. જે પુરોગામી અભ્યાસો કરતાં જુદો પડે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટે, મૂક-બધિર શાળાઓ માટે અને સમાજને માટે પ્રેરણાદાયી બનશે.

પ્રકરણ-૩ સંશોધન યોજના

- ૩.૧.૦ પ્રસ્તાવના**
- ૩.૨.૦ વ્યાપવિશ્વ**
- ૩.૩.૦ નમૂના પસંદગી**
- ૩.૪.૦ સંશોધન પદ્ધતિ**
- ૩.૫.૦ ઉપકરણોની પસંદગી**
 - ૩.૫.૧ વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક
 - ૩.૫.૨ અનુકૂલન સંશોધિની
 - ૩.૫.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની
 - ૩.૫.૪ જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી
 - ૩.૫.૫ હતાશા માપન કસોટી
- ૩.૬.૦ માહિતીનું એકત્રિકરણ**
 - ૩.૬.૧ વ્યક્તિગત માહિતીનું એકત્રિકરણ
 - ૩.૬.૨ અનુકૂલન અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ
 - ૩.૬.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ
 - ૩.૬.૪ જિજ્ઞાસા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ
 - ૩.૬.૫ હતાશા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ
- ૩.૭.૦ પ્રાપ્ત માહિતી અંગે સ્પષ્ટતા**
- ૩.૮.૦ ગુણાંકન યોજના**
 - ૩.૮.૧ અનુકૂલન
 - ૩.૮.૨ સિદ્ધિપ્રેરણા
 - ૩.૮.૩ જિજ્ઞાસા
 - ૩.૮.૪ હતાશા
- ૩.૯.૦ માહિતીના વિશ્લેષણની રીત**
 - ૩.૯.૧ ટી-ગુણોત્તર

પ્રકરણ-૩ સંશોધન યોજના

૩.૧.૦ પ્રસ્તાવના

સામાન્ય વ્યક્તિઓની સાથે શારીરિક ક્ષતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓ પણ સમાજનું અવિભાજ્ય અંગ છે. અંધત્વ, શારીરિક અપંગતા, મૂક-બધિરતા અને માનસિક ક્ષતિને માનવીની અપંગતા કહેવામાં આવે છે જેને લીધે આ સમુદાય સમાજની અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે સમાયોજનમાં ઘણીવાર લાચારીનો અનુભવ કરતો હોય છે.

બાળકને જન્મથી જ સાંભળવાની ક્ષતિ હોય તો તે મૂક-બધિર બને છે.

અવાજની તીવ્રતાના માપનનો એકમ ડેસીબલ છે. જેને ટુંકમાં db કહેવામાં આવે છે. સામાન્ય અવાજોની તીવ્રતાની કક્ષા નીચે પ્રમાણે છે.

0 db- સંભળાતો નથી	85 db- ચાલતી બસ
20 db- સુકાપાંદડાનો પડવાનો અવાજ	100 db- સાઈલેન્સર વગરની ઓટો. રીક્ષા
40 db- રાત્રી સમયે અવાજ	110 db- ટ્રેક્ટર
50 db- શાંત ઓફિસ રૂમમાં થતો અવાજ	120 db- જેટપ્લેન
65 db- સામાન્ય વાતચીત	140 db- બોમ્બ ઘડાકા

તેના પરથી હીયરીંગ લેવલ (HL)

		બોલવાની શક્તિ
<20 db H.L.	નોર્મલ	—
૨૧-૪૦	માઈલ્ડ	૮૦ થી ૧૦૦%
૪૧-૫૫	મોડરેટ	૫૦ થી ૮૦%
૫૬-૭૦	મોડરેટ-સિવિયર	૪૦ થી ૫૦%
૭૧-૯૦	સિવિયર	૨૦ થી ૪૦%
> ૯૦	પ્રોફાઉન્ડ	૨૦% થી ઓછી

જેના પરથી કહી શકાય કે બાળકમાં આ ખામી વધતા ઓછા પ્રમાણમાં હોઈ શકે જેની સાથે તેના બોલવાને સંબંધ છે.

તેઓ પણ સજીવના મૂળભૂત લક્ષણો જેવા કે અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, ચિંતાતુરતા, આક્રમકતા, જિજ્ઞાસા, હતાશા, વલણો વગેરે વ્યક્ત કરે છે.

અનુકૂલન એ સજીવનું મૂળભૂત લક્ષણ છે. વ્યક્તિ પ્રત્યેક પળે પોતાની જાત સાથે, પરિસ્થિતિ સાથે અને અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે અનુકૂલન સાધે છે. સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ જુદી જુદી પરિસ્થિતિઓમાં પોતાની રીતે અનુકૂલન સાધવાનો મહત્તમ પ્રયત્ન કરે છે. અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ કરતા તેઓની અનુકૂલન શક્તિ વધારે વિકસિત પણ હોઈ શકે.

દરેક વ્યક્તિને પોતાના જીવનમાં કંઈક બનવાની આકાંક્ષા હોય છે જેને આપણે સિદ્ધિપ્રેરણા કહીએ છીએ, શારીરિક ક્ષતિ ધરાવતા બાળકોની સિદ્ધિપ્રેરણા સામાન્ય બાળકો કરતા જુદી હોઈ શકે તેમજ હતાશા અને જિજ્ઞાસા જેવા લક્ષણોમાં પણ ભિન્નતા હોય જે જાણવા માટે પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રમાણભૂત મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓ અને અભ્યાસક રચિત અને પ્રામાણિત કરેલ કસોટી દ્વારા માહિતી મેળવવાની હતી. જે ગુજરાત રાજ્યની મૂક-બધિર શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓ તેમજ સામાન્ય શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી પ્રાપ્ત કરવાની હતી.

વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાને તેની જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ, કુટુંબનાં પ્રકાર અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં માપવામાં આવી અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે તુલના કરવામાં આવી.

પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં અભ્યાસ માટે વ્યાપવિશ્વ, નમૂનો, માહિતી પ્રાપ્તિ માટેના ઉપકરણો, માહિતી એકત્રિકરણની પ્રવિધિ તથા માહિતીના વિશ્લેષણની રીત રજૂ કરવામાં આવી છે.

૩.૨.૦ વ્યાપવિશ્વ

ગુજરાત રાજ્યમાં શારીરિક ક્ષતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાઓમાંથી મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટે ૨૯ જેટલી સંસ્થાઓ આવેલ છે.

જેમાં સરકારી સંસ્થાઓ, અનુદાનલેતી ખાનગી સંસ્થાઓ અને સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓના સમાવેશ થાય છે. જેની યાદી પરિશિષ્ટ-૧માં આપવામાં આવી છે.

પરિશિષ્ટ-૧માં દર્શાવ્યા મુજબની મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટેની સંસ્થાઓ ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત છે તે તમામ આ અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ હતું જ્યારે આ સંસ્થાઓમાં ધોરણ આઠ, નવ અને દસમાં એટલે કે માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ પર અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. નમૂનાના પાત્રોની માહિતી સારણી-૩.૧માં રજૂ કરવામાં આવી છે.

સારણી-૩.૧

વ્યાપવિશ્વમાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થા તથા તેમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાનું નામ	વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા		
		કુમાર	કન્યા	કુલ
૧.	શ્રી સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા-જૂનાગઢ	૦૯	૧૧	૨૦
૨.	શ્રી અને શ્રીમતિ છ.શા.વિરાણી બહેરામૂંગા શાળા રાજકોટ	૪૫	૩૦	૭૫
૩.	શ્રી શાહ ખીમચંદ લક્ષ્મીચંદ બહેરા-મૂંગાની સંસ્થા ભાવનગર.	૦૯	૦૭	૧૬
૪.	શ્રી બહેરા મૂંગા શાળા-આશ્રમરોડ, અમદાવાદ.	૨૯	૨૧	૫૦
૫.	શ્રી સમર્પણ મૂક-બધિર શિશુ વિદ્યામંદિર-ગાંધીનગર.	૫૩	૦૯	૬૨
૬.	શ્રી એમ.બી. જૈન અંધજન વિદ્યાલય-મુ.છાપરી, જિ. દાહોદ.	૧૬	૧૫	૩૧
૭.	શ્રી અંધ-બહેરા મૂંગાની સંસ્થા-માંડવી જિ. કચ્છ	૦૨	૦૨	૦૪
૮.	શ્રી એમ.જી. બ્રહ્મભટ્ટ બધિર વિદ્યાલય-નડિયાદ	૩૨	૧૮	૫૦
૯.	શ્રી પ્ર.સ. કોઠારી બહેરા-મૂંગા શાળા-વેજલપુર-જિ. નવસારી.	૨૯	૨૧	૫૦
૧૦.	શ્રી ગ.કી.નાયક બધિર કન્યા વિદ્યાલય-કછોલી, જિ. નવસારી.	-	૫૬	૫૬
૧૧.	શ્રી બ. અને ઈ. નાયક બધિર કુમાર શાળા કછોલી, જિ. નવસારી	૯૬	-	૯૬
૧૨.	શ્રી એમ.કે. વ્યાસ તથા વાય.આર.સાંડસરા બહેરા-મૂંગા શાળા-પાટણ	૦૭	૦૮	૧૫
૧૩.	શ્રી ડી.એસ. પારેખ સંચાલિત બહેરા-મૂંગા શાળા સુરેન્દ્રનગર.	૧૭	૧૮	૩૫
૧૪.	શ્રી વા.ડી. ગાંધી બહેરા-મૂંગા શાળા-મોડાસા	૨૪	૧૨	૩૬
૧૫.	શ્રી હિંમતનગર સંચાલિત બહેરા-મૂંગા વિદ્યાલય-હિંમતનગર	૨૨	૦૫	૨૭
	કુલ	૩૯૦	૨૩૩	૬૨૩

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ માટે હતો. ગુજરાત રાજ્યના ચૌદ મૂક-બધિર વિદ્યાલયોમાં માધ્યમિક વિભાગમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ નિવાસ કરતા હતા. જ્યારે પંદર સંસ્થાઓમાં નિવાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ પ્રાથમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતા હતા.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂના તરીકે માત્ર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતાં (વર્ષ ૨૦૦૪-૨૦૦૫) નો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો.

સારણી-૩.૧ અનુસાર નોંધાયેલ ૩૯૦ મૂક-બધિર કુમારો, ૨૩૩ મૂક-બધિર કન્યાઓ અને તેમની કુલ સંખ્યા ૬૨૩ હતી.

૩.૩.૦ નમૂના પસંદગી

મૂક-બધિર સંસ્થાઓમાંથી આકસ્મિક નમૂના પસંદગી પદ્ધતિથી બધા પ્રકારની સંસ્થાઓ (સરકારી, અર્ધસરકારી અને સ્વનિર્ભર) ને પ્રાધાન્ય મળે તે હેતુને ધ્યાને લઈ અને શ્રેણી અનુસાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા બાબતે ફોન, રૂબરૂ અથવા તો પત્ર દ્વારા સંસ્થા પાસેથી માહિતી મેળવવામાં આવી હતી અને તે અનુસંધાને નમૂના ના પાત્રો માટે જુદા જુદા વિસ્તારમાંથી કુલ સાત શાળાઓ પસંદ કરવામાં આવી હતી.

જેનાં કુમારો અને કન્યાઓની શ્રેણી અનુસાર સંખ્યા સારણી-૩.૨માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૩.૨

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને વિદ્યાર્થીઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	શ્રેણી			કુલ
		૮	૯	૧૦	
૧.	શ્રી સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા-જૂનાગઢ	૧૦	૧૦	—	૨૦
૨.	શ્રી અને શ્રીમતિ છ.શા.વિરાણી બહેરા મૂંગા શાળા રાજકોટ.	૧૮	૩૧	૨૦	૬૯
૩.	શ્રી બહેરા મૂંગા શાળા આશ્રમરોડ, અમદાવાદ.	૧૬	૧૫	૧૫	૪૬
૪.	શ્રી સમર્પણ મૂક-બધિર શીશુ વિદ્યા મંદિર, ગાંધીનગર.	૨૦	૧૮	૧૮	૫૬
૫.	શ્રી પ્ર.સ. કોઠારી બહેરા-મૂંગા શાળા-વેજલપુર	૧૫	૧૬	૧૩	૪૪
૬.	શ્રી ગ.કી.નાયક બધિર કન્યા વિદ્યાલય-કછોલી.	૧૭	૧૬	૧૭	૫૦
૭.	શ્રી બ. અને ઈ. નાયક બધિર કુમાર શાળા-કછોલી	૩૨	૨૮	૩૧	૯૧
	કુલ	૧૨૮	૧૩૪	૧૧૪	૩૭૬

સારણી-૩.૨ અનુસાર એક સરકારી સંસ્થા (શ્રી સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા-જૂનાગઢ) એક સ્વનિર્ભર સંસ્થા (શ્રી સમર્પણ મૂક-બધિર શીશુ વિદ્યા મંદિર ગાંધીનગર) અને પાંચ અનુદાન લેતી અર્ધ સરકારી સંસ્થાઓમાંથી

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં ૧૨૮, શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં ૧૩૪ અને શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં ૧૧૪. આમ કુલ ૩૭૬ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનાના પાત્રો તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા.

નમૂનાનાં વિદ્યાર્થીઓની શાળા મુજબ કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા સારણી-૩.૩માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૩.૩

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને તેમાં અભ્યાસ કરતાં
કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	કુમાર	કન્યા	કુલ
૧.	શ્રી સરકારી બહેરા મૂંગા શાળા-જૂનાગઢ	૦૯	૧૧	૨૦
૨.	શ્રી અને શ્રીમતિ છ.શા. વિરાણી બહેરા-મૂંગા શાળા રાજકોટ.	૪૩	૨૬	૬૯
૩.	શ્રી બહેરા-મૂંગા શાળા આશ્રમરોડ, અમદાવાદ.	૨૮	૧૮	૪૬
૪.	શ્રી સમર્પણ મૂક-બધિર શીશુ વિદ્યામંદિર-ગાંધીનગર.	૫૧	૦૫	૫૬
૫.	શ્રી પ્ર.સ. કોઠારી બહેરા-મૂંગા શાળા-વેજલપુર	૨૭	૧૭	૪૪
૬.	શ્રી ગ.કી. નાયક બધિર કન્યા વિદ્યાલય-કછોલી.	-	૫૦	૫૦
૭.	શ્રી બ. અને ઈ. નાયક બધિર કુમાર શાળા-કછોલી.	૯૧	-	૯૧
	કુલ	૨૪૯	૧૨૭	૩૭૬

સારણી-૩.૩ અનુસાર મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ હતી.

નમૂનામાં સમાવેલ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ જેટલા જ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને પસંદ કરવા માટે સહેતુક નમૂના પસંદગી પદ્ધતિથી શ્રેણી અને જાતીયતાને ધ્યાનમાં રાખીને નમૂનાના પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં. આ રીતે કુલ આઠ શાળાઓમાંથી નમૂનાનાં પાત્રો લેવામાં આવ્યા હતા. જે શાળાઓ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓના વિસ્તારની લેવામાં આવી હતી.

સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાઓના નામ અને તે સંસ્થાઓમાંથી નમૂનામાં પસંદ પામેલ કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા સારણી-૩.૪માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૩.૪

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને તેમાં અભ્યાસ કરતાં
કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	કુમાર	કન્યા	કુલ
૧.	શ્રી માધ્યમિક શાળા સુખપુર, જિ. જૂનાગઢ	૩૦	૧૦	૪૦
૨.	શ્રી આદર્શ નિવાસી શાળા (કુમાર) જૂનાગઢ.	૧૭	—	૧૭
૩.	શ્રી આર.એમ. છાંયા બોયઝ હાઈ. રાજકોટ.	૮૨	—	૮૨
૪.	શ્રી સ્વામિનારાયણ કન્યા વિદ્યાલય જેતપુર.	—	૧૬	૧૬
૫.	શ્રી દામુભાઈ શુક્લ માધ્યમિક શાળા-અમદાવાદ.	૨૪	૨૯	૫૩
૬.	શ્રી જયપ્રકાશ વિદ્યાલય-ગાંધીનગર.	૨૦	—	૨૦
૭.	શ્રી જનતા હાઈ. જલ્લાલપોર-નવસારી	૨૫	૨૫	૫૦
૮.	શ્રી રમણ બ્રધર્સ વિદ્યાલય-ઉગત-નવસારી	૫૧	૪૭	૯૮
	કુલ	૨૪૯	૧૨૭	૩૭૬

સારણી-૩.૪માં દર્શાવ્યા મુજબ

સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ હતી.

જેમની શ્રેણીવાર સંખ્યા સારણી-૩.૫માં દર્શાવવામાં આવી છે.

સારણી-૩.૫

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓ અને વિદ્યાર્થીઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	સંસ્થાનું નામ	શ્રેણી			કુલ
		૮	૯	૧૦	
૧.	શ્રી માધ્યમિક શાળા-સુખપુર, જિ. જૂનાગઢ.	૨૭	૧૩	—	૪૦
૨.	શ્રી આદર્શ નિવાસી શાળા (કુમાર) જૂનાગઢ.	૧૭	—	—	૧૭
૩.	શ્રી આર.એમ. છાંયા બોયઝ હાઈ. રાજકોટ.	૨૦	૨૦	૪૨	૮૨
૪.	શ્રી સ્વામિનારાયણ કન્યા વિદ્યાલય, જેતપુર.	—	—	૧૬	૧૬
૫.	શ્રી દામુભાઈ શુક્લ માધ્યમિક શાળા. અમદાવાદ.	૧૫	૧૫	૨૩	૫૩
૬.	શ્રી જય પ્રકાશ વિદ્યાલય-ગાંધીનગર.	—	૨૦	—	૨૦
૭.	શ્રી જનતા હાઈ. જલાલપોર-નવસારી.	૧૯	૨૫	૦૬	૫૦
૮.	શ્રી રમણ બ્રધર્સ વિદ્યાલય-ઉગત-નવસારી.	૩૦	૪૧	૨૭	૯૮
	કુલ	૧૨૮	૧૩૪	૧૧૪	૩૭૬

ઉપરોક્ત સારણી-૩.૫માં દર્શાવ્યા મુજબ અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં ૧૨૮ વિદ્યાર્થીઓ શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતા ૧૩૪ વિદ્યાર્થીઓ અને શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં ૧૧૪ વિદ્યાર્થીઓ લેવામાં આવ્યા હતાં.

જેમની સંસ્થાઓમાં એક સંસ્થા સમાજ કલ્યાણખાતા-સંચાલિત-આદર્શ નિવાસી શાળા (કુમાર) જૂનાગઢ હતી અને બીજી બધી અનુદાન લેતી ખાનગી સંસ્થાઓ હતી.

આમ કુલ નમૂનાના પાત્રો ૩૭૬ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને ૩૭૬ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ હતા.

નમૂનામાં પાત્રો માટે વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ અને કુટુંબનાં પ્રકારની માહિતી સારણી-૩.૬માં આપવામાં આવેલ છે.

સારણી-૩.૬

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ મૂક-બધિર તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો વિસ્તાર, જ્ઞાતિ,
પિતાનો અભ્યાસ અને કુટુંબનાં પ્રકારની માહિતી દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	પરતંત્ર ચલ		મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ			સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ		
			કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ
૧.	વિસ્તાર	શહેર	૧૪૯	૬૮	૨૧૭	૧૧૧	૪૫	૧૫૬
		ગ્રામ	૧૦૦	૫૯	૧૫૯	૧૩૮	૮૨	૨૨૦
૨.	જ્ઞાતિ	પછાત	૧૩૯	૭૦	૨૦૯	૧૪૫	૬૧	૨૦૬
		બિનપછાત	૧૧૦	૫૭	૧૬૭	૧૦૪	૬૬	૧૭૦
૩.	પિતાનો અભ્યાસ	એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ	૧૫૪	૭૧	૨૨૫	૧૪૨	૮૭	૨૨૯
		એસ.એસ.સી. થી ઓછો	૯૫	૫૬	૧૫૧	૧૦૭	૪૦	૧૪૭
૪.	કુટુંબનો પ્રકાર	સંયુક્ત	૧૨૩	૩૮	૧૬૧	૧૩૫	૬૭	૨૦૨
		વિભક્ત	૧૨૬	૮૯	૨૧૫	૧૧૪	૬૦	૧૭૪

સારણી-૩.૬માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૭ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૪૯ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૬૮ હતી. જ્યારે શહેર વિસ્તારનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૧૧ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૪૫ હતી.

એકંદરે શહેર વિસ્તારમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં વધુ હતી.

ગ્રામ વિસ્તારમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૯ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૦૦ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૫૯ હતી. જ્યારે ગ્રામ વિસ્તારનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૦ હતી જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૩૮ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૮૨ હતી.

એકંદરે ગ્રામ વિસ્તારમાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતા ઓછી હતી.

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૯ હતી જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૩૯ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૭૦ હતી. જ્યારે પછાત જ્ઞાતિનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૬ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૪૫ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧ હતી.

એકંદરે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક - બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં સામાન્ય તફાવત હતો.

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૭ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૧૦ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૫૭ હતી.

જ્યારે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૦ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૦૪ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૬૬ હતી.

એકંદરે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં સામાન્ય તફાવત હતો.

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૫ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૫૪ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૭૧ હતી. જ્યારે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૯ હતી જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૪૨ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૮૭ હતી.

એકંદરે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં સામાન્ય તફાવત હતો.

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૧ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૯૫ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૫૬ હતી. જ્યારે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૭ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૦૭ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી.

એકંદરે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં સામાન્ય તફાવત હતો.

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૧ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૨૩ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૩૮ હતી. જ્યારે સંયુક્ત કુટુંબનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૨ હતી. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૩૫ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૬૭ હતી.

એકંદરે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ હતી.

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૫ હતી જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૨૬ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૮૯ હતી. જ્યારે વિભક્ત કુટુંબનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૪ હતી જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૧૧૪ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૬૦ હતી.

એકંદરે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કરતાં વધુ હતી.

૩.૪.૦ સંશોધન પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે સર્વેક્ષણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. સર્વેક્ષણનો મુખ્ય હેતુ પરિસ્થિતિ જાણવા માટે અને પરિસ્થિતિ માટે વર્તમાન કે ભવિષ્યની આગાહીરૂપ પણ હોઈ શકે.

ભૂતકાળને લગતી બાબતો અંગે સંશોધન કરવા માટે ઐતિહાસિક સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ અંગે સંશોધન હાથ ધરવું હોય તો વર્ણનાત્મક પદ્ધતિઓ પૈકી કોઈ એક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરી સંશોધન હાથ ધરવામાં આવે છે જ્યારે ભવિષ્યના સંદર્ભમાં સંશોધન હાથ ધરવાનું હોય તો તે પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિથી કરવામાં આવે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસ પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં હતો. આથી વર્ણનાત્મક પદ્ધતિઓ પૈકી કોઈ એક યોગ્ય સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં કેટલાક પરિવર્તક ચલોના સંદર્ભમાં સ્વતંત્ર ચલની પરતંત્ર ચલ પર શી અસર થાય છે તે તપાસવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ હતો. આથી સંશોધનની "કારણ તુલનાત્મક પદ્ધતિ (Causal Comparative Method)"નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. કારણ કે અભ્યાસના સ્વરૂપ સાથે કારણતુલનાત્મક પદ્ધતિ સૌથી વધુ બંધ બેસતી હતી. કેટલાક સંશોધન શાસ્ત્રનાં નિષ્ણાંતો આ પદ્ધતિને Ex. Post Facto Design તરીકે ઓળખે છે.

૩.૫.૦ ઉપકરણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસના ચાર પરતંત્ર ચલોના સંદર્ભમાં માહિતી પ્રાપ્ત કરવા માટે સંશોધકે ચાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. (૧) અનુકૂલન સંશોધિની (૨) સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની (૩) જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી (૪) હતાશા માપન કસોટી

૩.૫.૧ વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક :

વિદ્યાર્થી મિત્રોને સંશોધનની અગત્ય અને જરૂરિયાત સમજાવતા ભલામણ પત્ર સાથે નમૂનાનાં પાત્રોની વ્યક્તિગત માહિતીની વિગતો સંશોધકે, માર્ગદર્શકની સૂચના મુજબ તૈયાર કરેલ હતી.

આ માહિતી પત્રકમાં વિદ્યાર્થીનું પુરૂ નામ, શાળાનું નામ, ધોરણ, જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ અને કુટુંબનાં પ્રકારની માહિતી માંગવામાં આવી હતી જે પત્રક પરિશિષ્ટ-૨માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૫.૨ અનુકૂલન સંશોધિની :

અનુકૂલન માપન માટે ગુજરાતી માધ્યમમાં સંશોધિનીઓમાં

- ❖ દેસાઈ અનુકૂલન સંશોધિની
- ❖ હરકાન્ત બદામી કૌટુંબિક સમાયોજન સંશોધનિકા
- ❖ સકસેના વ્યક્તિત્વ અનુકૂલન પ્રશ્નાવલિ
- ❖ બેલ અનુકૂલન સંશોધનિકા
- ❖ પરિક અને અન્ય અનુકૂલન કસોટી
- ❖ પી.ટી. પંડ્યા રચિત અનુકૂલન સંશોધિની પ્રાપ્ય છે.

જે પૈકી સંશોધકે વિદ્યાર્થીઓના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કરવાનો હોઈ સરળભાષા અને પ્રતિચાર આપવાની પદ્ધતિ સરળ હોય તેવી સંશોધિની તરીકે પી.ટી. પંડ્યા રચિત અનુકૂલન સંશોધિની નો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કર્યું તેમાં કૌટુંબિક અનુકૂલન માટે વીસ પ્રશ્નો, શારીરિક અનુકૂલન માટે ચૌદ પ્રશ્નો, માનસિક અનુકૂલન માટે બાવીસ પ્રશ્નો, શાળાકીય અનુકૂલન માટે અઠાર પ્રશ્નો અને સામાજિક અનુકૂલન માટે સોળ પ્રશ્નો હતા. જેમાં ઓગણચાલીસ પ્રશ્નો વિધેયાત્મક અને એકાવન પ્રશ્નો નિષેધાત્મક હતા.

દરેક પ્રશ્નો યાદચ્છિક પદ્ધતિથી મૂકાયેલા હતા અને દ્વિબિંદુ ક્રમ માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. વિદ્યાર્થીને પ્રત્યેક વિધાન પર અનન્ય પ્રતિભાવ આપવાનો હતો.

કસોટી પર પ્રતિભાવ આપવા માટે કોઈ ચોક્કસ સમય મર્યાદા આપવામાં આવી ન હતી. કસોટી આપનારને સૂચના આપવામાં તથા વિદ્યાર્થીઓને કસોટીનાં પ્રતિભાવ આપવા માટે લગભગ ૪૫ મિનિટ જેટલો સમય લાગતો હતો. જેની અજમાયશ માધ્યમિક શાળાના ૩૦ વિદ્યાર્થીઓ પર કરવામાં આવી હતી.

જેમાં વિધેયાત્મક પ્રશ્નોમાં "હા" જવાબ આપનારને એક પ્રાપ્તાંક અને "ના" માટે શૂન્ય પ્રાપ્તાંક જ્યારે નિષેધાત્મક પ્રશ્નોમાં 'ના' જવાબ આપનારને એક પ્રાપ્તાંક અને "હા" માટે શૂન્ય પ્રાપ્તાંક આપવાનો હતો.

અનુકૂલન સંશોધિનીની યથાર્થતા કે.જી. દેસાઈ નિર્મિત 'અનુકૂલન સંશોધનિકા' સાથે કરવામાં આવેલ હતી. જેમની વચ્ચેનો સહસંબંધાંક પરિબળ ગુણાકાર પદ્ધતિથી શોધવામાં આવેલ હતો. જેમાં વિષયવસ્તુ પ્રમાણભૂતતા અંકની કિંમત ૦.૩ મળેલ હતી. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતી. જે ઉપકરણ પરિશિષ્ટ-૩માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૫.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની :

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં માપન માટે સંશોધકે મૂળ અંગ્રેજી ભાષામાં તૈયાર થયેલ નીચે મુજબની બે સંશોધિનીઓ નો અભ્યાસ કર્યો હતો.

- (૧) ડી. ગોપાલરાવ નિર્મિત "રાવ એચિવમેન્ટ મોટીવેશન ટેસ્ટ"
- (૨) પ્રયાગ મહેતા નિર્મિત "એચિવમેન્ટ મોટીવેશન ઈન્વેન્ટરી"

આ બન્ને સંશોધિનીઓ પૈકી બીજી સંશોધિનીનો ઉપયોગ કરવાનું વિચાર્યું હતું. જે ડૉ. ચુડાસમા દ્વારા ગુજરાતીમાં અનુવાદ થયેલી હતી, અને કસોટીને પ્રમાણભૂત કરવામાં આવેલ હતી. આ સંશોધિનીમાં –

- ❖ તેના પ્રતિભાવ આપવાની પદ્ધતિ સરળ હતી.
- ❖ પ્રાપ્તાંકોની ગણતરી ચોક્કસ હતી.
- ❖ તેના વિધાનો વિદ્યાર્થીઓને સ્વમેળે પ્રતિભાવ આપવા પ્રેરે તેવાં સરળ હતા.
- ❖ વિધાનો વધુ શૈક્ષણિક આધાર વાળા હતા.

ઉપરોક્ત કારણોસર આ કસોટી ઉપયોગમાં લેવામાં આવી. જેમાં અંગ્રેજી અને ગુજરાતી ભાષા નિષ્ણાંતોનાં અભિપ્રાયો લેવામાં આવ્યા હતા અને 'સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની' પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિપ્રેરણાના માપન માટે ઉપકરણ તરીકે લેવામાં આવી હતી.

સંશોધિનીની વિશ્વસનીયતા અર્ધવિચ્છેદન પદ્ધતિથી નક્કી કરવામાં આવેલ હતી. આ વિશ્વસનીયતાઆંક ૦.૭૩ હતો જ્યારે કસોટી પુન : કસોટી વિશ્વસનીયતાઆંક ૦.૫૬ હતો. સંશોધનની પ્રમાણભૂતતા આંક ૦.૪૪ હતો જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતો.

જે ઉપકરણ પરિશિષ્ટ-૪માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૫.૪ જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી :

જિજ્ઞાસાની સંકલ્પના :

સંશોધકે સૌ પ્રથમ 'જિજ્ઞાસા'ની સંકલ્પનાને ઊંડાણથી સમજવા પ્રયત્ન કર્યો.

જિજ્ઞાસા એ એક એવી લાગણી છે જેમાં જાણવાની અભિક્ષા, શીખવાની ઉત્સુકતા અને પામવાની તમન્નાનો સમાવેશ થાય છે. જે દરેક વ્યક્તિમાં તેની કુમાર અવસ્થામાં મહદ અંશે હોય છે અને ઉંમરની સાથે ફેરફાર પામે છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિમાં આ વૃત્તિ સમાયેલ છે. પરંતુ બાળકમાં તેની તીવ્રતા વિશેષ હોવાથી તે પ્રશ્નો પૂછે છે, અવલોકન કરે છે ક્યારેક તોડફોડ પણ કરે છે. જો કે ઉંમર વધવા સાથે પુખ્તતા વધે છે અને જિજ્ઞાસા સંતોષવાની વૃત્તિમાં ધીરજ વધતી જોવા મળે છે.

આમ જિજ્ઞાસા એ સજીવનું આંતરિક લક્ષણ છે. જેને અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા જેવા લક્ષણોની જેમ માપવા માટે પ્રયત્ન હાથ ધરવામાં આવ્યો અને તે માટે તેની માપદંડ

કસોટી રચી તેની વિશ્વસનીયતા અને પ્રમાણભૂતતા નક્કી કરી ઉપયોગમાં લેવાનું વિચાર્યું.

➤ કસોટી :

ક્રમ માપદંડ (Rating Scale) સંકલ્પના :

શિક્ષણની કેટલીક નિષ્પત્તિઓ (outcomes) એવી હોય છે કે, જેનું સંખ્યાત્મક (Quantitative) માપ કાઢવું અશક્ય છે. દા.ત. ચારિત્ર્ય વિકાસના કેટલાક પાસાઓ જેવા કે પ્રામાણિકતા, સત્યપાલન, આપસૂઝ, ખંત, નિષ્ઠા, જિજ્ઞાસા, નિયમિતતા વગેરેનું મૂલ્યાંકન વિષય જ્ઞાન લબ્ધિની જેમ સંખ્યાત્મક રીતે કરી શકાતું નથી અર્થાત એ બધાને સીધા ગુણ આપી શકાતા નથી. તેથી વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિત્વનાં કે વર્તનનાં કેટલાક પાસા અને બિન વિદ્યાકીય નિષ્પત્તિ (Non-academic achievement) નું મૂલ્યાંકન કરવા માટે ક્રમ માપદંડ (Rating Scale) વાપરવો પડે છે.

રચના :

તેની રચના માટે સૌ પ્રથમ તો જે ઉદ્દેશોનું મૂલ્યાંકન કરવાનું હોય તેના મહત્વનાં લક્ષણો, મુદ્દાઓ કે વિગતો સ્પષ્ટ પણે નક્કી કરવામાં આવે છે. મૂલ્યાંકનનાં આ મુદ્દાઓને ઊભી હરોળમાં લખવામાં આવે છે અને ઉપરની આડી હરોળમાં ગુણવત્તાત્મક માપ માટેના શબ્દો જેવા કે "ઉત્તમ", "સામાન્ય", "સામાન્યથી ઉતરતું" અથવા તો "હંમેશા", "ઘણીવાર", "ક્યારેક", "ક્યારેય નહિ" વગેરે ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે છે જે લક્ષણો, નમૂનાના પાત્રોની કક્ષા, નમૂનાનાં વિધાનો સાથે સુસંગતતાને ધ્યાને લઈ નક્કી કરવામાં આવે છે.

➤ કસોટીની રચના માટેના સોપાન :

માર્ગદર્શક તથા તજજ્ઞો સાથે મુલાકાત :

કસોટીના વિધાનોની રચના માટે સંશોધકે માર્ગદર્શકો તથા તજજ્ઞો જેવા કે અન્ય સંશોધક મિત્રો, મનોવિજ્ઞાનના પ્રોફેસરો, મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાના આચાર્યો અને શિક્ષક મિત્રો જેમની પાસેથી જિજ્ઞાસા અંગે સાહિત્ય, નોંધ અને

વિશેષ માહિતી પ્રાપ્ત થઈ શકે તેઓની રૂબરૂ મુલાકાત લીધી અને તેઓએ અમુક પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરવાની સલાહ સાથે માહિતી આપી.

વિદ્યાર્થીઓ સાથે રૂબરૂ મુલાકાત :

માર્ગદર્શક અને તજજ્ઞોની સલાહ અનુસાર સંશોધકે વિદ્યાર્થીઓ સાથે રૂબરૂ મુલાકાત ગોઠવવાનું નક્કી કર્યું જે માટે સંશોધકે પોતાની જ શાળા શ્રી માધ્યમિક શાળા સુખપુર તથા શ્રી દાસારામ કન્યા વિદ્યાલય બગડુ અને શ્રી સરકારી બહેરા-મૂંગા શાળા-જૂનાગઢ પસંદ કરી દરેક શાળામાં જઈ જે તે આચાર્યશ્રી અને શિક્ષક મિત્રોને સંશોધન અંગે વાકેફ કર્યા અને શક્ય તેટલા વિદ્યાર્થીઓ ને સમૂહમાં અલગ બેસાડી વિદ્યાર્થીઓને મુક્ત રીતે મનોભાવ રજૂ કરવાની તક આપવામાં આવી અને 'જિજ્ઞાસા' અંગેની પ્રશ્નોત્તરી કરવામાં આવી. બહેરા-મૂંગા શાળામાં તેમના શિક્ષક મિત્રોનો સહકાર લઈ તેમજ ચાક ફલકના ઉપયોગ વડે વિચાર-વિમર્શ દ્વારા જિજ્ઞાસા પ્રેરક વિધાનોની ચર્ચા કરવામાં આવી, નવા વિધાનો પ્રાપ્ત થયા અને અમુક બાબતો જરૂરી બની જેની સંશોધકે નોંધ લીધી.

તજજ્ઞો - નિષ્ણાંતો સાથે પરામર્શ :

જુદી જુદી શાળાના આચાર્યો, કોલેજના પ્રોફેસરો, બી.એડ્. કોલેજના પ્રોફેસરો તથા પીએચ.ડી. અભ્યાસકો સાથે પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની ચર્ચા કરવામાં આવી.

વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા, સંજોગો, જવાબદાર પરીબળો અંગે ચર્ચા, જિજ્ઞાસાનું પ્રમાણ વગેરેના સંદર્ભમાં અને મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સુસંગત એવા કયા વિધાનો રચવા તે અંગેની ચર્ચા થઈ જેમાં ધ્યાને લેવા જેવી બાબતો અને જરૂરી વિધાનોની સંશોધકે નોંધ લીધી હતી આ ઉપરાંત સંશોધકે 'જિજ્ઞાસા' અંગે વિશેષ જાણકારી અંગે મનોવિજ્ઞાનના કેટલાક પુસ્તકોનો અભ્યાસ કર્યો હતો.

વિધાનોનું સંપાદન :

વિધાનોનું સંપાદન કરતી વખતે નીચેની બાબતો ધ્યાનમાં રાખવામાં આવી હતી.

- ❖ વિધાનોની ભાષા સરળ હોય.
- ❖ વિધાન સમજવામાં સહેલું હોય.

- ❖ વિધાન દ્વિઅર્થી ન હોય.
- ❖ વલણ ભવિષ્ય ન દર્શાવતા હોય.
- ❖ સંદિગ્ધ શબ્દો જેવા કે મહદઅંશે, ઘણુખરું વગેરે વિધાનમાં ન હોય.
- ❖ વિધાનો વિદ્યાર્થીને જ લાગુ પડતા હોય.
- ❖ વિધાનની પરિસ્થિતિઓ અંગે વિદ્યાર્થી વાકેફ હોય.
- ❖ જેનું માપન કરવાનું છે તે અનુસંધાનમાં જ હોય.
- ❖ બે નકારનો ઉપયોગ ન થયો હોય.
- ❖ દરેકમાં વ્યક્ત થતો વિચાર સ્પષ્ટ હોય.
- ❖ વિદ્યાર્થીની માનસિક વય ને આધારે હોય.
- ❖ જવાબ માટે વિકલ્પ પૂરતા હોય.

જેવી ઉપરોક્ત બાબતો ધ્યાનમાં રાખીને અને સંરચનામાં ભાષાવસ્તુ ખૂબ જ અગત્યની હોવાથી ધોરણ ૮, ૯, ૧૦ ના પાઠ્યપુસ્તકોની ભાષા સામગ્રી ધ્યાને લઈ તેને અનરૂપ ભાષાનો ઉપયોગ કરી વિધાનોનું સંપાદન હાથ ધરવામાં આવ્યું.

પચાસ વિધાનો વાળી યાદી તૈયાર કરવામાં આવી જેમાં બાવીસ શૈક્ષણિક, ચોવીસ સામાજિક, ત્રણ માનસિક, એક શારીરિક આધારવાળા જિજ્ઞાસાનું માપન કરતાં તેતાલીસ વિધેયાત્મક અને સાત નિષેધાત્મક વિધાનો નક્કી કર્યા હતા અને લિકર્ટ પદ્ધતિ જેવી ચાર વિકલ્પ (૧) હંમેશા (૨) ઘણીવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ ની ક્રમ માપદંડ કસોટીની રચના થઈ જેને તજજ્ઞોને ભલામણ પત્ર સાથે અભિપ્રાય અર્થે મોકલી હતી.

તજજ્ઞોનાં નામની વિગત પરિશિષ્ટ—૫માં અને કસોટીની નકલ પરિશિષ્ટ—૬માં દર્શાવેલ છે.

તજજ્ઞોના અભિપ્રાયો અનુસાર કેટલાક વિધાનોની સંરચનામાં સુધારણા કરવામાં આવી જ્યારે આઠ વિધાનો રદ કર્યા જેમાં પાંચ શૈક્ષણિક અને ત્રણ સામાજિક આધારવાળા હતા. આ વિધાનોમાં છ વિધેયાત્મક અને બે નિષેધાત્મક પ્રકારનાં હતા.

અંતે કુલ બેતાલીસ વિધાનો જેમાં આડત્રીસ વિધેયાત્મક અને ચાર નિષેધાત્મક વિધાનો વાળી કસોટીનું ભાષાકીય સુક્ષ્મ ચકાસણી માટે ભાષા નિષ્ણાંતોનું માર્ગદર્શન લઈ સ્વરૂપ તૈયાર કરવામાં આવ્યું જેમાં ફરી તજજ્ઞોનાં અભિપ્રાયો લેવામાં આવ્યા હતા. અને

કસોટીની સૂચનાઓ નક્કી કરી અજમાયશી 'જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી' તૈયાર કરવામાં આવી જે પરિશિષ્ટ - ૭માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

કસોટીનું પૂર્વેક્ષણ :

આ કસોટીના પૂર્વેક્ષણ માટે માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ જુદી જુદી શાળાઓ માંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા જે શ્રેણી અને જાતીયતા મુજબ સારણી-૩.૭માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

સારણી-૩.૭

કસોટીના પૂર્વેક્ષણ માટે માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં કુમારો અને કન્યાઓની શ્રેણી પ્રમાણે સંખ્યા દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	શાળાનું નામ	કુમાર				કન્યા				કુલ
		શ્રેણી	શ્રેણી	શ્રેણી	કુલ	શ્રેણી	શ્રેણી	શ્રેણી	કુલ	
		૮	૯	૧૦		૮	૯	૧૦		
૧.	સરકારી બહેરા મૂંગા શાળા, જૂનાગઢ	૪	૪	—	૦૮	૫	૪	—	૦૯	૧૭
૨.	શ્રી અને શ્રીમતી ઇ.શા. વિરાણી બહેરા-મૂંગા શાળા, રાજકોટ.	૬	૧૦	૬	૨૨	૫	૩	૩	૧૧	૩૩
૩.	શ્રી માધ્યમિક શાળા, સુખપુર	૧૦	૧૦	૧૦	૩૦	૮	૬	૬	૨૦	૫૦
	કુલ	૨૦	૨૪	૧૬	૬૦	૧૮	૦૩	૦૯	૪૦	૧૦૦

સારણી-૩.૭માં દર્શાવ્યા પ્રમાણે :

કસોટીના પૂર્વેક્ષણમાં એક સરકારી મૂક-બધિર શાળા, એક અર્ધ સરકારી મૂક-બધિર શાળા અને એક અર્ધસરકારી સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૬૦ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી.

આ પાત્રો પાસેથી મુખ્યત્વે આ કસોટી માટે નીચેની બાબતો અંગે જાણકારી મેળવવાની હતી.

- ❖ વિધાનોની કઠીનતા
- ❖ વિધાનો અંગે વિદ્યાર્થીઓની અનુકૂળતા
- ❖ સૂચનાઓની પૂર્ણ અમલવારી.
- ❖ સમય મર્યાદા.
- ❖ વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનું માપન.

કસોટી પૂર્ણ કરવા માટેનો સમય નિશ્ચિત કરવામાં આવેલ ન હતો. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓ શક્ય તેટલી ઝડપે અને સ્વમેળે પૂર્ણ કરે તેવી મૌખિક સૂચના આપવામાં આવતી હતી. વિદ્યાર્થીઓ એકંદરે ત્રીસેક મિનિટમાં પૂર્ણ કરતા હતાં.

કસોટીનાં વિધાનોની પસંદગી :

અંતિમ કસોટી તૈયાર કરવા માટે પ્રારંભિક અજમાયશી કસોટીના પ્રતિભાવોની નીચે પ્રમાણે ગણતરી કરવામાં આવી હતી.

દરેક વિદ્યાર્થીને આપવામાં આવેલ કસોટીનાં પ્રત્યેક વિધાન પરનાં પ્રતિભાવને નીચે મુજબ ભારાંક આપવામાં આવ્યો.

વિધાન	હંમેશા	ઘણીવાર	ક્યારેક	ક્યારેય નહિ
વિધેયાત્મક	૪	૩	૨	૧
નિષેધાત્મક	૧	૨	૩	૪

અને આ મુજબ દરેક વિદ્યાર્થીના પ્રાપ્તાંક નક્કી કરવામાં આવ્યા.

કુલ ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રત્યેક વિધાન અને વિધાનો પરનાં પ્રાપ્તાંકોની નોંધ કરવામાં આવી.

નમૂનાનાં કુલ ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો જે તે વિધાન પરનો પ્રાપ્તાંક અને કુલ પ્રાપ્તાંક એ બે વચ્ચેનો સહસંબંધ શોધવામાં આવ્યો.

સહ સંબંધાંક મૂલ્યોને આધારે ૩૫ વિધાનો પસંદ કરવામાં આવ્યા જેની ગણતરી સારણી-૩.૮માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૩.૮

વિધાનોના ક્રમ અને તે વિધાનના સંદર્ભમાં સહસંબંધાંકનું મૂલ્ય દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	ઉપકરણમાં વિધાનનો ક્રમ	સહસંબંધાંક	ક્રમ	ઉપકરણમાં વિધાનનો ક્રમ	સહસંબંધાંક
૧.	૦૩	૦.૪૮૦**	૨૨.	૨૨	૦.૩૦૬**
૨.	૦૨	૦.૪૬૪**	૨૩.	૦૮	૦.૩૦૪**
૩.	૧૫	૦.૪૨૦**	૨૪.	૧૩	૦.૨૮૭**
૪.	૧૭	૦.૪૧૮**	૨૫.	૧૨	૦.૨૮૭**
૫.	૧૧	૦.૪૧૬**	૨૬.	૦૭	૦.૨૮૭**
૬.	૨૬	૦.૪૧૧**	૨૭.	૨૭	૦.૨૭૫**
૭.	૨૧	૦.૪૦૧**	૨૮.	૨૦	૦.૨૬૭**
૮.	૨૫	૦.૩૮૫**	૨૯.	૩૫	૦.૨૬૫**
૯.	૦૫	૦.૩૮૨**	૩૦.	૦૬	૦.૨૫૫*
૧૦.	૧૮	૦.૩૭૩**	૩૧.	૩૦	૦.૨૪૮*
૧૧.	૩૨	૦.૩૫૮**	૩૨.	૦૯	૦.૨૩૩*
૧૨.	૩૭	૦.૩૫૮**	૩૩.	૧૦	૦.૨૨૦*
૧૩.	૩૯	૦.૩૩૭**	૩૪.	૨૮	૦.૨૧૫*
૧૪.	૩૩	૦.૩૨૮**	૩૫.	૪૦	૦.૨૦૮*
૧૫.	૧૬	૦.૩૨૭**	૩૬.	૧૯	૦.૧૬૪
૧૬.	૪૧	૦.૩૨૪**	૩૭.	૨૪	૦.૧૫૭
૧૭.	૩૧	૦.૩૨૦**	૩૮.	૩૬	૦.૧૪૯
૧૮.	૨૯	૦.૩૧૭**	૩૯.	૨૩	૦.૧૪૨
૧૯.	૪૨	૦.૩૧૫**	૪૦.	૧૪	૦.૧૧૦
૨૦.	૦૧	૦.૩૧૪**	૪૧.	૦૪	૦.૦૫૨
૨૧.	૩૪	૦.૩૦૮**	૪૨.	૩૮	૦.૦૦૭

** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

* ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૩.૮માં દર્શાવ્યા મુજબ ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓને ૪૨ વિધાનો વાળી આપેલ કસોટી માટે નમૂનામાં કુલ ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો જે તે વિધાન પરનો પ્રાપ્તાંક અને કુલ પ્રાપ્તાંક એ બે વચ્ચેનો સહસંબંધાંક દર્શાવવામાં આવ્યો છે. જેના પરથી ક્રમાંક ૧ થી ૨૯ વાળા વિધાનો ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતા અને ક્રમાંક ૩૦ થી ૩૫ વાળા વિધાનો ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતા અને ક્રમાંક ૩૬ થી ૪૨ વાળા વિધાનો સાર્થક ન હતા.

સહસંબંધાંક મૂલ્યોનાં આધારે પ્રથમ ૧ થી ૩૫ ક્રમાંક વાળા વિધાનોનો કસોટીનાં સ્વરૂપમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

કસોટીનું અંતિમ સ્વરૂપ :

કસોટીના અંતિમ સ્વરૂપ અંગે કુલ ૪૨ વિધાનો વાળી પ્રારંભિક અજમાયશ કસોટી બાદ સાર્થક ૩૫ વિધાનોમાં ૩૩ વિધેયાત્મક અને ૨ નિષેધાત્મક વિધાનોની કસોટીની રચના કરવામાં આવી અને પ્રતિભાવ માટે ચાર વિકલ્પ (૧) હંમેશા (૨) ઘણીવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ મૂકવામાં આવ્યા હતા. આ કસોટીની નમૂના પ્રત પરિશિષ્ટ-૮માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

ગુણાંકન યોજના :

સંશોધક દ્વારા જિજ્ઞાસા માપન માટે તૈયાર કરવામાં આવેલ ઉપકરણ "જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી"ની ગુણાંકન યોજના અજમાયશ મુજબ જ રાખવામાં આવી હતી.

વિધાનનો પ્રકાર	હંમેશા (પ્રાપ્તાંક)	ઘણીવાર (પ્રાપ્તાંક)	ક્યારેક (પ્રાપ્તાંક)	ક્યારેય નહિ (પ્રાપ્તાંક)
વિધેયાત્મક વિધાન	૪	૩	૨	૧
નિષેધાત્મક વિધાન	૧	૨	૩	૪

આમ કસોટીમાં વધુમાં વધુ ૧૪૦ પ્રાપ્તાંકની સંભાવના હતી જ્યારે ઓછામાં ઓછા ૩૫ પ્રાપ્તાંકની સંભાવના એટલે કે કસોટીના પ્રાપ્તાંકો નો વિસ્તાર ૩૫ થી ૧૪૦ હતો.

કસોટીની વિશ્વસનીયતા :

વિશ્વસનીયતા એ મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીનું એક અગત્યનું લક્ષણ છે વિશ્વસનીયતા એટલે એક જ કસોટીનો એક વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ પર વિભિન્ન સમયે કરેલા ઉપયોગથી પ્રાપ્ત પરિણામની સુસંગતતા

અર્થાત એક જ કસોટીના વિભિન્ન પ્રસંગોએ પ્રાપ્ત પરિણામની સમાનતા.

કસોટીની વિશ્વસનીયતા શોધવાની વિવિધ રીતો છે જેવી કે કસોટી પુન : કસોટી પદ્ધતિ, અર્ધ વિચ્છેદ પદ્ધતિ વગેરે, જેમાંથી સંશોધકે કસોટી પુન : કસોટી પદ્ધતિથી કસોટીની વિશ્વસનીયતા નક્કી કરેલ હતી. આ માટે સંશોધકે વિસાવદર તાલુકાની શ્રી માધ્યમિક શાળા મોટાકોટડા પસંદ કરી તેનાં પચાસ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ત્રીસ કુમારો અને વીસ કન્યાઓ પસંદ કરી. પ્રસ્તુત કસોટી વિદ્યાર્થીઓને જરૂરી સૂચના સાથે આપી હતી. વિદ્યાર્થીઓએ વધુમાં વધુ ત્રીસ મિનિટમાં પરત કરી હતી. ફરી પંદર દિવસ બાદ એના એજ વિદ્યાર્થીઓને આ કસોટી આપવામાં આવી હતી. આમ પચાસ વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી એક જ કસોટીના બબ્બે પ્રાપ્તાંકો પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ગુણાંકન યોજના મુજબ બન્ને કસોટીના પ્રાપ્તાંકોની નોંધ કરી પરિબળ ગુણાકાર પદ્ધતિથી સહસંબંધ શોધવામાં આવ્યો હતો જેનું મૂલ્ય ૦.૮૪૮ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું.

પરિશિષ્ટ-૯માં પ્રથમ કસોટી અને પુન : કસોટી ના પ્રાપ્તાંકો આપેલ છે.

કસોટીની પ્રમાણભૂતતા :

કસોટીની રચના જે હેતુના માપન માટે થઈ હોય તે જ હેતુનું માપન થાય તો તે કસોટી પ્રમાણભૂત ગણાય. સામાન્ય રીતે કસોટીની પ્રમાણભૂતતા નક્કી કરવા માટે કોઈ પ્રમાણિત થયેલી કસોટી સાથે રચવામાં આવેલી કસોટીનો અનુબંધ શોધવામાં આવે છે. 'જિજ્ઞાસા' ના માપન માટે ગુજરાતી ભાષામાં અન્ય સંશોધનિકા પ્રાપ્ય થઈ શકી ન હતી. આથી સંશોધકે અન્ય રીતે પ્રમાણભૂતતા શોધવાનું નક્કી કર્યું હતું. આ રીત નીચે પ્રમાણે ક્રમશઃ હતી.

- (૧) વિશ્વસનીયતા માટે 'જિજ્ઞાસા' કસોટી પર જે પચાસ વિદ્યાર્થીઓ ના પ્રાપ્તાંકો મળ્યા હતા તે જ વિદ્યાર્થીઓના તે જ પ્રાપ્તાંકોને પ્રમાણ ભૂતતા નક્કી કરવા માટે લેવામાં આવ્યા હતા.

(૨) ઉપર્યુકત પચાસ વિદ્યાર્થીઓના વર્ગ શિક્ષકને જે તે વિદ્યાર્થી 'જિજ્ઞાસા' અંગે કેવુ વલણ ધરાવે છે તે સંદર્ભમાં પ્રતિભાવ આપવાનું જણાવવામાં આવ્યુ હતું. આ માટે સંશોધકે વર્ગ શિક્ષકને નીચે દર્શાવ્યા મુજબ એક પત્રક આપ્યું હતું.

ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	વિધાન-૧	વિધાન-૨	વિધાન-૩૫	કુલ
૧						
૨						
.						
૫૦						

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના પત્રકમાં વર્ગશિક્ષકે જે તે વિદ્યાર્થીના નામની સામે આપવામાં આવેલ વિધાનના ખાનામાં જે તે વિદ્યાર્થી 'જિજ્ઞાસા' પ્રત્યે શું પ્રતિભાવ આપશે તે પ્રતિભાવને પ્રાપ્તાંક સ્વરૂપે આપવાનાં હતા જે વર્ગશિક્ષક મિત્રો પાસેથી મેળવવામાં આવ્યા હતા.

પરિશિષ્ટ-૧૦માં વર્ગશિક્ષક મિત્રોનું ગુણાંકન પ્રાપ્તાંક ૨૪ કરેલ છે.

અનુબંધ :

પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીના 'જિજ્ઞાસા' પરના પ્રાપ્તાંક અને વર્ગ શિક્ષકે આપેલા પ્રતિભાવનાં આધારે મળેલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહ સંબંધાંક પરિબળ ગુણાકાર પદ્ધતિથી શોધવામાં આવ્યો હતો જેનું મૂલ્ય ૦.૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું.

આમ 'જિજ્ઞાસા' માપન કસોટીની પ્રમાણભૂતતા નક્કી કરવામાં આવી હતી.

૩.૫.૫ હતાશા માપન કસોટી :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનાનાં પાત્રોની હતાશા માપવા માટે ડૉ. બુદ્ધદેવ રચિત હતાશા માપન કસોટી તમે શું અનુભૂતિ કરશો ? ની પરિસ્થિતિ કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કસોટીમાં જુદી જુદી બાબતોનાં સંદર્ભમાં ૧૯ પરિસ્થિતિઓ દર્શાવી છે. દરેકની નીચે અનુભૂતિ દર્શાવતા ત્રણ વિકલ્પો દર્શાવ્યા છે. પ્રસ્તુત વિકલ્પોમાંની પરિસ્થિતિ મુજબ વિદ્યાર્થીઓના જીવનમાં કદાચ ન પણ બન્યુ હોય, પરંતુ

આ પરિસ્થિતિમાં જો વિદ્યાર્થીઓ મૂકાય તો કેવી અનુભૂતિ કરશે ? તેને ધ્યાનમાં રાખી વિકલ્પના ક્રમ અક્ષર પાસે () માં $\sqrt{\quad}$ ની નિશાની કરી પ્રતિભાવ દર્શાવવાનો કહેલ છે.

દરેક પરિસ્થિતિઓની નીચે આપવામાં આવેલાં વિકલ્પો સિવાય બીજા ઘણા ઉત્તરો વિદ્યાર્થીઓની દૃષ્ટિએ હોઈ શકે છે જે તેઓને વધારે લાગુ પડતા હોય, પરંતુ આ કસોટીમાં વિદ્યાર્થીઓ ને આપવામાં આવેલા ઉત્તરો પરજ વિચાર કરવાનું કહેવામાં આવ્યું છે.

વિશ્વસનીયતા :

ડૉ. આશાબેન ઝીબ્બા દ્વારા હતાશા માપન કસોટીની વિશ્વસનીયતા નક્કી કરવા માટે કસોટી પુન : કસોટી પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જે માટે માધ્યમિક શાળાના પચાસ વિદ્યાર્થીઓએ કસોટી આપી પંદર દિવસ પછી એજ પાત્રોને ફરીવાર એજ કસોટી આપવામાં આવી હતી બન્ને કસોટીમાં મળેલા પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંક શોધવામાં આવ્યો હતો. જે ૦.૬૭ હતો, આ સહસંબંધાંક ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતો.

પ્રમાણભૂતતા :

'વ્યવસાયિક તનાવ' કસોટીના પ્રાપ્તાંકો સાથે આ કસોટીના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક ૦.૫૬ હતો જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતો. જે ઉપકરણ પરિશિષ્ટ ૧૧માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૬.૦ માહિતીનું એકત્રિકરણ

નમૂના અને ઉપકરણ અંગેની તમામ પ્રક્રિયા પૂર્ણ કર્યા પછી સંશોધકે માહિતી પ્રાપ્તિ માટે પસંદ કરેલી શાળાઓનાં આચાર્યશ્રીઓને ફોન અને પત્રદ્વારા સંશોધન અંગે જાણ કરી, તેમની સાથે સાયુજય સ્થાયી અભ્યાસનાં હેતુઓ અને મહત્ત્વથી વાકેફ કર્યા હતા અને આ અભ્યાસ માટે જરૂરી એવી માહિતી પ્રાપ્ત કરવામાં તેમના ઉમદા સહકાર અંગે વિનંતી કરવામાં આવી હતી. તમામ આચાર્યશ્રીઓ પાસેથી તેમની શાળામાં અભ્યાસ કરતાં કુલ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની શ્રેણી આઠ, નવ અને દસના સંદર્ભમાં માહિતી લેવામાં આવી તે જ રીતે જેતે વિસ્તારની સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાનાં

આચાર્યશ્રીઓ પાસેથી શ્રેણી આઠ, નવ અને દસનાં વિદ્યાર્થીઓની માહિતી લેવામાં આવી.

માહિતી પ્રાપ્ત થયા પછી સંશોધકે શાળાનાં આચાર્યશ્રીઓની અનુમતિથી પ્રત્યેક શાળાની રૂબરૂ મુલાકાત લેવાનું શરૂ કર્યું જે તે વખતે શાળાના આચાર્યશ્રીને નમૂનાથી વાકેફ કર્યા.

ત્યારબાદ શાળાના આચાર્ય અથવા જે તે વર્ગ શિક્ષક સાથે સંશોધકે શાળાના પ્રત્યેક વર્ગની મુલાકાત લીધી હતી. વર્ગ મુલાકાત દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓને તેમના વર્ગશિક્ષક અને આચાર્યશ્રી દ્વારા ચાક ફલકમાં લખીને પરિચય સાથે સંશોધનની રૂપરેખા સમજાવવામાં આવી અને એક ખંડમાં ભેગા કરી તેમનાં શિક્ષક મિત્રોના સહકારથી સંશોધિનીઓની સૂચનાઓની સમજણ આપવામાં આવી હતી.

ચારેય ઉપકરણોના પ્રતિભાવ મેળવવા માટે સળંગ બેઠક નક્કી કરવામાં આવી હતી જે માટે ૧૫૦ મિનિટ એટલે કે ચાર તાસની ફાળવણી થઈ હતી.

પ્રારંભે વિદ્યાર્થીઓ સાથે સાયુજય સાધી તેમને માહિતી આપવા માટે માનસિક તૈયાર કર્યા અને જરૂરિયાત તથા અગત્ય સમજાવવામાં આવી.

૩.૬.૧ વ્યક્તિગત માહિતીનું એકત્રિકરણ :

પ્રથમ દરેક વર્ગ શિક્ષક અને આવશ્યકતા પડયે આચાર્યશ્રીની મદદથી દરેક વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત માહિતી લખાવવામાં આવી. અહિ કોઈ વિગત અધૂરી ન રહી જાય અને શક્ય તેટલી સાચી જ વિગતો મળે જેથી ચલોનું વ્યવસ્થિત માપન થાય તે અંગે સંશોધક દ્વારા કાળજી રાખવામાં આવી હતી.

૩.૬.૨ અનુકૂલન અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ :

અનુકૂલન સંશોધિનીનાં ૮૦ પ્રશ્નો હતા, પ્રશ્નોના ઉત્તર કેવી રીતે આપવા ? તેની પદ્ધતિ સદષ્ટાંત સ્પષ્ટ કરવામાં આવી. ઉપકરણના શરૂઆતના એક બે પ્રશ્નો વર્ગશિક્ષકો દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા. તેમજ સૂચના આપવામાં આવી કે એકપણ પ્રશ્ન છોડી દેવાનો નથી. બધા પ્રશ્નોનાં પ્રતિભાવ આપવાનાં છે અને દરેક પ્રશ્ન માટે એકજ પ્રતિભાવ આપવાનો છે. □ માં √ કરીને પ્રતિભાવ મેળવવા નો હતો. જેમાં તમે જે

માનતા હો તે જ પ્રતિભાવ આપવો બીજો વિદ્યાર્થી શું કરે છે તે વિચારશો નહિ જેવી મૌખિક સૂચના વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવી હતી.

સૂચનાઓ વ્યવસ્થિત સમજાવ્યા બાદ વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન સંશોધિની ભરવાનું શરૂ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. સંશોધિની ભરાવતી વખતે અભ્યાસકે વિદ્યાર્થીઓ પાસે જઈ તેઓ બરાબર સમજે છે તેની ખાત્રી કરી હતી તેમજ તે સ્વતંત્ર પણે કાર્ય કરે તેની પણ કાળજી લીધી હતી. અનુકૂલન સંશોધિનીમાં સમય મર્યાદા ન હોવાથી જેમ જેમ કાર્ય પૂર્ણ થતું ગયું તેમ નકલો એકત્રિત કરવામાં આવી જેમાં એકંદરે વિદ્યાર્થીઓને પિસ્તાલીસ મિનિટ જેવો સમય લાગતો હતો, તૂરત જ "સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની" આપવામાં આવી હતી.

૩.૬.૩ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ :

પ્રસ્તુત માહિતી મેળવવા માટે વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી અને જરૂરી સૂચનાઓ સમજાવવામાં આવી જેમાં કુલ ૨૨ વિધાનો હતા. જે અનુસંધાને છ વિકલ્પો હતા તેમાં કોઈપણ એક વિકલ્પ પસંદ કરવાનો હતો જેની સામે $\sqrt{\quad}$ કરીને પ્રતિભાવ આપવાનો હતો.

સૂચનાઓ વ્યવસ્થિત સમજાયા બાદ વિદ્યાર્થીઓ એ સંશોધિની ભરવાનું શરૂ કર્યું હતું. જેમાં સમય મર્યાદા ૩૦ મિનિટ જેવી દર્શાવવામાં આવી હતી. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓને આશરે ૩૦ થી ૩૫ મિનિટ જેવો સમય લાગતો હતો.

આ કસોટી પછી દરેક વિદ્યાર્થીઓ ને દસ મિનિટનો વિરામ આપવામાં આવ્યો અને વિરામ પૂર્ણ થયે ત્રીજી કસોટી "જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી" આપવામાં આવી હતી.

૩.૬.૪ જિજ્ઞાસા અંગેની માહિતીનું એકત્રિકરણ :

પ્રયોજક રચિત જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી માટે વિદ્યાર્થીઓને સૂચનો સમજાવ્યા બાદ કસોટીના એકાદ બે વિધાન દ્વારા, ચાર વિકલ્પો પૈકી એકજ વિકલ્પમાં જવાબ આપવાનો છે જે માટે તેના \square માં $\sqrt{\quad}$ કરવાનું હતું જે સમજાવવામાં આવ્યું.

વર્ગ સંચાલન આગળની કસોટીઓમાં જેમ કરવામાં આવ્યું તે મુજબ જ બધા વિદ્યાર્થીઓ સંપૂર્ણ જવાબ આપે તેની ખાત્રી રાખવામાં આવી અને કસોટીઓ ભેગી

કરવામાં આવી જેના માટે પણ વિદ્યાર્થીઓ ત્રીસ મિનિટ જેવો સમય લેતા હતા અને તે પછી તૂરત જ "હતાશા માપન કસોટી" આપવામાં આવી હતી.

૩.૬.૫ હતાશા અંગેની માહિતીનું ઍકત્રિકરણ :

હતાશા માપન માટે ડૉ. પ્રવીણાબેન બુદ્ધદેવ રચિત "હતાશા માપન કસોટી" આપવામાં આવી હતી.

જેમા જુદી જુદી ૧૮ પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતા વિધાનો હતા જેના અનુભૂતિ દર્શાવતા ત્રણ વિકલ્પો હતા જેમાંથી કોઈ એક વિકલ્પ પોતાની માન્યતા મુજબ નો પસંદ કરી તેની સામે ✓ ની નિશાની કરવાની હતી. જે માટે પણ વિદ્યાર્થીઓ એ મહત્તમ ૩૦ મિનિટ નો સમય લીધો હતો.

ઉપરોક્ત કસોટીઓ દરમ્યાન વર્ગશિક્ષકશ્રી, આચાર્યશ્રી અને પ્રયોજકે સતત દેખરેખ રાખી હતી જેથી સંશોધિનીઓ નકામી ન જાય અથવા છેક છાક ન થાય.

અંતે સંશોધકે વિદ્યાર્થી મિત્રો, ખાસ કરીને તેમનાં શિક્ષક મિત્રો અને આચાર્યશ્રી તથા સંચાલકશ્રીનો આભાર માની શ્રેણી પ્રમાણે અને ક્રમ પ્રમાણે દરેક અભિપ્રાયાવલિઓ એકઠી કરી ક્રમમાં ગોઠવી હતી. તે જ પ્રમાણે નમૂનામાં પસંદ થયેલી સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓમાં કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. જેમાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને એકંદરે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઓછો સમય લાગતો હતો.

૩.૭.૦ પ્રાપ્ત માહિતી અંગે રપષ્ટતા

નમૂનાનાં પાત્રોની નોંધાયેલ સંખ્યા વધુ હોવા છતા વાસ્તવિક પરિસ્થિતિમાં તમામ વિદ્યાર્થીઓ સામેલ થઈ ન શક્યા.

શક્ય ત્યાં સુધી સંશોધિનીઓના પ્રશ્નોનાં વ્યવસ્થિત ઉત્તરો અપાય અને નકામી ન જાય તે માટે શિક્ષકમિત્રોનું સુપરવીઝન અને સંશોધક તથા આચાર્યશ્રીની દેખરેખ જવાબદાર રહી.

વિદ્યાર્થી માટે પ્રતિભાવ આપવા ફક્ત ✓ નિશાની કરવાની હોવાથી દરેક વિદ્યાર્થીએ કંટાળ્યા વગર અભિપ્રાયો આપ્યા.

આમ, નમૂનાનાં પાત્રોમાંથી જેનો પૃથક્કરણમાં ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૭૬ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૩૭૬ રહી હતી.

૩.૮.૦ ગુણાંકન યોજના

૩.૮.૧ અનુકૂલન :

સંશોધિની પરના પ્રતિભાવો નું ગુણાંકન કલમ પૃથક્કરણ દ્વારા કરવામાં આવ્યું. આ સંશોધિનીના કુલ ૮૦ પ્રશ્નો હતાં તેથી વધુમાં વધુ ૮૦ પ્રાપ્તાંક શક્ય હતા એટલે કે પ્રાપ્તાંકોનો વિસ્તાર શૂન્ય થી નેવું હતો.

તેનાં ઉત્તરો \square માં $\sqrt{\quad}$ કરીને આપવા ના હતાં. અનુકૂલન દર્શાવતા ઉત્તરને એક પ્રાપ્તાંક અને અનુકૂલન ન દર્શાવતા ઉત્તરને શૂન્ય પ્રાપ્તાંક આપવામાં આવેલ હતો આમ સમગ્ર સંશોધિની તપાસી તેના પ્રાપ્તાંકો નક્કી કરવામાં આવ્યા હતાં જેના માટે સંશોધકે સાચું અને ઝડપી માર્કીંગ થઈ શકે તે માટે કાર્ડ બનાવ્યું હતું.

૩.૮.૨ સિદ્ધિપ્રેરણા :

આ કસોટીમાં કુલ બાવીસ વિધાનો હતાં પ્રત્યેક વિધાનને છ વિકલ્પો આપવામાં આવ્યા હતાં આ છ વિકલ્પો પૈકી બે વિકલ્પો સિદ્ધિપ્રેરણા સાથે સંબંધિત હતાં સંશોધકે આ કસોટીના મૂલ્યાંકન કરવા માટે સૌ પ્રથમ એક કાર્ડ તૈયાર કર્યું હતું. આ કસોટીની ગુણાંકન યાવીમાં પ્રત્યેક વિધાનના બે સાચા વિકલ્પો દર્શાવામાં આવ્યા છે તેના આધારે સંશોધકે પ્રત્યેક વિધાન સામે સાચા પ્રતિભાવની નોંધ કરી ત્યારબાદ એક પછી એક એમ દરેક ઉત્તરવહીની તપાસ કરી અને જે તે સાચા વિધાનના પ્રાપ્તાંકોની નોંધ કરી. આ રીતે પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીના આ કસોટી પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા હતાં. આ કસોટીના પ્રાપ્તાંકોનો વિસ્તાર શૂન્યથી બાવીસનો હતો.

૩.૮.૩ જિજ્ઞાસા :

જિજ્ઞાસા માપન કસોટીમાં જુદી જુદી પરિસ્થિતિ મુજબ કુલ ૩૫ વિધાનો હતા અને દરેક માટે ચાર વિકલ્પો હતા. વિદ્યાર્થીઓને તે ચારમાંથી પોતાના મંતવ્ય મુજબના વિકલ્પની સામેના \square માં $\sqrt{\quad}$ નિશાની કરવાની હતી. કસોટી તપાસવા માટે.

વિદ્યાત્મક વિધાન હોય તો 'હંમેશા' વિકલ્પ માટે ૪, 'ઘણીવાર' વિકલ્પ માટે ૩, 'ક્યારેક' વિકલ્પ માટે ૨ અને 'ક્યારેય નહિ' વિકલ્પ માટે ૧ પ્રાપ્તાંક આપવામાં આવ્યા અને જો નિષેધાત્મક વિધાન હોય તો 'હંમેશા' વિકલ્પ માટે ૧, 'ઘણીવાર' વિકલ્પ માટે ૨, 'ક્યારેક' વિકલ્પ માટે ૩ અને 'ક્યારેય નહિ' વિકલ્પ માટે ૪ પ્રાપ્તાંક આપવામાં આવ્યા હતા.

તેની ગણતરી કરી કુલ પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવ્યા હતા.

જેમાં ૩૫ વિધાનો હોઈ વધુમાં વધુ ૧૪૦ અને ઓછામાં ઓછા ૩૫ પ્રાપ્તાંકો શક્ય હતા.

એટલે કે કસોટીના પ્રાપ્તાંકોનો વિસ્તાર ૩૫ થી ૧૪૦ નો હતો.

૩.૬.૪ હતાશા :

હતાશા માપન કસોટીમાં ૧૯ જુદી જુદી પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતા વિધાનોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો તે દરેક પરિસ્થિતિ નીચે ત્રણ વિકલ્પો આપેલ હતા. વિદ્યાર્થીઓને ત્રણમાંથી એક વિકલ્પ સામે $\sqrt{\quad}$ ની નિશાની કરવાની હતી. આ કસોટીને તપાસવા માટે –

જે વિદ્યાર્થીએ વધુ હતાશા જનક વિકલ્પ સામે નિશાની કરેલ હોય તો તેને ૩ પ્રાપ્તાંક, મધ્યમ હતાશા જનક વિકલ્પ સામે નિશાની કરેલ હોય તો ૨ પ્રાપ્તાંક અને ઓછા હતાશા જનક વિકલ્પ સામે નિશાની કરેલ હોય તો ૧ પ્રાપ્તાંક આપવામાં આવેલ.

જેના માટે પણ વધુ ચોકસાઈ અર્થે સંશોધકે કાર્ડ તૈયાર કર્યું હતું. આમ સમગ્ર કસોટીના પ્રાપ્તાંકો નક્કી કરવામાં આવેલ હતા. આ કસોટીમાં વધુ ૫૭ પ્રાપ્તાંકો અને સૌથી ઓછા ૧૯ પ્રાપ્તાંકો શક્ય હતા. એટલે કે કસોટીના પ્રાપ્તાંકોનો વિસ્તાર ૧૯ થી ૫૭ નો હતો.

૩.૬.૦ માહિતીના વિશ્લેષણની રીત

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ તથા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલ, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશા ને જુદા જુદા ચલોના સંદર્ભમાં તપાસી તુલના કરવાની હતી.

આ માટે પ્રયોજકે ૧૨૦ ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવાની હતી. માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવા માટે, સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન અને ટી-ગુણોત્તર જેવી અંકશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જે કમ્પ્યુટર દ્વારા મેળવાયા હતા.

૩.૬.૧ ટી-ગુણોત્તર :

ટી-કસોટી એ બે જૂથોની સરાસરી વચ્ચેનો તફાવત, સાર્થક હોવા માટે તફાવત કેટલો હોવો જરૂરી છે તે નક્કી કરવા માટે વપરાય છે. "બે જૂથોની સરાસરીઓ સાર્થક રીતે જુદી નથી એટલે કે બન્નેની સરાસરીઓ એટલી સમાન છે કે બન્ને જૂથો સમાન વ્યાપવિશ્વમાંથી પસંદ થયા છે.

અર્થાત $H_0 : H_1 = H_2$ (જ્યાં H_1 એ H_2 બે વ્યાપવિશ્વની કાલ્પનિક સરાસરીઓ છે) આ ઉત્કલ્પનાઓને ચકાસવા માટે ટી-કસોટી ઉપયોગમાં લેવામાં આવી હતી.

ટી-કસોટીની પૂર્વધારણાઓ

૧. નમૂનો આકસ્મિક રીતે પસંદ થયેલો હોવો જોઈએ.
૨. એકત્ર કરેલી માહિતી અંતરાલ માપ પદ્ધતિમાં રજૂ થયેલ હોવી જોઈએ.
૩. માપન હેઠળ ચલ લક્ષણ વ્યાપવિશ્વમાં સમઘારિત રીતે વિસ્તરેલું હોવું જોઈએ.

જ્યાં ટી નું મૂલ્ય ૧.૯૬ કે તેથી વધુ આવ્યું ત્યાં શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં ટી નું મૂલ્ય ૧.૯૬ થી ઓછું આવ્યું હતું ત્યાં શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર થતો નથી તેમ સ્વીકાર્યું તેના સંકેતોમાં $H_0 : H_1 = H_2$ છે તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવતો નથી. $H_1 = H_1 \neq H_2$ એટલે કે બન્ને જૂથોની સરાસરીમાં દેખાતો તફાવત આકસ્મિક તકોથી પર છે તેમ સ્વીકાર્યું હતું.

અભ્યાસનાં આ વિભાગમાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોના બે જૂથમાં એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રાપ્તાંકો અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ ના પ્રાપ્તાંકો આમ બે જૂથમાં વહેંચવામાં આવેલ હતાં. દરેક જૂથની સરાસરી શોધવામાં આવી હતી. પ્રાપ્તાંકોની સરાસરીઓ વચ્ચેના તફાવતની સાર્થકતા ટી-કસોટી વડે મેળવવામાં આવી હતી. અને અનુકૂલન પ્રત્યેની ત્રીસ, સિદ્ધિપ્રેરણા પ્રત્યેની ત્રીસ, જિજ્ઞાસા પ્રત્યેની ત્રીસ અને હતાશા પ્રત્યેની ત્રીસ ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય સ્વતંત્ર ચલ અને પરતંત્ર ચલો અનુસાર આ મુજબના જૂથો પાડવામાં આવ્યા હતા.

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ – સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

જાતીયતા :	(૧) કુમારો
	(૨) કન્યાઓ
વિસ્તાર	(૧) શહેર
	(૨) ગ્રામ
જ્ઞાતિ	(૧) પછાત
	(૨) બિનપછાત
પિતાનો અભ્યાસ	(૧) એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ
	(૨) એસ.એસ.સી. થી ઓછો.
કુટુંબનો પ્રકાર	(૧) સંયુક્ત
	(૨) વિભક્ત
અભ્યાસની કક્ષા	(૧) શ્રેણી આઠ
	(૨) શ્રેણી નવ
	(૩) શ્રેણી દસ

પ્રકરણ-૪ પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

૪.૧.૦ પ્રસ્તાવના

૪.૨.૦ અનુકૂલન અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

- ૪.૨.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૨ જાતીયતા અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૩ વિસ્તાર અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૪ જ્ઞાતિ અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને અનુકૂલન
- ૪.૨.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને અનુકૂલન

૪.૩.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

- ૪.૩.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૨ જાતીયતા અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૩ વિસ્તાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૪ જ્ઞાતિ અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા
- ૪.૩.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને સિદ્ધિપ્રેરણા

૪.૪.૦ જિજ્ઞાસા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન

- ૪.૪.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૨ જાતીયતા અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૩ વિસ્તાર અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૪ જ્ઞાતિ અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા
- ૪.૪.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને જિજ્ઞાસા

૪.૫.૦ હતાશા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન

- ૪.૫.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને હતાશા
- ૪.૫.૨ જાતીયતા અને હતાશા
- ૪.૫.૩ વિસ્તાર અને હતાશા
- ૪.૫.૪ જ્ઞાતિ અને હતાશા
- ૪.૫.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને હતાશા
- ૪.૫.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને હતાશા
- ૪.૫.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને હતાશા

પ્રકરણ-૪

પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

૪.૧.૦ પ્રસ્તાવના

પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન ક્રમશઃ રજૂ કરવામા આવ્યા છે પરંતુ યલો પર મુખ્ય સ્વતંત્ર યલ મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ – સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને પરિવર્તક યલો (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાની અસર તપાસવા માટે રચવામાં આવેલી ૧૨૦ ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવામાં આવી હતી.

આ પૃથક્કરણ માટે મુખ્ય સ્વતંત્ર યલ અને છ પરિવર્તક યલોની કક્ષાઓ અનુસાર નમૂનાના પાત્રોના જૂથો પાડવામાં આવેલા અને નીચે મુજબ રચના કરવામાં આવી હતી.

ક. વિદ્યાર્થી પ્રકાર અનુસાર જૂથો :

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

ખ. જાતીયતાના આધારે જૂથો :

જાતીયતા અનુસાર સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોના બે જૂથો રચવામાં આવ્યા.

(૧) કુમાર : મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો

(૨) કન્યા : મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ

ગ. વિસ્તારનાં આધારે રચવામાં આવેલા જૂથો :

(૧) શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

(૨) શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો

(૩) શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ

(૪) ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

(૫) ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો

(૬) ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ

ઘ. જ્ઞાતિના આધારે રચવામાં આવેલ જૂથો :

- (૧) પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૩) પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ
- (૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૬) બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.

ચ. પિતાના અભ્યાસનાં આધારે રચવામાં આવેલ જૂથો :

- (૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૩) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૪) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.

છ. કુટુંબનાં પ્રકારનાં આધારે રચવામાં આવેલ જૂથો :

- (૧) સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૩) સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૪) વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૬) વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ

જ. વિદ્યાર્થીના અભ્યાસની કક્ષાના આધારે રચવામાં આવેલ જૂથો :

- (૧) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૩) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

આ પ્રમાણે સ્વતંત્ર ચલ અને પ્રત્યેક ગૌણ સ્વતંત્ર ચલ તથા પરિવર્તક ચલ અનુસાર ત્રીસ જુથો પાડવામાં આવ્યા હતા. પ્રત્યેક પરતંત્ર ચલને ધ્યાનમાં રાખી બે જુથોને સરખાવવામાં આવ્યા હતાં સરખાવેલા જુથો આ પ્રમાણે હતા.

- (૧) મૂક - બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૩) મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ
- (૪) શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૬) શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૭) ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૮) ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૯) ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ
- (૧૦) પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૧૧) પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૧૨) પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ
- (૧૩) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૧૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૧૫) બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ
- (૧૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૧૭) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.

- (૧૮) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૧૯) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨૦) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૨૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૨૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ
- (૨૩) સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો
- (૨૪) સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૨૫) વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨૬) વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો.
- (૨૭) વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ.
- (૨૮) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨૯) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.
- (૩૦) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.

આ પ્રમાણે પ્રત્યેક જૂથને વિવિધ પરતંત્ર ચલોના આધારે સરખાવવા માટે જે તે પરતંત્ર ચલના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી તથા પ્રમાણ વિચલનની ગણતરી કરી ટી-મૂલ્ય શોધવામાં આવ્યું હતું.

પ્રસ્તુત સંશોધનનાં પરતંત્ર ચલો અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાને અનુલક્ષીને પૃથક્કરણ ક્રમશઃ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

૪.૨.૦ અનુકૂલન અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથકકરણ અને અર્થઘટન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અનુકૂલનને એક પરતંત્ર ચલ તરીકે લેવામાં આવેલ, મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન જાણવા માટે પી.ટી. પંડ્યા રચિત "અનુકૂલન સંશોધિની" પાત્રોને આપવામાં આવેલ આ ઉપકરણમાં નેવું પ્રશ્નો હતા જેના પાત્રોઓ પસંદગી સ્વરૂપે આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન યાવી દ્વારા પાત્રોનાં અનુકૂલન પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવ્યાં હતાં.

અનુકૂલન, સ્વતંત્ર ચલ અને પરિવર્તક ચલો (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભે તપાસવા રચેલી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને છ પરિવર્તક ચલોની કક્ષાએ નમૂનાનાં પાત્રોનાં જૂથો પાડવામાં આવેલ અને સ્વતંત્ર અથવા પરિવર્તક ચલની અસરના સંદર્ભમાં ત્રીસ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી.

જેમાં વિદ્યાર્થી પ્રકારનાં સંદર્ભમાં એક, જાતિના સંદર્ભમાં બે, વિસ્તારનાં સંદર્ભમાં છ, જ્ઞાતિના સંદર્ભમાં છ, પિતાનાં અભ્યાસનાં સંદર્ભમાં છ, કુટુંબનાં પ્રકારનાં સંદર્ભમાં છ અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં ત્રણ.

આમ પ્રાપ્ત માહિતીનાં આધારે અનુકૂલન સંબંધિત ત્રીસ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવામાં આવી હતી.

પ્રત્યેક સ્વતંત્ર ચલની કક્ષામાં પાત્રોની સંખ્યા, પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન તથા ટી-ગુણોત્તર મેળવવામાં આવ્યા. ટી-ગુણોત્તરની મદદથી અનુકૂલનના પ્રત્યેક બે સરાસરી અંકોના તફાવતની સાર્થકતા ચકાસવામાં આવી.

૪.૨.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને બે પ્રકારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ (૨) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

૪.૨.૧.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને અનુકૂલન

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવેલ હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું.

આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧

મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૫૬.૮૧	૧૦.૮૧૧	૯.૨૩૪**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૬૩.૮૧	૧૦.૨૭૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૭૬ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૩૭૬ હતી. તેમનાં અનુકૂલનના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૮૧ અને ૬૩.૮૧ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૯.૨૩૪ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૨ જાતીયતા અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જાતિના આધારે બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

(૧) કુમારો

(૨) કન્યાઓ

૪.૨.૨.૧ કુમારો અને અનુકૂલન

મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૨૪૯	૫૬.૯૮	૧૦.૫૯૩	૧૦.૦૦૮**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૨૪૯	૬૫.૬૯	૮.૭૪૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા પણ ૨૪૯ હતી. તેમનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૯૮ અને ૬૫.૬૯ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૦.૦૦૮ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૨.૨ કન્યાઓ અને અનુકૂલન

મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૧૨૭	૫૬.૪૬	૧૧.૨૬૦	૨.૬૮૭**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૧૨૭	૬૦.૪૧	૧૧.૦૩૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા પણ ૧૨૭ હતી. તેમનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૪૬ અને ૬૦.૪૧ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૬૮૭ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૩ વિસ્તાર અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં વિસ્તાર અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

- (૧) શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) શહેર વિસ્તારનાં કુમારો
- (૩) શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ
- (૪) ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો
- (૬) ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ

૪.૨.૩.૧ શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૭	૫૭.૨૧	૧૦.૭૭૪	૬.૫૮૬**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૬	૬૪.૪૦	૯.૮૩૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૨૧ અને ૬૪.૪૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૫૮૬ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૩.૨ શહેર વિસ્તારનાં કુમારો અને અનુકૂલન

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૪૮	૫૬.૭૦	૧૦.૬૪૨	૭.૧૬૭**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૧	૬૫.૬૦	૮.૭૪૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૪૮ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૭૦ અને ૬૫.૬૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૧૬૭ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૩.૩ શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૬૮	૫૮.૩૩	૧૦.૮૧૧	૧.૫૦૯
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૫	૬૧.૪૪	૧૦.૪૧૨	

સારણી-૪.૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૬૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૮.૩૩ અને ૬૧.૪૪ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૫૦૯ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલન આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૨.૩.૪ ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૯	૫૬.૨૫	૧૦.૮૭૦	૬.૫૬૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૦	૬૩.૫૬	૧૦.૫૭૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૯ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૨૫ અને ૬૩.૫૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૫૬૨ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૩.૫ ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો અને અનુકૂલન

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૦૦	૫૪.૩૩	૧૦.૮૭૨	૫.૭૨૩**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૮	૬૨.૪૦	૧૦.૪૭૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૦૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૪.૩૩ અને ૬૨.૪૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૭૨૩ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૩.૬ ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કન્યાઓ	૫૯	૫૯.૫૦	૧૦.૭૩૨	૩.૩૧૯**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૨	૬૧.૫૧	૧૦.૩૮૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૯.૫૦ અને ૬૧.૫૧ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૩૧૯ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળ્યો હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૪ જ્ઞાતિ અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાતિ અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો
- (૩) પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.
- (૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો
- (૬) બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ

૪.૨.૪.૧ પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૮	૫૭.૧૮	૧૧.૩૩૬	૪.૮૮૩**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૬	૬૨.૫૭	૧૧.૦૮૬	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૪.૧૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીની સંખ્યા ૨૦૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૧૮ અને ૬૨.૫૭ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૮૮૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતાં.

૪.૨.૪.૨ પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને અનુકૂલન

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૩૯	૫૬.૪૦	૧૧.૪૪૨	૪.૦૫૧**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૫	૬૧.૮૪	૧૧.૧૦૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૩૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૪૦ અને ૬૧.૮૪ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૦૫૧ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૪.૩ પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૨

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૦	૫૮.૭૬	૧૧.૨૨૩	૩.૦૪૯**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૧	૬૪.૩૦	૧૦.૦૮૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૦ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૮.૭૬ અને ૬૪.૩૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૦૪૯ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૪.૪ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૩

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૭	૫૬.૩૩	૧૦.૧૨૨	૮.૮૪૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૦	૬૫.૫૩	૮.૮૩૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૩૩ અને ૬૫.૫૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૮૪૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૪.૫ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને અનુકૂલન

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૪

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૧૦	૫૫.૨૮	૧૦.૨૪૨	૬.૮૬૫**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૪	૬૪.૪૦	૮.૦૨૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૧૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૫.૨૮ અને ૬૪.૪૦ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૮૬૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૪.૬ બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૫

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કન્યાઓ	૫૭	૫૮.૩૫	૧૦.૦૦૪	૫.૨૮૧**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૬	૬૭.૩૧	૮.૬૦૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૮.૩૫ અને ૬૭.૩૧ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૨૮૧ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં પિતાના અભ્યાસ અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો.
- (૩) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ.
- (૪) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો.
- (૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ.

૪.૨.૫.૧ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની સારણી-૪.૧૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૬

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫	૫૬.૨૪	૧૦.૮૫૫	૮.૭૭૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૮	૬૪.૮૨	૧૦.૦૭૬	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૨૪ અને ૬૪.૮૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૭૭૨ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૫.૨ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો અને અનુકૂલન

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૭

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૫૪	૫૫.૧૮	૧૦.૮૦૫	૯.૪૫૯**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૨	૬૬.૭૨	૧૦.૦૦૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૫૪ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૫.૧૮ અને ૬૬.૭૨ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૯.૪૫૯ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૫.૩ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ અને અનુકૂલન

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૧૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૮

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૧	૫૮.૫૩	૧૦.૭૦૨	૧.૮૮૮
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૭	૬૧.૭૨	૧૦.૨૩૭	

સારણી-૪.૧૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૧ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૮.૫૩ અને ૬૧.૭૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૮૮૮ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૨.૫.૪ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં
વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૯

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર
અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૧	૫૭.૬૯	૧૦.૭૧૮	૩.૮૮૧**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૪૭	૬૨.૪૮	૧૦.૪૪૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૭ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૬૯ અને ૬૨.૪૮ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૮૮૧ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

**૪.૨.૫.૫ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો
અને અનુકૂલન**

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૦

**જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર
અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી**

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૮૫	૫૭.૮૭	૧૦.૭૫૪	૩.૨૪૧**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૭	૬૨.૭૨	૧૦.૩૯૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૮૫ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૮૭ અને ૬૨.૭૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૨૪૧ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

**૪.૨.૫.૬ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ
અને અનુકૂલન**

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૧

**જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર
અને સામાન્ય કન્યાઓ નાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી**

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૬	૫૭.૩૮	૧૦.૭૮૧	૧.૮૮૬*
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૦	૬૧.૮૩	૧૦.૫૮૦	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૬ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૩૮ અને ૬૧.૮૩ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૮૮૬ હતું જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના કુટુંબનાં પ્રકાર અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો
- (૩) સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ
- (૪) વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો
- (૬) વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ

૪.૨.૬.૧ સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૨

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૧	૫૭.૩૬	૧૦.૮૫૮	૫.૮૫૭**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૨	૬૩.૮૮	૧૦.૫૭૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૩૬ અને ૬૩.૮૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૮૫૭ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૬.૨ સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને અનુકૂલન

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૩માં દર્શાવવામા આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૩

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૩	૫૬.૬૩	૧૦.૭૪૨	૬.૦૪૨**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૫	૬૪.૭૬	૧૧.૦૦૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૩ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૬૩ અને ૬૪.૭૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૦૪૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૬.૩ સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૪

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૩૮	૫૯.૭૨	૧૦.૯૫૩	૧.૨૫૯
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૭	૬૨.૪૧	૧૦.૧૦૧	

સારણી-૪.૨૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૩૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૯.૭૨ અને ૬૨.૪૧ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૨૫૯ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલન આંક વચ્ચે કોઈજ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૨.૬.૪ વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૫

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૫	૫૬.૩૯	૧૦.૭૮૧	૬.૯૯૮**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૪	૬૩.૮૨	૯.૯૪૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૩૯ અને ૬૩.૮૨ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૯૯૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૬.૫ વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને અનુકૂલન

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૬

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૬	૫૬.૦૪	૧૦.૩૭૨	૫.૧૮૧**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૪	૬૨.૭૮	૯.૬૩૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૬ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૦૪ અને ૬૨.૭૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૧૮૧ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો અનુકૂલનઆંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૬.૬ વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને અનુકૂલન

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામા આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૭

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૮૯	૫૬.૮૯	૧૦.૯૧૨	૫.૦૧૮**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૦	૬૫.૮૦	૧૦.૦૧૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૮૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૮૯ અને ૬૫.૮૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૦૧૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં અનુકૂલનઆંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલનઆંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૨.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને અનુકૂલન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાયેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના અભ્યાસની કક્ષાનાં આધારે ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૩) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.

૪.૨.૭.૧ શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૮

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૫૬.૮૬	૧૦.૮૬૫	૬.૪૩૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૬૪.૮૪	૮.૭૫૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૨૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૨૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૮૬ અને ૬૪.૮૪ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૪૩૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૭.૨ શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૨૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૨૯

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૫૭.૦૭	૧૦.૩૪૨	૮.૨૭૮**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૬૬.૬૮	૮.૫૮૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૩૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૭.૦૭ અને ૬૬.૬૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૨૭૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૨૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૨.૭.૩ શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને અનુકૂલન

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂલન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૦

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૫૬.૪૪	૧૧.૨૫૩	૨.૦૩૯*
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૫૯.૬૧	૧૨.૧૮૧	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનું સંખ્યા પણ ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૫૬.૪૪ અને ૫૯.૬૧ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૦૩૯ હતું. જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલનઆંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે અનુકૂલનની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સિદ્ધિપ્રેરણાને એક પરતંત્ર ચલ તરીકે લેવામા આવેલ, મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા જાણવા માટે પ્રયાગ મહેતા નિર્મિત અને ડૉ.ચુડાસમા દ્વારા ગુજરાતીમાં અનુવાદિત થયેલ "સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની" પાત્રોને આપવામાં આવેલ આ ઉપકરણમાં બાવીસ પ્રશ્નો હતા. જેના પાત્રોએ પસંદગી સ્વરૂપે આપેલા પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન ચાવી દ્વારા પાત્રોનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકો મેળવવામાં આવ્યા.

સિદ્ધિપ્રેરણા સ્વતંત્ર ચલ અને પરિવર્તક ચલો (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભે તપાસવા રચેલી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવા પૃથક્કરણ કરવામાં આવેલ આ પૃથક્કરણ માટે સ્વતંત્ર ચલ અને ૯ પરિવર્તક ચલોની કક્ષાએ નમૂનાના પાત્રોના જૂથો પાડવામાં આવેલ અને સ્વતંત્ર ચલ અથવા પરિવર્તક ચલની અસરના સંદર્ભમાં ત્રીસ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી.

જેમાં વિદ્યાર્થી પ્રકારનાં સંદર્ભમાં એક, જાતિના સંદર્ભમાં બે, વિસ્તારના સંદર્ભમાં ૯, જ્ઞાતિના સંદર્ભમાં ૯, પિતાના અભ્યાસના સંદર્ભમાં ૯, કુટુંબનાં પ્રકારનાં સંદર્ભમાં ૯ અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં ત્રણ.

આમ પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત ત્રીસ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવામાં આવી હતી.

પ્રત્યેક સ્વતંત્ર ચલની કક્ષામાં પાત્રોની સંખ્યા, પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન તથા ટી-ગુણોત્તર મેળવવામાં આવ્યા. ટી-ગુણોત્તરની મદદથી સિદ્ધિપ્રેરણાના પ્રત્યેક બે સરાસરી અંકોના તફાવતની સાર્થકતા ચકાસવામાં આવી.

૪.૩.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને બે પ્રકારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ (૨) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

૪.૩.૧.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવેલ હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું.

આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૧

મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૩૭૬	૭.૭૨	૨.૬૪૨	૭.૩૦૩**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૩૭૬	૯.૩૬	૩.૪૮૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૭૬ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૩૭૬ હતી. તેમનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૭૨ અને ૯.૩૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૩૦૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણાઆંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૨ જાતીયતા અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જાતિના આધારે બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) કુમારો
- (૨) કન્યાઓ

૪.૩.૨.૧ કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૨

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૨૪૯	૭.૫૮	૨.૬૪૨	૭.૫૭૭**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૨૪૯	૯.૭૨	૩.૬૦૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા પણ ૨૪૯ હતી તેમનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૫૮ અને ૯.૭૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૫૭૭ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ છે.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૨.૨ કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૩

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૧૨૭	૭.૮૮	૨.૬૩૨	૧.૮૪૩
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૧૨૭	૮.૬૬	૩.૧૩૩	

સારણી-૪.૩૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા પણ ૧૨૭ હતી. તેમનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૮૮ અને ૮.૬૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવત નું ટી-મૂલ્ય ૧.૮૪૩ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૩ વિસ્તાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં વિસ્તાર અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શહેર વિસ્તારનાં કુમારો.
- (૩) શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ.
- (૪) ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો.
- (૬) ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ.

૪.૩.૩.૧ શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૪

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૭	૭.૬૯	૨.૭૨૯	૪.૫૧૦ **
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૬	૯.૧૨	૩.૪૦૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૬૯ અને ૯.૧૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૫૧૦ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૩.૨ શહેર વિસ્તારનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૫

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૪૯	૭.૮૧	૨.૬૦૫	૪.૩૬૮**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૧	૯.૪૬	૩.૪૬૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૮૧ અને ૯.૪૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૩૬૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૩.૩ શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૬

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૬૮	૭.૪૨	૨.૮૭૭	૧.૪૧૩
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૫	૮.૨૮	૩.૩૬૦	

સારણી - ૪.૩૬ પરથી જોઈ શકાય છે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૬૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૪૨ અને ૮.૨૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૪૧૩ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૬નો અસ્વીકાર થયો ન હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૩.૪ ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૭

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૯	૭.૭૬	૨.૫૨૭	૫.૪૧૫**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૦	૯.૫૪	૩.૫૩૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૭ જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૯ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૭૬ અને ૯.૫૪ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૪૧૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૩.૫ ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૮

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૦૦	૭.૪૦	૨.૫૦૬	૩.૪૨૮**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૮	૮.૮૫	૩.૬૩૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૦૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૪૦ અને ૮.૮૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૪૨૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો સિદ્ધિપ્રેરણાઆંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૩.૬ ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૩૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૩૯

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૯	૮.૩૭	૨.૫૬૩	૪.૪૪૨**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૨	૧૦.૭૦	૩.૩૬૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૩૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૩૭ અને ૧૦.૭૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૪૪૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૩૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૩.૪ જ્ઞાતિ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જ્ઞાતિ અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૩) પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.
- (૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૬) બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.

૪.૩.૪.૧ પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણાક કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૦

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૯	૭.૬૭	૨.૪૬૭	૫.૫૮૪**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૬	૯.૩૩	૩.૫૨૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૯ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૬૭ અને ૯.૩૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૫૮૪ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિ નાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૪.૨ પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૧

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૩૯	૭.૮૫	૨.૪૮૨	૨.૩૮૯*
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૫	૮.૭૦	૩.૪૦૨	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૩૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૮૫ અને ૮.૭૦ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૩૮૯ હતું. જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૪.૩ પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૨

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૦	૭.૩૧	૨.૪૨૧	૬.૩૩૩**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૧	૧૦.૮૩	૩.૮૧૭	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૦ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૩૧ અને ૧૦.૮૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૩૩૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૩.૪.૪ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૩

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૭	૭.૭૮	૨.૮૫૫	૪.૭૦૧**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૦	૯.૪૦	૩.૪૩૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૭૮ અને ૯.૪૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૭૦૧ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીત જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૪.૫ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૪

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૧૦	૭.૮૫	૨.૯૦૪	૪.૬૧૩**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૪	૯.૮૫	૩.૪૦૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૧૦ અને સામાન્યની સંખ્યા ૧૦૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૮૫ અને ૯.૮૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૬૧૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણાં આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૪.૬ બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૫

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૭	૭.૬૪	૨.૭૬૦	૧.૮૧૦
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૬	૮.૬૮	૩.૫૦૬	

સારણી-૪.૪૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૬૪ અને ૮.૬૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૮૧૦ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી ઉત્કલ્પના-૪૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં પિતાના અભ્યાસ અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો.
- (૩) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ.
- (૪) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો.
- (૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ.

૪.૩.૫.૧ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૬

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી

સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫	૭.૭૮	૨.૬૫૫	૫.૮૪૬**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૮	૮.૪૬	૩.૪૬૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૮ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૭૮ અને ૮.૪૬ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૮૪૬ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૫.૨ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં
કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૭

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય
કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૫૪	૭.૪૫	૨.૭૧૨	૬.૭૭૨**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૨	૮.૮૬	૩.૬૧૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૫૪ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૪૫ અને ૮.૮૬ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૭૭૨ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતાં સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૫.૩ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૮

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી

સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૧	૮.૪૯	૨.૫૩૧	૦.૩૧૬
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૭	૮.૬૪	૩.૨૪૬	

સારણી-૪.૪૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૧ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૪૯ અને ૮.૬૪ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૩૧૬ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૫.૪ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૪૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૪૯

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૧	૭.૬૩	૨.૬૨૮	૪.૩૭૫**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૪૭	૯.૨૧	૩.૫૧૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૪૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૬૩ અને ૯.૨૧ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૩૭૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૪૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૫.૫ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો
અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી ૪.૫૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૦

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય
કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૮૫	૭.૪૫	૧.૮૬૭	૪.૦૨૪**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૭	૮.૧૫	૩.૭૦૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૮૫ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૪૫ અને ૮.૧૫ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૦૨૪ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૫૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૫.૬ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૧

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૬	૭.૯૪	૩.૯૧૯	૧.૯૧૧
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૦	૯.૩૭	૩.૦૩૨	

સારણી-૪.૫૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૬ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૯૪ અને ૯.૩૭ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૯૧૧ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૫૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના કુટુંબનાં પ્રકાર અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો.
- (૩) સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.
- (૪) વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો.
- (૬) વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.

૪.૩.૬.૧ સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામા આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૨

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૧	૭.૬૮	૨.૫૮૫	૪.૬૨૮**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૨	૯.૧૭	૩.૩૮૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૬૮ અને ૯.૧૭ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૬૨૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પરનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબ નાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૬.૨ સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૩

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૨૩	૭.૨૫	૨.૫૧૨	૪.૩૪૬**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૫	૮.૮૦	૩.૪૪૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૩ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૨૫ અને ૮.૮૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૩૪૬ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પડનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો ના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૬.૩ સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૪

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૩૮	૯.૦૭	૨.૮૬૪	૦.૯૯૭
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૭	૯.૭૧	૩.૨૭૩	

સારણી-૪.૫૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૩૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૯.૦૭ અને ૯.૭૧ હતી. તેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૯૯૭ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પ૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૩.૬.૪ વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૫

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૫	૭.૭૫	૨.૬૮૩	૫.૭૭૪**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૪	૮.૫૮	૩.૫૮૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૪ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૭૫ અને ૮.૫૮ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૭૭૪ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પપનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૬.૫ વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને સિદ્ધિપ્રેરણા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૬

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૬	૭.૨૫	૨.૫૩૪	૬.૬૦૫**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૪	૯.૪૦	૩.૪૪૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૬ પરથી જોઈ શકાય કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૬ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૭.૨૫ અને ૯.૪૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૬૦૫ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પદનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૬.૬ વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૭

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૮૮	૮.૪૬	૨.૮૮૧	૨.૬૬૮**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૦	૯.૯૫	૩.૮૬૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૮૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૪૬ અને ૯.૯૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૬૬૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પ૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૩.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને સિદ્ધિપ્રેરણા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની અભ્યાસની કક્ષાના આધારે ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૩) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.

૪.૩.૭.૧ શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૮

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૬.૭૪	૨.૬૦૩	૭.૫૮૪**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૮.૭૭	૩.૬૮૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૫૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૨૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૨૮ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૬.૭૪ અને ૮.૭૭ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૫૮૪ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પટનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૭.૨ શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૫૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૫૯

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૮.૩૩	૨.૩૬૮	૪.૧૪૫**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૯.૮૭	૩.૫૮૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૪.૫૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૩૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૩૩ અને ૯.૮૭ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૧૪૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-પદનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૩.૭.૩ શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને સિદ્ધિપ્રેરણા

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણા કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૦

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૮.૧૦	૨.૭૦૦	૦.૬૧૬
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૮.૩૨	૨.૮૮૬	

સારણી-૪.૬૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૧૦ અને ૮.૩૨ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૬૧૬ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળેલ ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૦ જિજ્ઞાસા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જિજ્ઞાસાને એક પરતંત્ર ચલ તરીકે લેવામાં આવેલ, મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા જાણવા માટે સંશોધક રચિત "જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી" પાત્રોને આપવામાં આવેલ. આ ઉપકરણમાં પાંત્રીસ વિધાનો હતા જેના પાત્રોએ પસંદગી સ્વરૂપે આપેલા પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન યાવી દ્વારા પાત્રોના જિજ્ઞાસા પ્રત્યેનાં પ્રાપ્તાંકો મેળવવામાં આવ્યા.

જિજ્ઞાસા, સ્વતંત્રચલ અને પરિવર્તન ચલો (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભે તપાસવા રચેલી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવા પૃથક્કરણ કરવામાં આવેલ. આ પૃથક્કરણ માટે સ્વતંત્ર ચલ અને છ પરિવર્તક ચલોની કક્ષાએ નમૂનાના પાત્રોના જૂથો પાડવામાં આવેલ અને સ્વતંત્ર ચલ અથવા પરિવર્તક ચલની અસરના સંદર્ભમાં ત્રીસ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી.

જેમાં વિદ્યાર્થી પ્રકારનાં સંદર્ભમાં એક, જાતિના સંદર્ભમાં બે, વિસ્તારના સંદર્ભમાં છ, જ્ઞાતિના સંદર્ભમાં છ, પિતાના અભ્યાસના સંદર્ભમાં છ, કુટુંબનાં પ્રકારનાં સંદર્ભમાં છ અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં ત્રણ.

આમ પ્રાપ્તિ માહિતી ના આધારે જિજ્ઞાસા સંબંધિત ત્રીસ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવામાં આવી હતી.

પ્રત્યેક સ્વતંત્ર ચલની કક્ષામાં પાત્રોની સંખ્યા પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન તથા ટી-ગુણોત્તર મેળવવામાં આવ્યા. ટી-ગુણોત્તરની મદદથી જિજ્ઞાસાના પ્રત્યેક બે સરાસરી અંકોના તફાવતની સાર્થકતા ચકાસવામાં આવી.

૪.૪.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને બે પ્રકારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

(૧) મૂક – બધિર વિદ્યાર્થીઓ (૨) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ.

૪.૪.૧.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવેલ હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું.

આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૧

મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૧૦૩.૪૦	૧૨.૦૮૮	૧.૬૫૨
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૧૦૪.૮૦	૧૧.૨૦૬	

સારણી-૪.૬૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૭૬ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૩૭૬ હતી. તેમની જિજ્ઞાસા નાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૪૦ અને ૧૦૪.૮૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૬૫૨ હતું. જે કોઈ પણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈજ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળતો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૨ જાતીયતા અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જાતિના આધારે બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) કુમારો
- (૨) કન્યાઓ

૪.૪.૨.૧ કુમારો અને જિજ્ઞાસા

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૨

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૨૪૯	૧૦૩.૭૮	૧૧.૩૭૨	૧.૮૦૪
૨.	સામાન્ય કુમારો	૨૪૯	૧૦૫.૬૬	૧૧.૯૧૬	

સારણી-૪.૬૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા પણ ૨૪૯ હતી. તેમની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૭૮ અને ૧૦૫.૬૬ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૮૦૪ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૨.૨ કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૩

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૧૨૭	૧૦૨.૬૬	૧૩.૩૯૮	૦.૩૧૯
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૧૨૭	૧૦૩.૧૩	૯.૪૮૫	

સારણી-૪.૬૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા પણ ૧૨૭ હતી. તેમની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૬૬ અને ૧૦૩.૧૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૩૧૯ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૩ વિસ્તાર અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં વિસ્તાર અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) શહેર વિસ્તારનાં કુમારો
- (૩) શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ
- (૪) ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૫) ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો
- (૬) ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ

૪.૪.૩.૧ શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૪

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા નાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૭	૧૦૨.૨૧	૧૧.૪૩૪	૨.૮૧૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૬	૧૦૫.૮૦	૧૨.૧૫૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૬૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૨૧ અને ૧૦૫.૮૦ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૮૧૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૪.૩.૨ શહેર વિસ્તારનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૫

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૪૯	૧૦૨.૩૦	૧૨.૮૭૨	૧.૭૧૨
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૧	૧૦૪.૯૨	૧૧.૦૯૨	

સારણી-૪.૬૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૩૦ અને ૧૦૪.૯૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૭૧૨ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૩.૩ શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૬

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૬૮	૧૦૨.૦૧	૮.૨૮૩	૨.૭૧૩**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૫	૧૦૭.૮૭	૧૪.૭૮૭	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૬૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૬૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૦૧ અને ૧૦૭.૮૭ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૭૧૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૪.૩.૪ ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૭

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૯	૧૦૫.૦૨	૧૨.૭૮૭	૦.૭૭૨
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૦	૧૦૪.૧૦	૧૦.૪૫૦	

સારણી-૪.૬૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૯ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૫.૦૨ અને ૧૦૪.૧૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૭૭૨ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારના મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જાવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૩.૫ ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૮

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૦૦	૧૦૪.૨૭	૧૨.૮૫૪	૦.૫૪૦
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૮	૧૦૩.૨૫	૧૦.૪૩૨	

સારણી-૪.૬૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૦૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૪.૨૭ અને ૧૦૩.૨૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૫૪૦ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો જિજ્ઞાસાઆંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૩.૬ ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૬૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૬૯

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કન્યાઓ	૫૯	૧૦૬.૬૩	૧૨.૬૭૩	૧.૧૪૯
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૨	૧૦૫.૫૩	૧૦.૪૮૦	

સારણી-૪.૬૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૬.૬૩ અને ૧૦૫.૫૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૧૪૯ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૬૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૪ જ્ઞાતિ અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જ્ઞાતિ અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૩) પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.
- (૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૬) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કન્યાઓ

૪.૪.૪.૧ પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૦

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૮	૧૦૩.૮૭	૧૧.૮૬૯	૦.૩૩૭
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૬	૧૦૪.૩૫	૧૧.૨૬૩	

સારણી-૪.૭૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૮૭ અને ૧૦૪.૩૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૩૩૭ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૪.૨ પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૧

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૩૯	૧૦૩.૪૨	૧૧.૭૩૨	૦.૨૮૦
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૫	૧૦૪.૩૦	૧૨.૧૩૨	

સારણી-૪.૭૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૩૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૪૨ અને ૧૦૪.૩૦ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૨૮૦ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૪.૩ પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૨

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૦	૧૦૫.૦૬	૧૨.૧૪૧	૦.૫૨૪
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૧	૧૦૪.૪૭	૯.૧૯૭	

સારણી-૪.૭૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૦ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૫.૦૬ અને ૧૦૪.૪૭ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૫૨૪ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કન્યાઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૪.૪ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૩

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૭	૧૦૨.૬૮	૧૨.૩૫૮	૨.૦૮૩*
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૦	૧૦૫.૩૫	૧૧.૧૪૫	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૭૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીની સંખ્યા ૧૭૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૬૮ અને ૧૦૫.૩૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૦૮૩ હતું જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળ્યો હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૪.૪.૫ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૪

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૧૦	૧૦૧.૮૬	૧૩.૦૧૨	૨.૮૩૭**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૧૦૪	૧૦૫.૫૮	૧૧.૨૫૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૭૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૧૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૧.૮૬ અને ૧૦૫.૫૮ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૮૩૭ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો ના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૪.૪.૬ પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી. અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૫

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૭	૧૦૪.૦૬	૧૧.૦૮૫	૦.૪૬૩
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૬	૧૦૪.૮૮	૧૦.૮૬૭	

સારણી-૪.૭૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૪.૦૬ અને ૧૦૪.૮૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૪૬૩ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં પિતાના અભ્યાસ અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ
- (૨) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો.
- (૩) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ.
- (૪) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો.
- (૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ.

૪.૪.૫.૧ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૬

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા ના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય

પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫	૧૦૩.૭૧	૧૧.૪૮૫	૨.૧૬૨*
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૮	૧૦૫.૮૮	૧૦.૮૭૩	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૭૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૭૧ અને ૧૦૫.૮૮ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૧૬૨ હતું. જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળ્યો હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

**૪.૪.૫.૨ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં
કુમારો અને જિજ્ઞાસા**

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારો ને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૭

**જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર
અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી**

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૫૪	૧૦૩.૨૬	૧૧.૩૭૧	૧.૦૩૪
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૨	૧૦૪.૮૬	૧૧.૮૧૬	

સારણી-૪.૭૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૫૪ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૨ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૨૬ અને ૧૦૪.૮૬ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૦૩૪ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈજ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૫.૩ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૮

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી

સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૧	૧૦૪.૬૯	૧૧.૭૬૪	૨.૩૩૪*
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૭	૧૦૭.૮૧	૯.૪૦૮	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૭૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૧ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૪.૬૯ અને ૧૦૭.૮૧ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૩૩૪ હતું. જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળ્યો હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

**૪.૪.૫.૪ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં
વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા**

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૭૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૭૯

**જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર
અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું
અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી**

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૧	૧૦૨.૯૨	૧૨.૯૮૪	૦.૦૩૮
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૪૭	૧૦૨.૯૭	૧૧.૩૫૬	

સારણી-૪.૭૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૭ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૯૨ અને ૧૦૨.૯૭ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૦૩૮ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૭૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૫.૫ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૦

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસા ના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૮૫	૧૦૨.૪૮	૧૨.૪૧૨	૦.૭૧૪
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૭	૧૦૩.૩૨	૧૧.૩૪૮	

સારણી-૪.૮૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૮૫ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૪૮ અને ૧૦૩.૩૨ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૭૧૪ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારો ના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૫.૬ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૧

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૬	૧૦૩.૬૬	૧૩.૮૫૪	૦.૯૮૪
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૦	૧૦૨.૦૩	૧૧.૩૭૭	

સારણી-૪.૮૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૬ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૬૬ અને ૧૦૨.૦૩ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૯૮૪ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓ ના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના કુટુંબનાં પ્રકાર અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગ વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો.
- (૩) સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.
- (૪) વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો.
- (૬) વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.

૪.૪.૬.૧ સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૨

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૧	૧૦૨.૪૯	૧૧.૧૫૪	૧.૭૬૪
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૨	૧૦૪.૫૬	૧૧.૦૫૯	

સારણી-૪.૮૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૪૯ અને ૧૦૪.૫૬ હતી જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૭૬૪ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થ સૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૬.૨ સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૩

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૩	૧૦૧.૩૨	૧૧.૩૦૭	૨.૩૨૮*
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૫	૧૦૩.૮૬	૧૧.૦૦૧	

*૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૮૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૩ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૧.૩૨ અને ૧૦૩.૮૬ હતી જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૩૨૮ હતું જે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબ નાં મૂક-બધિર કુમારો ના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કુમારો નો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૪.૬.૩ સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૪

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૩૮	૧૦૬.૨૭	૧૦.૬૫૯	૦.૩૭૩
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૭	૧૦૫.૯૭	૧૧.૧૭૬	

સારણી-૪.૮૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૩૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૬.૨૭ અને ૧૦૫.૯૭ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૩૭૩ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૬.૪ વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૫

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૫	૧૦૪.૦૮	૧૨.૭૨૬	૦.૮૧૩
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૪	૧૦૫.૦૮	૧૧.૪૦૦	

સારણી-૪.૮૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૪.૦૮ અને ૧૦૫.૦૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૮૧૩ હતું. જે કાંઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૬.૫ વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને જિજ્ઞાસા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૬

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૬	૧૦૪.૩૦	૧૨.૮૦૬	૦.૭૦૭
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૪	૧૦૫.૪૨	૧૧.૫૦૪	

સારણી-૪.૮૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૬ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૪.૩૦ અને ૧૦૫.૪૨ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૭૦૭ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈજ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૬.૬ વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને જિજ્ઞાસા

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૭

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું
અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૮૮	૧૦૩.૭૭	૧૨.૬૧૩	૦.૩૪૦
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૦	૧૦૪.૪૬	૧૧.૨૦૨	

સારણી-૪.૮૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૮૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૩.૭૭ અને ૧૦૪.૪૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૦.૩૪૦ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

૪.૪.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને જિજ્ઞાસા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના અભ્યાસની કક્ષાનાં આધારે ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામા આવ્યા હતા.

- (૧) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૩) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.

૪.૪.૭.૧ શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૮

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૧૦૨.૮૦	૧૨.૩૭૦	૨.૭૮૩**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૧૦૭.૧૮	૧૨.૮૨૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૮૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૨૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૨૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૨.૮૦ અને ૧૦૭.૧૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૭૮૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ ના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૪.૭.૨ શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૯

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૧૦૬.૦૯	૧૦.૪૮૩	૧.૨૬૩
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૧૦૪.૪૫	૧૦.૮૧૫	

સારણી-૪.૮૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૩૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૬.૦૯ અને ૧૦૪.૪૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૨૬૩ હતું. જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૪.૭.૩ શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને જિજ્ઞાસા

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૦

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૧૦૦.૮૧	૧૨.૮૭૬	૧.૧૦૫
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૧૦૨.૫૫	૯.૦૮૦	

સારણી-૪.૮૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦૦.૮૧ અને ૧૦૨.૫૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧.૧૦૫ હતું જે કોઈપણ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

એટલે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે કોઈ જ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસાની બાબતે બંને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

૪.૫.૦ હતાશા અંગે પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ અથો અર્થઘટન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં હતાશાને એક પરતંત્ર ચલ તરીકે લેવામાં આવેલ. મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશા જાણવા માટે ડૉ. પ્રવીણાબેન બુદ્ધદેવ નિર્મિત 'હતાશા માપન કસોટી' પાત્રોને આપવામાં આવેલ આ ઉપકરણમાં ઓગણીસ વિધાનો હતા. જેના પાત્રોએ પસંદગી સ્વરૂપે આપેલા પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન આવા દ્વારા પાત્રોના હતાશાના પ્રાપ્તાંકો મેળવવામાં આવ્યા.

હતાશા, સ્વતંત્ર ચલ અને પરિવર્તક ચલો. (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભે તપાસવા રચેલી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવા પૃથક્કરણ કરવામાં આવેલ. આ પૃથક્કરણ માટે સ્વતંત્રચલ અને છ પરિવર્તક ચલોની કક્ષાએ નમૂનાના પાત્રોના જૂથો પાડવામાં આવેલ અને સ્વતંત્ર ચલ અથવા પરિવર્તક ચલની અસરના સંદર્ભમાં ત્રીસ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી.

જેમાં વિદ્યાર્થી પ્રકાર ના સંદર્ભમાં એક, જાતિના સંદર્ભમાં બે, વિસ્તારના સંદર્ભમાં છ, જ્ઞાતિના સંદર્ભમાં છ, પિતાના અભ્યાસના સંદર્ભમાં છ, કુટુંબનાં પ્રકારનાં સંદર્ભમાં છ, અને અભ્યાસની કક્ષાના સંદર્ભમાં ત્રણ.

આમ પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે હતાશા સંબંધિત ત્રીસ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસવામાં આવી હતી.

૪.૫.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને બે પ્રકારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતા.

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ (૨) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ

૪.૫.૧.૧ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને હતાશા

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવેલી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું.

આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૧

મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૩૩.૦૨	૬.૪૮૫	૧૧.૮૩૯**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૩૭૬	૨૭.૨૨	૬.૯૩૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૮૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૭૬ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૩૭૬ હતી. તેમની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૦૨ અને ૨૭.૨૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૧.૮૩૯ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૮૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૨ જાતીયતા અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેની જાતિના આધારે બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) કુમારો
- (૨) કન્યાઓ

૪.૫.૨.૧ કુમારો અને હતાશા

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૨

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૨૪૯	૩૩.૨૪	૬.૬૭૩	૧૧.૮૬૯**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૨૪૯	૨૬.૩૯	૬.૧૯૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૨ પરથી જોઈ શકાય છે મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૨૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા પણ ૨૪૯ હતી. તેમની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૨૪ અને ૨૬.૩૯ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૧.૮૬૯ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૨.૨ કન્યાઓ અને હતાશા

મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૮૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૮૩

મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશા નાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૧૨૭	૩૨.૫૯	૬.૧૦૧	૪.૧૮૫**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૧૨૭	૨૮.૮૫	૭.૯૮૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૮૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૧૨૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા પણ ૧૨૭ હતી. તેમની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૫૯ અને ૨૮.૮૫ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૧૮૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૩ વિસ્તાર અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના વિસ્તાર અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શહેર વિસ્તારનાં કુમારો.
- (૩) શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ.
- (૪) ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો.
- (૬) ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ.

૪.૫.૩.૧ શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંક શાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૪માં દર્શાવવામા આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૪

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૭	૩૩.૩૪	૬.૩૭૦	૯.૮૬૦**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૬	૨૬.૬૦	૬.૬૯૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૩૪ અને ૨૬.૬૦ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૯.૮૬૦ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૩.૨ શહેર વિસ્તારનાં કુમારો અને હતાશા

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૫

શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૪૯	૩૩.૮૬	૬.૩૪૨	૧૦.૦૦૧**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૧	૨૫.૯૬	૬.૧૯૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૪૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૮૬ અને ૨૫.૯૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૦.૦૦૧ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો નો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૩.૩ શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ અને હતાશા

શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૬

શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કન્યાઓ	૬૮	૩૨.૨૦	૬.૪૩૨	૨.૯૩૫**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૫	૨૮.૧૮	૭.૯૨૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓની સંખ્યા ૬૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૫ હતી તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૨૦ અને ૨૮.૧૮ હતી જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૯૩૫ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૩.૪ ગ્રામ વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૭

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૯	૩૨.૫૮	૬.૬૩૪	૬.૮૫૭**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૦	૨૭.૬૬	૭.૦૮૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૯ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૫૮ અને ૨૭.૬૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૮૫૭ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૩.૫ ગ્રામ વિસ્તારનાં કુમારો અને હતાશા

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામા આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૮

ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૦૦	૩૨.૪૦	૬.૭૧૨	૪.૭૨૭**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૮	૨૮.૧૧	૭.૦૦૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૦૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૩૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૪૦ અને ૨૮.૧૧ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૭૨૭ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો નો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૩.૬ ગ્રામ વિસ્તારની કન્યાઓ અને હતાશા

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૯૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૯૯

ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કન્યાઓ	૫૯	૩૨.૮૮	૬.૫૦૨	૫.૦૧૩**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૨	૨૬.૯૦	૭.૨૩૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૯૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૯ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૮૮ અને ૨૬.૯૦ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૦૧૩ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૯૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશાઆંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશાઆંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૪ જ્ઞાતિ અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાતિ અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૩) પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.
- (૪) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો.
- (૬) બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ.

૪.૫.૪.૧ પછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૦

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૮	૩૨.૨૪	૬.૬૬૪	૫.૬૮૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૬	૨૮.૪૩	૭.૦૩૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૨૪ અને ૨૮.૪૩ હતી, જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૬૮૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૪.૨ પછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને હતાશા

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૧

પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૩૯	૩૨.૪૭	૬.૩૧૩	૬.૩૩૧**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૫	૨૮.૬૬	૭.૩૧૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૩૯ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૪૭ અને ૨૮.૬૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૩૩૧ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો નો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૪.૩ પછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને હતાશા

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૨

પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૦	૩૧.૭૮	૭.૩૬૧	૩.૮૪૨**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૧	૨૭.૮૮	૬.૩૬૬	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૦ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૧.૭૮ અને ૨૭.૮૮ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૮૪૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૪.૪ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૩

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૭	૩૪.૦૦	૬.૧૩૧	૧૧.૮૦૧**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૦	૨૫.૭૬	૬.૫૪૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૭ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૪.૦૦ અને ૨૫.૭૬ હતી જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૧.૮૦૧ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૪.૫ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં કુમારો અને હતાશા

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૪

બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૧૦	૩૩.૧૬	૬.૧૩૦	૮.૦૫૫**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૪	૨૬.૨૧	૬.૪૩૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૧૦ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૧૬ અને ૨૬.૨૧ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૦૫૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો નો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૪.૬ બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓ અને હતાશા

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૫

બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૭	૩૫.૬૨	૬.૧૩૩	૮.૮૭૮ **
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૬	૨૫.૦૫	૬.૭૨૬	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૭ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૬ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૫.૬૨ અને ૨૫.૦૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૮૭૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૫ પિતાનો અભ્યાસ અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનામાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં પિતાના અભ્યાસ અને જાતીયતાના આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો.
- (૩) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ.
- (૪) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો.
- (૬) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ.

૪.૫.૫.૧ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૬

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી

સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫	૩૩.૦૯	૬.૧૦૦	૧૧.૮૬૮**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૯	૨૬.૦૭	૬.૫૫૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૨૯ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૦૯ અને ૨૬.૦૭ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૧૧.૮૬૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૫.૨ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં કુમારો અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારો ને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૭

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશા ના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૫૪	૩૨.૦૮	૬.૦૦૫	૯.૪૨૬**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૪૨	૨૫.૧૨	૬.૬૫૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૫૪ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૪૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૦૮ અને ૨૫.૧૨ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૯.૪૨૬ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૫.૩ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી કન્યાઓ અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૮

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૭૧	૩૫.૨૮	૬.૩૦૬	૭.૪૮૨**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૮૭	૨૭.૬૨	૬.૩૮૯	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૭૧ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૮૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૫.૨૮ અને ૨૭.૬૨ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૪૮૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓનો હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૫.૪ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં
વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ ને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૦૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૦૯

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને
સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૧	૩૨.૯૦	૭.૦૬૩	૪.૬૯૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૪૭	૨૯.૦૧	૭.૧૫૭	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૦૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૯૦ અને ૨૯.૦૧ હતી જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૬૯૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૦૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૫.૫ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં કુમારો
અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારો ને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૦

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર
અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાના પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય
પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૮૫	૩૩.૫૪	૭.૦૦૨	૪.૧૦૬**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૦૭	૨૯.૪૨	૭.૧૫૮	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૮૫ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૦૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૫૪ અને ૨૯.૪૨ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૪.૧૦૬ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારો ના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૫.૬ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી કન્યાઓ અને હતાશા

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૧માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૧

જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૫૬	૩૧.૮૧	૭.૧૬૬	૨.૬૦૩**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૪૦	૨૭.૮૧	૭.૧૫૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૫૬ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૪૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૧.૮૧ અને ૨૭.૮૧ હતી. જેમની વચ્ચેનાં તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૨.૬૦૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૧નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૬ કુટુંબનો પ્રકાર અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેનાં કુટુંબનાં પ્રકાર અને જાતીયતાનાં આધારે છ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો
- (૩) સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.
- (૪) વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૫) વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો.
- (૬) વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ.

૪.૫.૬.૧ સંયુક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૨માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૨

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૬૧	૩૩.૪૦	૬.૩૮૧	૮.૩૬૩**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૨૦૨	૨૭.૩૭	૭.૧૫૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬૧ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૨ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૪૦ અને ૨૭.૩૭ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૩૬૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૨નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ નો હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૬.૨ સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને હતાશા

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૩

સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બઘિર કુમારો	૧૨૩	૩૨.૩૧	૬.૧૧૨	૭.૧૪૫**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૩૫	૨૬.૩૫	૭.૧૩૩	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૩ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૩ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૫ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૩૧ અને ૨૬.૨૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૭.૧૪૫ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૩નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૬.૩ સંયુક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને હતાશા

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપદંડ કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૪માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૪

સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૩૮	૩૬.૮૩	૭.૨૮૪	૫.૦૫૮**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૭	૨૮.૪૩	૭.૧૮૬	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૪ પરથી જોઈ શકાય છે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૬૭ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૬.૮૩ અને ૨૮.૪૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૦૫૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૪નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૬.૪ વિભક્ત કુટુંબનાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૫માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૫

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૨૧૫	૩૨.૭૩	૬.૫૫૫	૮.૪૨૨**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૭૪	૨૭.૦૫	૬.૬૮૪	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૫ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૫ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૭૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૭૩ અને ૨૭.૦૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૪૨૨ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૫નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાનીની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૬.૫ વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને હતાશા

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૬માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૬

વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કુમારો	૧૨૬	૩૩.૩૧	૬.૧૧૫	૬.૬૭૩**
૨.	સામાન્ય કુમારો	૧૧૪	૨૮.૦૬	૬.૦૦૧	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૬ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોની સંખ્યા ૧૨૬ અને સામાન્ય કુમારોની સંખ્યા ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૩૧ અને ૨૮.૦૬ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૬.૬૭૩ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૬નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં કુમારો સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૬.૬ વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને હતાશા

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૭માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૭

વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર કન્યાઓ	૮૮	૩૧.૮૧	૭.૧૭૮	૫.૩૫૮**
૨.	સામાન્ય કન્યાઓ	૬૦	૨૫.૧૩	૮.૦૧૨	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૭ પરથી જોઈ શકાય છે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓની સંખ્યા ૮૮ અને સામાન્ય કન્યાઓની સંખ્યા ૬૦ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૧.૮૧ અને ૨૫.૧૩ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૫.૩૫૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૭નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારની કન્યાઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદી પડતી હતી.

૪.૫.૭ અભ્યાસની કક્ષા અને હતાશા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેલ વિદ્યાર્થીઓને તેના અભ્યાસની કક્ષાનાં આધારે ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા.

- (૧) શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૨) શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.
- (૩) શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ.

૪.૫.૭.૧ શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતા મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૮માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૮

શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૩૩.૮૫	૬.૪૭૦	૮.૦૨૦**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૮	૨૭.૬૦	૫.૯૯૦	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૮ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૨૮ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૨૮ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૮૫ અને ૨૭.૬૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૮.૦૨૦ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૮નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૭.૨ શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૧૯માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૧૯

શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૩૨.૨૧	૬.૬૪૯	૯.૬૪૯**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૪	૨૪.૭૫	૫.૯૯૫	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૧૯ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૩૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૨.૨૧ અને ૨૪.૭૫ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૯.૬૪૯ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૧૯નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

૪.૫.૭.૩ શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને હતાશા

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને હતાશા માપન કસોટી આપવામાં આવી હતી અને તેનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરેલ હતું. આ પૃથક્કરણની વિગતો સારણી-૪.૧૨૦માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી-૪.૧૨૦

શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દર્શાવતી સારણી

ક્રમ	વિદ્યાર્થી પ્રકાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	ટી-ગુણોત્તર
૧.	મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૩૩.૦૪	૬.૨૩૭	૩.૫૧૮**
૨.	સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪	૨૯.૭૦	૭.૯૬૭	

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૧૨૦ પરથી જોઈ શકાય છે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૪ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ ૧૧૪ હતી. તેમનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૩૩.૦૪ અને ૨૯.૭૦ હતી. જેમની વચ્ચેના તફાવતનું ટી-મૂલ્ય ૩.૫૧૮ હતું. જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના-૧૨૦નો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

એટલે કે શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે હતાશાની બાબતે બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ સાર્થક રીતે એક બીજાથી જુદા પડતા હતા.

પ્રકરણ-૫
સારાંશ, તારણો, શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો
અને ભલામણો

૫.૧.૦ પ્રસ્તાવના

૫.૨.૦ અનુકૂલન

૫.૨.૧ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની
ચકાસણી અને સારાંશ

૫.૨.૨ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં તારણો

૫.૨.૩ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

૫.૩.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા

૫.૩.૧ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની
ચકાસણી અને સારાંશ

૫.૩.૨ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં તારણો

૫.૩.૩ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

૫.૪.૦ જિજ્ઞાસા

૫.૪.૧ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની
ચકાસણી અને સારાંશ

૫.૪.૨ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં તારણો

૫.૪.૩ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

૫.૫.૦ હતાશા

૫.૫.૧ હતાશાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની
ચકાસણી અને સારાંશ

૫.૫.૨ હતાશાનાં સંદર્ભમાં તારણો

૫.૫.૩ હતાશાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

૫.૬.૦ ભાવિ સંશોધન અંગે ભલામણો.

પ્રકરણ-૫ સારાંશ, તારણો, શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી અને ભલામણો

૫.૧.૦ પ્રસ્તાવના

આ પ્રકરણમાં અભ્યાસનો સારાંશ, તારણો, શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી અને ભાવિ સંશોધન માટેની ભલામણો રજૂ કરવામાં આવી છે.

જે વિગત અનુક્રમે અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાના સંદર્ભમાં રજૂ કરવામાં આવી છે.

આ અભ્યાસમાં સંશોધકે કેટલાક ચલોનાં સંદર્ભમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે તુલના કરવાનું નક્કી કર્યું હતું. નમૂનામાં સમાવિષ્ટ ૭૫૨ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ૩૭૬ મૂક-બધિર અને ૩૭૬ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ હતા. બન્ને જૂથમાં કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૨૪૯ અને ૧૨૭ની હતી.

આ તમામ વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાત રાજ્યના પાંચ જિલ્લાની ૧૫ માધ્યમિક શાળામાં શ્રેણી આઠ, નવ અને દસમાં અભ્યાસ કરતા હતા.

વિવિધ ઉપકરણો વડે ચાર પરતંત્ર ચલો (૧) અનુકૂલન (૨) સિદ્ધિપ્રેરણા (૩) જિજ્ઞાસા અને (૪) હતાશાનું માપન કરવામાં આવ્યું હતું.

મૂક-બધિર અને સામાન્ય એમ બન્ને જૂથના વિદ્યાર્થીઓના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી તથા આ સરાસરીઓ વચ્ચેના તફાવતની સાર્થકતા ચકાસવા ટી-ગુણોત્તરનો ઉપયોગ અંકશાસ્ત્રીય પદ્ધતિ વડે કમ્પ્યુટર દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલોના સંદર્ભમાં કુલ એકસોવીસ ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવી હતી અને આ ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ કુલ ચાર પરતંત્ર ચલો સંબંધિત ઉત્કલ્પનાઓની સંખ્યા નીચે મુજબ હતી.

૧.	અનુકૂલન	—	૩૦ ઉત્કલ્પનાઓ
૨.	સિદ્ધિપ્રેરણા	—	૩૦ ઉત્કલ્પનાઓ
૩.	જિજ્ઞાસા	—	૩૦ ઉત્કલ્પનાઓ
૪.	હતાશા	—	૩૦ ઉત્કલ્પનાઓ

આ ઉત્કલ્પનાઓ અને તેના સંદર્ભમાં સંબંધિત પરિણામો અને સારાંશો, તારણો, ફલિતાર્થો ક્રમશઃ રજૂ કરેલ છે.

૫.૨.૦ અનુકૂલન

૫.૨.૧ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ

ઉત્કલ્પના-૧ :

"મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨ :

"મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩ :

"મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૬ :

"શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલન આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૮ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯ :

"ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૨ :

"પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૩ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૪ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૫ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૬ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૭ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૮ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૯ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૦ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૧ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૨:

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૩:

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૪:

"સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનમાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૫:

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૬:

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય કુમારોનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૭:

"વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય કન્યાઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૮:

"શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૨૯:

"શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૦ :

"શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો અનુકૂલન આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પ.૨.૨ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં તારણો :

- (૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ ઊંચો અનુકૂલન આંક ધરાવતા હતા.
- (૨) મૂક-બધિર કુમારો કરતા સામાન્ય કુમારો અને મૂક-બધિર કન્યાઓ કરતા સામાન્ય કન્યાઓ ઊંચો અનુકૂલન આંક ધરાવતી હતી. આમ વિદ્યાર્થી પ્રકાર (સ્વતંત્ર ચલ) અને અનુકૂલન (પરતંત્ર ચલ) વચ્ચેના સંબંધ પર જાતીયતા (પરિવર્તક ચલ)ની અસર થતી ન હતી.
- (૩) શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓના અનુકૂલન આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલન આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. એટલે કે શહેર વિસ્તાર, કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંકને વિશેષ અસર કરી શકેલ હતો.

- (૪) ગ્રામ વિસ્તાર માટે મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, મૂક-બઘિર કુમારો અને મૂક-બઘિર કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, સામાન્ય કુમારો અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા હતા. ગ્રામ વિસ્તારની અસર જોવા મળેલ ન હતી.
- (૫) પછાત જ્ઞાતિ અને બિનપછાત જ્ઞાતિ માટે મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓના અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા હતા. એટલે કે અનુકૂલન પર જ્ઞાતિની અસર જોવા મળેલ ન હતી.
- (૬) પિતાના અભ્યાસ અંગે, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા જોવા મળેલ હતા. તેમજ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા હતા. પરંતુ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત ન હતો.
- એટલે કે પિતાના અભ્યાસે અને જાતીયતાએ અનુકૂલન આંક પર અસર કરી હતી.
- (૭) કુટુંબનાં પ્રકાર અંગે, સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા જોવા મળેલ હતાં. તેમજ વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા હતા. પરંતુ સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં અનુકૂલન આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળેલ ન હતો.
- એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ સંયુક્ત કુટુંબની સામાન્ય કન્યાઓ જેટલી જ અનુકૂલીત હતી.

આમ કુટુંબનાં પ્રકારે અને જાતીયતાએ અનુકૂલન આંક પર અસર કરી હતી.

- (૮) શ્રેણી આઠ, નવ અને દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલન આંક ઊંચા જોવા મળેલ હતા. એટલે કે અનુકૂલન આંક પર શ્રેણીની અસર જોવા મળેલ ન હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા મૂક-બધિર કુમારોનું અનુકૂલન સામાન્ય કુમારોનાં અનુકૂલનથી નીચું જોવા મળ્યું હતું. પરંતુ શહેર વિસ્તારની, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી અને સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના અનુકૂલન બાબતે એક બીજા વચ્ચે સાર્થક તફાવત ન હતો.

પ.૨.૩ અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી :

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં અનુકૂલનનાં સંદર્ભમાં પ્રાપ્ત પરિણામો સૂચવે છે કે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ નીચું અનુકૂલન ધરાવતા હતા.

શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી અને સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ જે તે પ્રકારની સામાન્ય કન્યાઓ જેટલી જ અનુકૂલીત હતી. એટલે કે શહેર વિસ્તાર હોય, પિતાનો અભ્યાસ વધુ હોય અને કુટુંબ સંયુક્ત હોય તો મૂક-બધિર કન્યાઓ વધુ સાયુજ્ય અને પ્રોત્સાહન મેળવે છે. અને ઊંચું અનુકૂલન સાધી શકે છે.

તે જ પ્રમાણે અન્ય પરિસ્થિતિઓમાં મૂક બધિર કન્યાઓ અને બધાં મૂક-બધિર કુમારો પણ યોગ્ય અનુકૂલન પ્રદર્શિત કરે તે માટે તજજ્ઞોએ એ પ્રકારનાં કાર્યક્રમો વિકસાવવા જોઈએ કે જેથી મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અનુકૂલન સાધવામાં ઓછી મુશ્કેલીઓ અનુભવે.

૫.૩.૦ સિદ્ધિપ્રેરણા

૫.૩.૧ સિદ્ધિપ્રેરણાના સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ
ઉત્કલ્પના-૩૧ :

"મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૨ :

"મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૩ :

"મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૪ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૫ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૬ :

"શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૭ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૮ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૩૯ :

"ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૦ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૧ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૨ :

"પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૩ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૪ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૫ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૬ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૭ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૮ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૪૯ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૦ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૧ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી.થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બઘિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૨ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૩ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૪ :

"સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૫ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૬ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૭ :

"વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૮ :

"શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૫૯ :

"શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૦ :

"શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

પ.૩.૨ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં તારણો :

- (૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.
- (૨) મૂક-બધિર કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચો જોવા મળ્યો હતો પરંતુ મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંકમાં કોઈ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

એટલે કે સ્વતંત્ર ચલ પર જાતીયતાની અસર જોવા મળી હતી. મૂક-બધિર કન્યાઓની અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા એક બીજાની નજીક જોવા મળી હતી.

- (૩) શહેર વિસ્તાર માટે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા જોવા મળેલ હતાં. તેમજ ગ્રામ વિસ્તાર માટે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા જોવા મળ્યા હતા પરંતુ શહેર વિસ્તાર માટે મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

એટલે કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ, સામાન્ય કન્યાઓ જેટલી જ સિદ્ધિપ્રેરણા ધરાવતી હતી. આમ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક પર વિસ્તાર અને જાતીયતાની અસર જોવા મળી હતી.

- (૪) પછાત જ્ઞાતિ માટે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા

આંક ઊંચા હતા. તે જ પ્રમાણે બિનપછાત જ્ઞાતિ માટે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારો કરતાં અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા હતા. પરંતુ બિનપછાત જ્ઞાતિની કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને બિનપછાત જ્ઞાતિની સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે કોઈ અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

એટલે કે બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા એક બીજાની નજીક જોવા મળી હતી.

- (૫) પિતાના અભ્યાસ અંગે, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા હતા. તે જ પ્રમાણે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા હતા. પરંતુ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે અને જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. એટલે કે જેમનો પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. કે તેથી વધુ હોય અથવા તો એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે એક બીજાની નજીક હતી.

અહિ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક પર જાતીયતાની અસર જોવા મળી હતી પણ પિતાના અભ્યાસની અસર જોવા મળી ન હતી.

- (૬) કુટુંબના પ્રકાર અંગે, સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા જોવા મળ્યા હતાં. તે જ પ્રમાણે વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતાં અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા હતા પરંતુ સંયુક્ત

કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

એટલે કે સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સંયુક્ત કુટુંબની સામાન્ય કન્યાઓ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે એક બીજાની નજીક હતી.

આમ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક પર કુટુંબના પ્રકાર અને જાતીયતાની અસર જોવા મળી હતી.

- (૭) શ્રેણી આઠ, નવનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ ના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક ઊંચા જોવા મળ્યા હતા જ્યારે શ્રેણી દસનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક અને શ્રેણી દસનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. એટલે કે શ્રેણી દસનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ સિદ્ધિપ્રેરણા અંગે એક બીજાની નજીક હતા. આમ સિદ્ધિપ્રેરણા આંક પર શ્રેણીની અસર જોવા મળી હતી.

મોટે ભાગે મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક સાર્થક રીતે એકબીજાની નજીક જોવા મળ્યા હતા.

મૂક-બધિર કુમારોનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક સામાન્ય કુમારોના સિદ્ધિપ્રેરણા આંક કરતા નીચો જોવા મળ્યો હતા એટલે કે મૂક-બધિર કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણા સામાન્ય કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણા કરતા ઓછી હતી.

પ.૩.૩ સિદ્ધિપ્રેરણાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી :

સિદ્ધિપ્રેરણાનાં પ્રાપ્ત પરિણામો પરથી કહી શકાય કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા કરતા નીચી જોવા મળી હતી.

મોટે ભાગે મૂક-બધિર કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા અને સામાન્ય કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદી પડતી ન હતી.

જેવી કે શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ, બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ, સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતી

મૂક-બધિર કન્યાઓ જે તે પ્રકારની સામાન્ય કન્યાઓ સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતે એકબીજાથી જુદી પડતી ન હતી.

શ્રેણી આઠ, નવ માટે, ગ્રામ વિસ્તાર માટે, પછાત જ્ઞાતિ માટે, વિભક્ત કુટુંબ માટે મૂક-બધિર કન્યાઓની સિદ્ધિપ્રેરણા ઊંચી આવે તેવાં પ્રયત્નો કરવા જરૂરી અને મૂક-બધિર કુમારોની સિદ્ધિપ્રેરણા પ્રભાવી બને તે માટે શાળાઓએ પ્રેરક કાર્યક્રમોનું આયોજન અને અમલીકરણ કરવું જોઈએ.

૫.૪.૦ જિજ્ઞાસા

૫.૪.૧ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ

ઉત્કલ્પના-૬૧ :

"મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૨ :

"મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૩ :

"મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૪ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૫ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૬ :

"શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૭ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.
આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૮ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોનાં જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનાં જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૬૯ :

"ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બધિર કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૦ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૧ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૨ :

"પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૩ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૪ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બધિર કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૫ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૬ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૭ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનાં જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૮ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૭૯ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૦ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૧ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૨ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૩ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૪ :

"સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૫ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.
આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૬ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૭ :

"વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૮ :

"શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૮૯ :

"શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એક બીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૦ :

"શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક એકબીજાથી સાર્થક રીતે જુદા પડતા ન હતા.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

પ.૪.૨ જિજ્ઞાસાના સંદર્ભમાં તારણો :

(૧) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ જેટલા જ જિજ્ઞાસુ હતાં.

(૨) મૂક-બધિર કુમારો અને કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને અનુક્રમે સામાન્ય કુમારો અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. એટલે મૂક-બધિર કુમારો અને કન્યાઓ, સામાન્ય કુમારો અને કન્યાઓ જેવી જ જિજ્ઞાસા ધરાવતા હતા.

આમ વિદ્યાર્થી પ્રકાર અને જિજ્ઞાસા વચ્ચેના સંબંધ પર જાતીયતાની અસર થતી ન હતી.

(૩) શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને શહેર વિસ્તારનાં સામાન્ય કુમારો નો જિજ્ઞાસા આંક, ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક અને અનુક્રમે ગ્રામ વિસ્તારનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. પરંતુ શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને

કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક કરતા અનુક્રમે શહેર વિસ્તારનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક ઊંચા જોવા મળ્યા હતાં. જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસા આંક પર જાતીયતા અને વિસ્તારની અસર જોવા મળી હતી.

(૪) પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક અને અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક તેમજ બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. પરંતુ બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોનાં જિજ્ઞાસા આંક કરતા અનુક્રમે સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક ઊંચા જોવા મળેલ હતા જે દર્શાવે છે કે જ્ઞાતિ અને જાતીયતાની અસર જિજ્ઞાસા પર થઈ હતી.

(૫) જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક અને સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક તે જ પ્રમાણે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો, કન્યાઓનાં જિજ્ઞાસા આંક અને અનુક્રમે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં વિદ્યાર્થીઓ, કુમારો અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. પરંતુ જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક કરતા અનુક્રમે જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ અને કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક ઊંચા જોવા મળ્યા હતા.

આમ પિતાના અભ્યાસની અસર તથા જાતીયતાની અસર જિજ્ઞાસા પર જોવા મળી હતી.

(૬) કુટુંબના પ્રકાર અંગે, સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓ, વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ, વિભક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને સામાન્ય કુમારો વિભક્ત કુટુંબની કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓના જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

પરંતુ સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોના જિજ્ઞાસા આંક કરતા સંયુક્ત કુટુંબનાં સામાન્ય કુમારોનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

જે દર્શાવે છે કે જિજ્ઞાસા પર જાતીયતા અને કુટુંબના પ્રકારની અસર થાય છે.

- (૭) વિદ્યાર્થીના અભ્યાસની કક્ષા અંગે શ્રેણી નવ અને દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનાં જિજ્ઞાસા આંક વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત ન હતો. પરંતુ શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનાં જિજ્ઞાસા આંક કરતા શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓનો જિજ્ઞાસા આંક ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

એટલે કે શ્રેણી આઠનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ કરતા શ્રેણી આઠનાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ વધુ જિજ્ઞાસુ હતા. શ્રેણી નવ અને દસમાં બન્ને પ્રકારનાં વિદ્યાર્થીઓ જિજ્ઞાસા બાબતે એક બીજાથી જુદા પડતા ન હતા.

પ.૪.૩ જિજ્ઞાસાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી

જિજ્ઞાસા અંગે, મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના જિજ્ઞાસા આંકમાં અર્થસૂચક તફાવત ન હતો.

જે બતાવે છે કે એકંદરે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની જિજ્ઞાસા એક બીજાની નજીક જોવા મળી હતી.

શહેર વિસ્તારનાં વિદ્યાર્થીઓ, શહેર વિસ્તારની કન્યાઓ, બિનપછાત જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થીઓ, બિનપછાત જ્ઞાતિના કુમારો, જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ અને કન્યાઓ, સંયુક્ત કુટુંબનાં કુમારો અને શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ જિજ્ઞાસા બાબતે સાર્થક રીતે જુદા પડતા હતા.

એટલે કે ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ કરતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ વધુ જિજ્ઞાસુ હતા.

જેના સંદર્ભમાં પણ પ્રયત્નો હાથ ધરવા અને તે માટે શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓ અજમાવવી જોઈએ.

૫.૫.૦ હતાશા

૫.૫.૧ હતાશાના સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અને સારાંશ

ઉત્કલ્પના-૯૧ :

"મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૨ :

"મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૩ :

"મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૪ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૫ :

"શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૬ :

"શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શહેર વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૭ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૮ :

"ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૯૯ :

"ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગ્રામ વિસ્તારની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૦ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૧ :

"પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૨ :

"પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૩ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૪ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિનાં મૂક-બઘિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૫ :

"બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનપછાત જ્ઞાતિની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૬ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૭ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૮ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી., કે તેથી વધુ હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૦૯ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૦ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશા આંક સામાન્ય કુમારોનાં હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૧ :

"જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જેમનાં પિતાનો અભ્યાસ એસ.એસ.સી. થી ઓછો હોય તેવી મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશા આંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૨ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૩ :

"સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશાઆંક સામાન્ય કુમારોનાં હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૪ :

"સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંયુક્ત કુટુંબની મૂક-બધિર કન્યાઓનો હતાશાઆંક સામાન્ય કન્યાઓનાં હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૫ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓના હતાશાઆંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૬ :

"વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારો અને સામાન્ય કુમારોનાં હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબનાં મૂક-બધિર કુમારોનો હતાશાઆંક સામાન્ય કુમારોના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૭ :

"વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓ અને સામાન્ય કન્યાઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિભક્ત કુટુંબની મૂક-બઘિર કન્યાઓનો હતાશાઆંક સામાન્ય કન્યાઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૮ :

"શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી આઠમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશાઆંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૧૯ :

"શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી નવમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશાઆંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉત્કલ્પના-૧૨૦ :

"શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની હતાશાનાં પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહિ હોય."

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શ્રેણી દસમાં અભ્યાસ કરતાં મૂક-બઘિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો.

આથી આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પ.પ.૨ હતાશાનાં સંદર્ભમાં તારણો :

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક, સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો જોવા મળેલ હતો. એટલે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ કરતા વધુ હતાશા અનુભવતા હતા.

એટલે કે બધા પરતંત્ર ચલોમાં હતાશાની બાબતે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનો હતાશા આંક સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના હતાશા આંક કરતા ઊંચો હતો.

જાતીયતા, વિસ્તાર, જ્ઞાતિ, પિતાનો અભ્યાસ કુટુંબના પ્રકાર કે વિદ્યાર્થીના અભ્યાસની કક્ષાની કોઈપણ અસર જોવા મળી ન હતી.

પ.પ.૩ હતાશાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થી :

મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓના સંદર્ભે ઊંચો હતાશા આંક ધરાવતા હતા.

જે દર્શાવે છે કે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ કરતા વધુ હતાશા અનુભવે છે. જેના પર પરિવર્તક ચલોની અસર ન હતી.

એટલે મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓ સાથે સાયુજ્ય સાધી, હુંફ આપી, પ્રેમપૂર્વક સમજાવવા માટે આયોજન થાય તે જરૂરી છે જેમા શિક્ષણ સંસ્થાઓ, ધાર્મિક સંસ્થાઓ, સરકાર, સામાજિક સંસ્થાઓ, દાતાશ્રીઓ સહકાર આપે તો આ બાળકો માટે સામાન્ય બાળકો જેવું જીવન બક્ષી શકાય.

પ.૬.૦ ભાવિ સંશોધન અંગે ભલામણો :

પ્રસ્તુત અભ્યાસનાં પરિણામો પરથી સંશોધક નીચે દર્શાવ્યા મુજબના ભાવિ સંશોધનો માટે ભલામણ કરે છે.

- (૧) પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ચાર પરતંત્ર ચલોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સિવાયનાં અન્ય પરતંત્ર ચલો પર પણ સંશોધન કાર્ય હાથ ધરી શકાય. જેવા કે વલણો, આક્રમકતા, ચિંતાતુરતા વગેરે.
- (૨) પ્રસ્તુત અભ્યાસના વ્યાપવિશ્વમાં ગુજરાતી માધ્યમની માધ્યમિક શાળાઓનાં શ્રેણી આઠથી દસનાં વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ભવિષ્યમાં

અન્ય માધ્યમની શાળાઓ તેમજ ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓનો વ્યાપવિશ્વમાં સમાવેશ કરી સંશોધન કાર્ય હાથ ધરી શકાય.

- (૩) પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં છ પરિવર્તક ચલો (૧) જાતીયતા (૨) વિસ્તાર (૩) જ્ઞાતિ (૪) પિતાનો અભ્યાસ (૫) કુટુંબનો પ્રકાર (૬) અભ્યાસની કક્ષાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સિવાય આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ, ધર્મ, વ્યવસાય, વય, વિદ્યાર્થીનો જન્મક્રમ વગેરે જેવા પરિવર્તક ચલોના સંદર્ભમાં પણ સંશોધન હાથ ધરી શકાય.
- (૪) સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં અંધ, અપંગ, શારીરિક ક્ષતિયુક્ત વગેરે ચલોના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
- (૫) વિદ્યાર્થીઓમાં અનુકૂલન વિકસાવવાનાં કાર્યક્રમો, અમલીકરણ અને તેની અસરકારકતાના અભ્યાસ વિશે સંશોધન કાર્ય હાથ ધરી શકાય.
- (૬) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા વિકસાવવાનાં કાર્યક્રમો સંબંધી સંશોધન કરી શકાય.
- (૭) મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓની હતાશા સંબંધી સંશોધન કરી શકાય.

સંદર્ભ સૂચિ

BOOKS :

- Buch M.B. (1979) : *Second Survey of Research in Education* (1972-1978).
Baroda : Society for Educational Research and Development.
- Buch M.B. (1987) : *Third Survey of Research in Education* (1978-1983),
New Delhi: National Council of Educational Research and Training.
- Buch M.B. (1991) : *Fourth Survey of Research in Education* (1973-1988),
New Delhi : National Council of Educational Research and Training,
Vol. I & II.
- Buch M.B. (Ed) (1974) : *A Survey of Research in Education*, Baroda :
Center of Advanced Study in Education, M.S. University.
- Desai Haribhai G. (1979) : '*Style manual for dissertations / thesis*', Rajkot :
Saurashtra University.
- ઉચાટ ડી.એ., જોશી એચ. ઓ., દોંગા એન.એસ., બુદ્ધદેવ પી.વી. (૧૯૮૮) :
'સંશોધનોનું સંદોહન', રાજકોટ : શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
- ઉચાટ ડી.એ. (૧૯૮૮) : '*સંશોધન વિમર્શ*', રાજકોટ : શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર
યુનિવર્સિટી.
- દેસાઈ અરવિંદરાય (૧૯૮૩) : '*સામાજિક સંશોધન પદ્ધતિઓ*', અમદાવાદ :
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ અરવિંદરાય (૧૯૭૪) : '*વ્યક્તિત્વ સમાયોજનમાપન અને ચિકિત્સા
કાર્યનિદાન*', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ કે.જી. (૧૯૭૧). '*શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન*', (દ્વિતીય આવૃત્તિ), અમદાવાદ :
જયભારત પ્રકાશન.

- દેસાઈ કૃષ્ણકાન્ત, દેસાઈ હરિભાઈ (૧૯૮૪) : 'મનોવૈજ્ઞાનિક માપન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ હરિભાઈ જી., ત્રિવેદી મનુભાઈ ડી. (૧૯૮૨) : 'શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા', રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.
- દેસાઈ હરિભાઈ જી., દેસાઈ કૃષ્ણકાન્ત ગોપાળજી (૧૯૮૨) : 'સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ', (પાંચમી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- પટેલ ચંદ્રકાન્ત પ્રભુભાઈ (૧૯૮૨) : 'બાળ મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- પટેલ જગદીશ બી. (૧૯૮૧) : 'વિચારક્રિયા, તર્ક અને સંકલ્પના', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- પટેલ મફતલાલ (૧૯૮૯) : 'અસાધારણ મનોવિજ્ઞાન', (ત્રીજી આવૃત્તિ), અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- પટેલ હસમુખભાઈ (૧૯૮૬) : 'સમાજલક્ષી મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : રચના પ્રકાશન.
- પેસ્તનજી ડી.એમ. (૧૯૮૬) : 'તારુણ્યનું મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- પંડ્યા જી.ટી. (૧૯૮૧) : 'મનોમાપન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, પ્રથમ આવૃત્તિ.
- બુદ્ધદેવ પ્રવીણા વી. (૧૯૯૧) : 'મનોવલણો અને તેનું માપન', રાજકોટ : સ્વ. ડૉ. હરિભાઈ જી. દેસાઈ મેમોરિયલ એજ્યુકેશનલ ટ્રસ્ટ.
- ભટ્ટ હરપ્રસાદ જયશંકર તથા ભટ્ટ અશ્વિનીકુમાર (૧૯૭૬) : 'શૈશવનું મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- મોદી દમયંતી અને અન્ય (૧૯૮૨) : 'માધુકરી', ભાવનગર : શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન.
- વણીકર વિ.સ. (૧૯૭૯) : 'સામાજિક મનોવિજ્ઞાન', (બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.

- શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર દવે, પટેલ મોતીભાઈ મ. તથા અન્ય (૧૯૮૪-૮૫) : 'શિક્ષણની મનોવૈજ્ઞાનિક આધારશિલા', (ત્રીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.
- શાહ ગુણવંત (૧૯૮૯) : 'શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન', (દ્વિતીય આવૃત્તિ), અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- શાહ વિમલ (૧૯૯૦) : 'સંશોધન ડિઝાઈન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- શાહ સી.કે. (૧૯૮૧) : 'વ્યક્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વમાપન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- શેઠ બી.એમ. (૧૯૭૩) : 'વ્યવહારલક્ષી મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- ત્રિવેદી અભય (૧૯૮૬) : 'બિનપ્રાંચલીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- ત્રિવેદી એમ.એમ. (૧૯૭૪) : 'મનોવિશ્લેષણશાસ્ત્ર', અમદાવાદ : યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
- ત્રિવેદી નિરંજનભાઈ અને અન્ય (૧૯૬૩) : 'શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન', અમદાવાદ : ભારત પ્રકાશન.
- સાર્થ ગુજરાતી જોડણીકોશ, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.
ભગવદ્ગો મંડલ જોડણીકોશ,
અગ્રવાલ આર. એન., અસ્થાના વિપિન (૧૯૭૮) : 'મનોવિજ્ઞાન ઓર શિક્ષા મેં માપન એવં મૂલ્યાંકન', (સપ્તમ સંસ્કરણ), આગરા-૨ : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
- માથુર એસ. એસ. (૧૯૮૮/૮૯). 'શિક્ષા મનોવિજ્ઞાન', (બીસવાં સંસ્કરણ) આગરા-૨ : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.

संशोधन सारांशो

- Agrawal, P.C. : *"A study of the correlates of achievement motivation"* (Ph.D. Edu., Kur. U. 1974) In M.B. Buch's, *Second survey of research in Education*, New Delhi : NCERT. 1971, p. 465.
- Ahluwalia, I. : *"A study of factors affecting achievement motivation"* (Ph.D. Psy; Agra. U. 1985) In M.B. Buch's *Fourth survey of Research in education*, New Delhi : NCERT, 1981, p.p. 333-34.
- Asha, C.B. (1978) : *"An Empirical Study of the Adjustment Patterns of Creative Children in Secondary Schools"*, In M.B. Buch's *Third Survey of Research in Education* (1978-1983), New Delhi, N.C.E.R.T., 1987, P. 324.
- Bhagiya, N. M. (1966) : *"Study of the Problem of School Adjustment and Developing an Adjustment Inventory"*, In M.B. Buch's *Survey of Research in Education*, Baroda, Center of Advance Study in Faculty of Education and psychology M.S. Uni., 1974, P. 143.
- Bharthi, G. : *"A study of self concept and achievement motivation of early adolescent's"* (Ph.D. Psy., Osm. U. 1984) In M.B. Buch's *Fourth Survey of Research in Education*. New Delhi : NCERT, 1991, pp 340-41.
- Buddhdev, P.V. : *"A study of job satisfaction working women in relation to their frustration, stress and values"* Ph.D. Research Report (Psy) South Gujarat University Surat-1998.
- Chaudhary, N. : *"The Relationship between achievement motivation and anxiety, Intelligence, sex, social class and vocational aspirations"* (Ph.D. Psy. Pan U. 1971) In M.B. Buch's *A survey of Research in Education*, New Delhi, NCERT, 1974, P. 145.

- Christian, J.A. : *"A study of fear of failure, Hope of success, Achievement motivation, Anxiety and concern of Girl's"* (Ph. D., Sp. U. 1977) In Indian Education Review : XI 2. April - 1979, PP. 88-93.
- Goswami, N. : *"Adjustment Problems of School Going Adolescent Girls and the Development of an Adjustment Inventory for their measurement"* (Ph.D. Edu., Gau U., 1980) In M.B. Buch's A Survey of Research in Education. New Delhi, NCERT, 1987, P. 353.
- Gupta, A. K. : *Study of Parental Preferences in Relation to Adolescents, Personality, Adjustment and Achievement"*. Model Institute of Education and Research, Jammu, (NCERT Financed). In M. B. Buch's *A Survey of Research in Education*, New Delhi, NCERT 1987, p.355.
- Jaiswal, K. : *"A study of anxiety, frustration and Adjustment patterns of Girl students at graduation level and their educational implications"* (Ph. D. Edu. Gor. U. 1980) In M.B. Buch's A survey of Research in Education, Baroda, CASE, 1980. P. 454.
- Kala, P.S. : *"Personality Development and Adjustment of Pre-adolescent children born to working and non-working women form higher socio-Economic familiar.* (Research Studies S.N.D.T. Uni. 1986) In M.B. Buch's Fourth survey of research in Education, New Delhi, 1991, P. 207.
- Kumar Rajiv : *"Children's curiosity, Intelligence and scholastic Achievement"* Ph. D. Thesis (Edu.) Agra University, Agra (1989).
- Kumai, K. : *"A Study of Relationship Among Creativity, Intelligence, Adjustment and Value Patterns in Adolescents"*, (Ph.D. Psy, Agra U., 1975) In M. B. Buch's A Survey of Research in Education, Baroda, CASE 1975, P. 495.

- Kumar, S. : *"A comparative study of the interest Needs and Adjustment problems of gifted and Average children"* (Ph.D. Edu. Delhi U. 1985)
In M.B. Buch's A survey of Research in Education, New Delhi, NCERT, 1991 P. 388.
- Mansuri, A.R. : *"A study of achievement motivation of students of Std. V, VI and VII in relation to some psycho-socio factors"* (Ph. D., Edu. Sp. U. 1986) In M.B. Buch's fourth survey of research in education, New Delhi : NCERT 1991, p.p. 398-99.
- Matoo : *"Adjustment Differences at Different levels of General Intelligence and socio-economic status among urban adolescent boys and girls"*,
In M.B. Buch's *A survey of Research in Education*, Baroda, Center of Advance study in faculty of Education and Psychology, M.S. Uni., 1974, P. 158.
- Mattoo, B.K. : *"Home Adjustment Patterns of Adolescent Boys and Girls at various level of Socio-economic status and General Intelligence"*
(Ph. D. S.P.U., VVN, 1981) Journal of Education and Psychology, Volume 40, Number 3 Oct. 1982, P. 139-39.
- Maw & Maw : *"Nature and Psychological study of Hum our curiosity of students"* Vol. 4 Pool Mereunolds (Edu.) Jursey Bads L.T.D. London p.p. 536-36.
- Mubayi, G. : *"A study of achievement motivation of scheduled Tribes pupils of south Gujarat"* (Ph. D., Edu. S. Uni.) In Second Survey of Research in Education by M.B. Buch's, New Delhi, NCERT, 1971, p. 187.
- Pandey, A. : *"A study of adjustment, personality, values and vocational interests of super normal and normal adolescents"*, (Ph. D. Psy. Agra U., 1970) In M.B. Buch's A survey of Research in Education, Baroda, New Delhi, NCERT, 1987, P. 389.

- Pandit, I. : *"A study of the psychological Needs and self concept of adolescents and their Bearing and adjustment"* (Ph.D. Edu. Bom. U. 1985) In M.B. Buch's Fourth Survey in Education and Research New Delhi NCERT. 1991. P. 140.
- Parikh, P.A. : *"A study of achievement motivation, school performance and educational norms of secondary school pupils of std. 8,9 and 10 In the city of Bombay"* (Ph. D. Edu. Bom. U. 1976) In M.B. Buch's Fourth Survey of Research in Education. New Delhi : NCERT. 1991.
- Raghava, G. : *"A study of achievement motivation Development in the pupils of ninth standard with various socio-economic levels and studying the effects there fore"* (Ph. D., Mys. U. 1985) In M.B. Buch's Second survey of Research in Education, New Delhi : NCERT, 1971, P. 459.
- Rawal, V.R. : *"Personality Adjustment and Attitudes Towards authority of emotionally Disturbed Adolescents in Relation to their Home and School environment"* (Ph. D. Edu. Kumaon. U. 1984) In M.B. Buch's A survey of research in Education Baroda Case. 1984. 1984, P. 422.
- Reddy, N.Y. : *"Adolescent Adjustment in Relation to Home Environment"*, (Ph. D. Psy., Osm., U. 1966) In M. B. Buch's A Survey of research in Education, Baroda CASE 1966, P.P. 229-230.
- Seth, S. : *"The Adjustment Problems of female Adolescents. (A Sociological study of 500 female teenagers of Lucknow city)* (Ph. D. Soc. Lucknow. U. 1970), In M.B. Buch's A Survey of Research in Education, Baroda, CASE 1970, P. 232.

- Shaheen, F. : *"A sociological study of 300 Higher secondary school female teachers in the city of lucknow"* (Ph. D., Soc lue. uni. 1973) cited In *Third survey of Research in Education* edited by, M.B. Buch, 1978-82 PP. 203-4.
- Sharma S. : *"A study of children's curiosity and desire hope for Blind & Normal students"* Ph. D. Research Report (Edu.) Agra University Agra (1988).
- Sharma, U. *"A study of frustration among working women"* (Ph. D. Edu. Bhu. 1985) cited in forth survey of Research in Education Edited by M.B. Buch 1983-88 P. 434.
- Singh, G.K. : *"A Study of Adjustment of Mentality gifted and Retarded children"*, (Ph. D. Edu., Gorakhpur U., 1982), In M. B. Buch's A Survey of research in Education, Baroda, CASE, 1982, P. 465.
- Singh S.D. : *"Need patterns, Achievement AND adjustment of mentally superior children"* (Ph. D. Psy. Agru. 1983) In M.B. Buch's Fourth survey of Research in Educatin New Delhi, NCERT, II volume-1983-88 P. 337-38.
- Shihghe J. : *"Assessment of Curiosity and Intelligence in Blind students & normal students"*, Ph. D. Thesis. Bombay University Bombay (1976).
- Srivastav, S. K. : *Achievement motivation among urban and rural school students, Journal of Education and Psychology*, Vol. 45, No. 2-3 July-Oct. 1987, pp. 101-104.
- Tripathi, K.K. : *"Frustration Among School going children and adolescent"*, (Ph.D. Edu. Gorakhpur U. 1978) In M.B. Buch's A survey of Research in Education, Baroda, CASE, pp. 203-204.

- Tripathi, R.C. : *"Achievement motivation on and its correlates of Highschool students of East U.P. (Ph.D., Edu. Gor. U. 1986) In M.B. Buch's Fourth Survey of Research in Education. New Delhi : NCERT. 1991.*
- Tulpule, M. : *"A Pilot Study of Adjustment of Pre-university Students of the S.N.D.T. Arts College for Women", (S.N.D.T. U., 1977) In M. B. Buch's A Survey of Research in Education, New Delhi, NCERT, 1987, p. 432-433.*
- ચગ, ચંદ્રીકા જે. : *"વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક અનુકૂલન, સાંવેગિક અનુકૂલન અને સામાજિક અનુકૂલનનો તેમની કૌટુંબિક પરિસ્થિતિ સાથેનો સંબંધ તપાસવો", એમ. એડ્. લઘુશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. ૧૯૭૪*
- દલસાણિયા, આર. બી. : *"પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરના તાલીમાર્થીઓના અનુકૂલનનો અભ્યાસ" દિનેશચંદ્ર ઉચાટ અને અન્ય દ્વારા ઉદ્ઘૃત સંશોધન સંદોહન : રાજકોટ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૮૮, પૃ. ૧૮૮-૮૯.*
- દોંગા, એન. એસ. : *"ગુજરાતનાં શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોનાં તાલીમાર્થીઓનાં અનુકૂલનનો અભ્યાસ" (પીએચ.ડી., શિક્ષણ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૮૬) પીએચ. ડી. શોધ નિબંધ, રાજકોટ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, પૃ. ૧૨૫.*
- ધનકોટ, ઝરીના એ. : *"ભાવનગર શહેરની ગુજરાતી માધ્યમવાળી ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાનાં શ્રેણી અગિયારમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓનાં કૌટુંબિક અને સામાજિક અનુકૂલન અભ્યાસ", (એમ. એડ્. ૧૯૮૨) દમયંતી મોદી અને અન્ય દ્વારા ઉદ્ઘૃત "માધુકરી" ભાવનગર શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, ૧૯૮૨, પૃ. ૪૬-૪૭.*
- ભટ્ટ મીના જે. : *"સુરેન્દ્રનગર, જોરાવરનગર અને વઢવાણની કન્યાશાળાઓમાં અભ્યાસ કરતી ઘોરણ બારની વિદ્યાર્થીનોઓનો સિદ્ધિપ્રેરણા આંક નક્કી કરવો અને તેનો સહસંબંધાક બુદ્ધિઆંક તથા સામાજિક - આર્થિક દરજ્જો*

તપાસવો" અપ્રકાશિત એમ. એડ્. લઘુશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૮૭.

ભટ્ટ એન. જે. : "રાજકોટ શહેરનાં અગિયારમાં ઘોરણમાં ભણતાં વિદ્યાર્થીઓનાં અનુકૂલનનો અભ્યાસ" અપ્રકાશિત, એમ. એડ્. લઘુશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૭૮.

મહેતા, અરવિંદ જે. : "રાજકોટ શહેરમાં બારમાં ઘોરણમાં અભ્યાસ કરતી તરૂણીઓની અનુકૂલન સમસ્યાઓનો અભ્યાસ" (મહાનિબંધ, ૧૯૯૪, સૌ. યુનિ. રાજકોટ) પાના નં. ૨૯-૩૧.

મેવા કે. પી. : "મોરબી તાલુકાના શ્રેણી નવનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો અભ્યાસ" દિનેશચંદ્ર ઉચાટ અને અન્ય, 'સંશોધન સંદોહન' રાજકોટ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૮૮, પૃ. ૨૧૩-૧૫

રાજયગુરુ, બીપીન બી. : "માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા પર બિનબૌદ્ધિક પરિબળોની અસર" (એમ. એડ્. ૧૯૮૦) ઉદ્ઘૃત દમયંતિ મોદી અને અન્ય, 'માધુકરી', ભાવનગર, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, ૧૯૯૨, પૃ. ૨૭૮-૮૦.

પરિશિષ્ટ-૧

ગુજરાત રાજ્યમાં મૂક બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટેની સંસ્થાઓની યાદી

૧. શ્રી સરકારી બહેરા મૂંગા શાળા - જૂનાગઢ.
૨. શ્રીમતી કેસરબાઈ કીલાચંદ સરકારી બહેરા મૂંગા શાળા - મહેસાણા.
૩. શ્રી સરકારી બહેરા મૂંગા શાળા- રાજપીપળા.
૪. શ્રી બહેરા મૂંગા શાળા - આશ્રમ રોડ-અમદાવાદ.
૫. શ્રીસ્વ. કે.એસ. દેઢિયા મૂક - બધિર વિદ્યા મંદિર, સોલા, અમદાવાદ.
૬. શ્રી પી.સી. મૂક બધિર વિદ્યાલય-સોજીત્રા.
૭. શ્રી શાહ ખીમચંદ લક્ષ્મીચંદ બહેરા મૂંગાની સંસ્થા-ભાવનગર.
૮. શ્રી મા શ્રવણવાણી સ્કુલ ફોર ધી હીયરીંગ હેન્ડી. વિદ્યામંદિર-પાલનપુર.
૯. શ્રી એમ.બી. જૈન અંધજન વિદ્યાલય-છાપરી, જિ. દાહોદ.
૧૦. શ્રી સમર્પણ મૂક બધિર શિશુ વિદ્યામંદિર-ગાંધીનગર.
૧૧. શ્રી બહેરા મૂંગા શાળા - દહેગામ.
૧૨. શ્રી મેઘરજ મુન્દ્રા અને ઘનાણી બહેરા મૂંગા શાળા-જામનગર.
૧૩. શ્રીરામ બહેરા અને મૂંગા વિહાર ટ્રસ્ટ-જામનગર.
૧૪. શ્રી અંધ-બહેરા-મૂંગા તથા અપંગ બચ્ચાઓની સંસ્થા માંડવી-જિ.કચ્છ.
૧૫. શ્રી માતાલક્ષ્મી રોટરી ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ હીયરીંગ હેન્ડી, આદિપુર, જિ. કચ્છ.
૧૬. શ્રી એમ.જી. બ્રહ્મભટ્ટ બધિર વિદ્યાલય, નડિયાદ.
૧૭. શ્રી પ્ર.સ. કોઠારી બહેરા - મૂંગા શાળા વેજલપુર-જિ. નવસારી.
૧૮. શ્રી ગ.કી. નાયક બધિર કન્યા વિદ્યાલય-કછોલી જિ. નવસારી.
૧૯. શ્રી બ. અને ઈ. નાયક બધિર કુમાર શાળા - કછોલી જિ. નવસારી.
૨૦. શ્રીમતી એમ.કે.વ્યાસ તથા વાય.આર. સાંડસરા બહેરા મૂંગા શાળા-પાટણ.
૨૧. શ્રી અને શ્રીમતિ છ.શા.વિરાણી બહેરા મૂંગા શાળા-રાજકોટ.
૨૨. શ્રી સ્વ.ડી.પી.એ. શાહ સ્મૃતિ - બહેરા મૂંગાની શાળા - સુરત.
૨૩. શ્રી ડી.એસ. પારેખ સંચાલિત, બહેરા મૂંગા શાળા-સુરેન્દ્રનગર.
૨૪. શેઠશ્રી જે.બી. ઉપાધ્યાય બહેરા મૂંગા શાળા - તલોદ.
૨૫. શ્રી વા.હી. ગાંધી બહેરા મૂંગા શાળા - મોડાસા.
૨૬. શ્રી હિંમતનગર સંચાલિત બહેરા મૂંગા વિદ્યાલય-હિંમતનગર.
૨૭. શ્રી અક્ષર ટ્રસ્ટ સંચાલિત બહેરા મૂંગા શાળા - વડોદરા.
૨૮. શ્રીમતી કમળાબેન બધિર વિદ્યાલય-વડોદરા.
૨૯. શ્રી બહેરા મૂંગા શાળા, મદન ઝાંપા - વડોદરા.

પરિશિષ્ટ-૩

અનુકૂલન સંશોધિની

- દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે તમે જે માનતા હો તે હા / ના દર્શાવતા ખાનામાં ✓ નિશાની કરશો.
- બધા જ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપશો.

ક્રમ	વિધાન		હા	ના
૧	તમે જાહેરમાં બોલતા સંકોચ અનુભવો છો ?	૧		
૨	તમે વર્ગમાં આગળની બેઠક ઉપર બેસવા ઈચ્છો છો ?	૨		
૩	તમારા કુટુંબના બધા જ સભ્યો જમતી વખતે સાથે મળો છો ?	૩		
૪	ઘરના સભ્યો તમારી મુશ્કેલીમાં ધ્યાન આપતા નથી એવી લાગણી અનુભવો છો ?	૪		
૫	વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં તમને નેતાગીરી લેવી ગમે છે ?	૫		
૬	તમારા વર્તનથી તમારા શિક્ષકોને સંતોષ હોવાનું તમે માનો છો ?	૬		
૭	નાની નાની બાબતોમાં ઘરના વડીલો તમારા ઉપર ગુસ્સે થાય છે ?	૭		
૮	ઘરકામના કારણે શાળાનાં અભ્યાસમાં તમને વિક્ષેપ પડે છે ?	૮		
૯	તમારા પોતાના કામ તમારે જાતે કરવા પડે છે ?	૯		
૧૦	અજાણી વ્યક્તિ સાથે તમે સરળતાથી ભળી શકો છો ?	૧૦		
૧૧	તમારા ઘરના વાતાવરણથી તમે અકળાવ છો ?	૧૧		
૧૨	તમે સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોમાં ભાગ લો છો ?	૧૨		
૧૩	તમે રમત-ગમતની વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લો છો ?	૧૩		
૧૪	શાળામાંથી યોજાતા પ્રવાસમાં તમને જોડાવું ગમે છે ?	૧૪		
૧૫	તંદુરસ્તીની જાળવણી માટે ખાવાની ટેવો પ્રત્યે તમે જાગૃત છો ?	૧૫		
૧૬	તમે લાગણીશીલ સ્વભાવના છો?	૧૬		
૧૭	નવરાશના સમયે તમને ખરાબ વિચારો આવે છે ?	૧૭		
૧૮	તમને એકાંકી રહેવું ગમે છે ?	૧૮		
૧૯	શારીરિક સ્વચ્છતા માટે તમે કાળજી રાખો છો ?	૧૯		

ક્રમ	વિધાન		હા	ના
૨૦	ઘરના વડીલો તમને વારંવાર ટોકતા હોય તેવું લાગે છે ?	૨૦		
૨૧	અન્યને મદદરૂપ થવું તમને ગમે છે ?	૨૧		
૨૨	શાળામાં અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે તમે સહજતાથી હળીમળી શકો છો ?	૨૨		
૨૩	તમે વારંવાર ગુસ્સે થઈ જાઓ છો ?	૨૩		
૨૪	તમે વ્યાયામની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લો છો ?	૨૪		
૨૫	સારા દેખાવા માટે તમે પ્રયત્ન કરો છો ?	૨૫		
૨૬	તમને વર્ગમાં કશું ન આવડે ત્યારે માનસિક તાણ અનુભવો છો ?	૨૬		
૨૭	દુઃખદ સમાચાર સાંભળી તમે વેદના અનુભવો છો ?	૨૭		
૨૮	અજાણી વ્યક્તિ સાથે વાત કરવામાં તમે સંકોચ અનુભવો છો ?	૨૮		
૨૯	કુટુંબના નિર્ણયો લેવામાં તમે સામેલ થાઓ છો ?	૨૯		
૩૦	તમે તમારા મિત્રો પ્રત્યે શંકાશીલ છો ?	૩૦		
૩૧	તમે રાત્રે શાંતિથી ઉઠી શકો છો ?	૩૧		
૩૨	તમારું અપમાન થાય તો તમે અસ્વસ્થ બની જાઓ છો ?	૩૨		
૩૩	અભ્યાસ કરતી વખતે તમને કંટાળો આવે છે ?	૩૩		
૩૪	તમે સહેલાઈથી મિત્રતા બાંધી શકો છો ?	૩૪		
૩૫	શાળામાં અન્યાય થવાના પ્રસંગોએ તમે નીડરતાપૂર્વક રજૂઆત કરી શકો છો ?	૩૫		
૩૬	તમારે અવાર-નવાર ડોક્ટરની સારવાર લેવી પડે છે ?	૩૬		
૩૭	સામાજિક જવાબદારીઓ તમને મૂંઝવે છે ?	૩૭		
૩૮	તમે યોગ્ય પોષક તત્વો વાળો ખોરાક લેવાની કાળજી રાખો છો ?	૩૮		
૩૯	ભણવું તમને ભારરૂપ લાગે છે ?	૩૯		
૪૦	શાળામાં વારંવાર રજા પડે તેવું તમે ઈચ્છો છો ?	૪૦		
૪૧	તમને સમૂહમાં રહેવું ગમે છે ?	૪૧		
૪૨	તમે તમારા શારીરિક દેખાવને કારણે શરમ અનુભવો છો ?	૪૨		

ક્રમ	વિધાન		હા	ના
૪૩	બીજાની હાજરી હોવા છતાં તમે એકલતા અનુભવો છો ?	૪૩		
૪૪	અન્યને ચીડવવાથી તમને આનંદ મળે છે ?	૪૪		
૪૫	શિક્ષકો બીજા વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પક્ષપાત રાખતા હોવાનું તમે માનો છો ?	૪૫		
૪૬	અન્ય શાળામાં અભ્યાસ કરવાથી તમને વધુ સફળતા મળી હોત તેમ તમે માનો છો ?	૪૬		
૪૭	શાળા છૂટ્યા બાદ પણ તમને શાળામાં રહેવું ગમે છે ?	૪૭		
૪૮	શરીરના સ્વાસ્થ્યની જાળવણી માટે બહારનો (હોટેલ/લારીનો) ખોરાક લેવાનું ટાળો છો ?	૪૮		
૪૯	તમે શારીરિક નબળાઈ અનુભવો છો ?	૪૯		
૫૦	તમારે નવા વાતાવરણમાં જવાનું થાય ત્યારે તમે ચિંતા અનુભવો છો ?	૫૦		
૫૧	નાની નાની બાબતોમાં ઘરના સભ્યો સાથે તમે ઝઘડો છો ?	૫૧		
૫૨	તમારી શારીરિક તંદુરસ્તી સારી છે ?	૫૨		
૫૩	જાહેરમાં જવાનું તમે ટાળો છો ?	૫૩		
૫૪	તમારો સ્વભાવ શરમાળ છે ?	૫૪		
૫૫	ઘરથી દૂર જઈશ તો આનંદ મળશે તેવું તમને લાગે છે ?	૫૫		
૫૬	ઘરના સભ્યો સાથે તમે સહેલાઈથી ભળી શકો છો ?	૫૬		
૫૭	તમારી સાથે અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ તમને મિત્ર બનાવવાનું પસંદ કરે છે ?	૫૭		
૫૮	શાળાના નિયમો તમને બંધનરૂપ છે ?	૫૮		
૫૯	ટી.વી. કાર્યક્રમો જોવામાં તમારા મોટેરાંઓ તમને રોકે છે ?	૫૯		
૬૦	ઘરમાં ભાઈ-બહેનો સાથે તમારે તકરાર થાય છે ?	૬૦		
૬૧	શાળામાં આપેલા ગૃહકાર્ય માટે તમને પૂરતો સમય મળે છે ?	૬૧		
૬૨	ઘરમાં તમારું ધાર્યું ન થતું હોય તેવું લાગે છે ?	૬૨		

ક્રમ	વિધાન		હા	ના
૬૩	તમારી માતા તમારા દરેક કાર્યની પ્રશંસા કરે છે ?	૬૩		
૬૪	શિક્ષક જાહેરમાં તમારી ટીકા કરે તો તમે ગુસ્સે થાઓ છો ?	૬૪		
૬૫	તમે મુશ્કેલીના સમયમાં હિંમત હારી જાઓ છો ?	૬૫		
૬૬	તમારે ઘણા મિત્રો છે ?	૬૬		
૬૭	વાંચેલી બાબતો તમે જલદી ભૂલી જાઓ છો ?	૬૭		
૬૮	કાર્યમાં નિષ્ફળતા મળે ત્યારે તમે હતાશ થાઓ છો ?	૬૮		
૬૯	સામાન્ય બાબતમાં તમે અન્ય સાથે ઝઘડી પડો છો ?	૬૯		
૭૦	તમે સહેજવારમાં થાકી જાઓ છો ?	૭૦		
૭૧	નજીવા કારણોસર તમને રડવું આવે છે ?	૭૧		
૭૨	કામ પુરું કરવામાં વાર લાગે ત્યારે, તમે અકળાઈ જાઓ છો ?	૭૨		
૭૩	તમે તમારા શિક્ષકો પાસે સંકોચ વગર જઈ શકો છો ?	૭૩		
૭૪	ઘરનું કામકાજ કરવામાં તમને સંકોચ થાય છે ?	૭૪		
૭૫	તમને કોઈ રોગ લાગુ ન પડે તે માટે તમે સાવચેત રહો છો ?	૭૫		
૭૬	અન્ય વ્યક્તિ તમારી ટીકા કરે ત્યારે તમે ગુસ્સે થઈ જાઓ છો ?	૭૬		
૭૭	તમારા શિક્ષકો કારણ વગર તમને ખીજાય છે ?	૭૭		
૭૮	શાળા શરૂ થવાના સમય પહેલા જ તમે શાળાઓ પહોંચી જાઓ છો?	૭૮		
૭૯	તમે શ્રમ-કાર્યથી દૂર રહો છો ?	૭૯		
૮૦	તમારા માતા-પિતા તમારા માટે વધુ સમય આપતા નથી, તેવું તમને લાગે છે ?	૮૦		
૮૧	વર્ગમાં તમારું ધ્યાન સતત અભ્યાસ તરફ રહે છે ?	૮૧		
૮૨	તમે ઘરમાં એકલા હો ત્યારે ડરની લાગણી અનુભવો છો ?	૮૨		
૮૩	તમારી દરેક કામગીરીમાં તમારી માતા દખલગીરી કરતા હોય તેવું માનો છો ?	૮૩		

ક્રમ	વિધાન		હા	ના
૮૪	તમારી ઈચ્છા પૂરી ન થાય ત્યારે તમે દુઃખની લાગણી અનુભવો છો?	૮૪		
૮૫	તમને સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેવું ગમે છે ?	૮૫		
૮૬	તમને સામૂહિક રમતો રમવી ગમે છે ?	૮૬		
૮૭	મિત્રોને ગમે તેવું વર્તન તમે કરો છો ?	૮૭		
૮૮	પરીક્ષાના પરિણામ માટે તમે તમારા કુટુંબને જવાબદાર ગણો છો ?	૮૮		
૮૯	તમને પરીક્ષાનો ડર રહે છે ?	૮૯		
૯૦	શાળા સમય પૂરો થયે તમે મુક્તિની લાગણી અનુભવો છો ?	૯૦		

પરિશિષ્ટ-૪

સિદ્ધિપ્રેરણા સંશોધિની

અહિ પ્રત્યેક વિધાનના પ્રત્યુત્તર આપવા માટે છ વિકલ્પો આપવામાં આવ્યા છે. પ્રત્યેક વિધાન વાંચ્યા પછી તે મુજબની માનસિક કલ્પના કરો ત્યારબાદ તે વિધાનના વિકલ્પોમાંથી કોઈ એક વિકલ્પ પસંદ કરી તેની સામે ✓ ની નિશાની કરવાની છે.

દા.ત. : એક છોકરો મંદિરમાં ઉભો છે.

- (અ) તે મંદિરમાં ભગવાનને પ્રાર્થના કરી રહ્યો છે.
- (બ) તે મંદિરની શોભાને રસપૂર્વક નિહાળી રહ્યો છે.
- (ક) તે પ્રસાદ મળવાની રાહ જોઈ રહ્યો છે.
- (ડ) તે તેને કરેલા કુકર્મોની માફી માંગી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે સત્કાર્યો કરવા માટે ભગવાનની દયા માંગી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે કોઈની રાહ જોઈ રહ્યો છે.

આ વિધાન વાંચ્યા પછી તમે કલ્પના કરતા હો કે "તે મંદિરની શોભાને રસપૂર્વક નિહાળી રહ્યો છે" તો તમે (બ) ની સામે ✓ ની નિશાની કરો.

આ પ્રમાણે પ્રત્યેક વિધાન વાંચી આપેલ છ વિકલ્પ પૈકી ગમે તે એક ની સામે ✓ ની નિશાની કરવા વિનંતી છે.

પ્રત્યુત્તર આપવા માટે ૩૦ મિનીટની સમય મર્યાદા છે તમે પ્રામાણિક પણે પ્રત્યુત્તર આપશો.

નીચેના પ્રત્યેક વિધાન વાંચી આપેલ છ વિકલ્પ પૈકી ગમે તે એકની સામે ✓ નિશાની કરો.

૧. એક છોકરો પલંગ પર બેઠો છે, તેના હાથમાં એક ચોપડી છે.

- (અ) આગામી પરીક્ષા માટે શિક્ષક દ્વારા સૂચવાયેલા પ્રશ્નો તે તૈયાર કરી રહ્યો છે.
- (બ) તે એવા શબ્દનો અર્થ શોધવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે, કે જેને તેના વર્ગમાંથી કોઈ સમજાવી શક્યું ન હોય.
- (ક) પુસ્તકમાં આપેલ રંગીન ચિત્ર તરફ તે જોઈ રહ્યો છે.
- (ડ) શિક્ષકે આપેલા ગૃહકાર્યને તે ઝડપથી વાંચી રહ્યો છે.
- (ઈ) પુસ્તકમાં આપેલા સિદ્ધાંતોના નવીન અમલીકરણ વિશે તે વિચારી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે વાર્તા વાંચી રહ્યો છે.

૨. એક છોકરો ચિત્ર જોઈ રહ્યો છે.

- (અ) તે ચિત્રને પૂર્ણ કરવું કે અપૂર્ણ છોડી દેવું તેના વિશે વિચારી રહ્યો છે.
- (બ) તે ચિત્રો બનાવવાનો મહાવરો લઈ રહ્યો છે.
- (ક) શાળામાં યોજાનાર વાર્ષિક કલા સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા તે ચિત્ર બનાવી રહ્યો છે.
- (ડ) ચિત્રમાં રંગ પૂરવો કે કેમ તે અંગે એ વિચારી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે ચિત્ર બનાવવાની કલા શીખી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે વિચારે છે કે તેણે જો ચિત્રો બનાવવાનું બરાબર શીખી લીધું હશે તો તે બહુ સુંદર ચિત્રો બનાવી શકશે.

૩.૩. એક છોકરો હાથમાં વિમાનની પ્રતિકૃતિ લઈને ઉભો છે અને તેની સામે જોઈ રહ્યો છે.

- (અ) તે ઈજનેર બનવાનું વિચારી રહ્યો છે.
- (બ) તે વિમાનની કિંમત વિશે ધારણા કરી રહ્યો છે.
- (ક) વિમાન કેવી રીતે બનાવાયું છે તેનું તે અવલોકન કરી રહ્યો છે.
- (ડ) પોતાના વિમાન ઉડ્ડયન કૌશલ્યના નિદર્શન પહેલાં તે વિમાનને કાળજીપૂર્વક તપાસી રહ્યો છે.
- (ઈ) વિમાન ઉડાવવાની પોતાની નિપૂણતા દર્શાવતા પહેલા તે વિમાનને કાળજીપૂર્વક તપાસી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે તેના મિત્રની રાહ જોઈ રહ્યો છે, જેથી તે તેના દ્વારા વિમાન ચાલુ કરાવી શકે.

(૪) પર્વત તરફ મુખ કરી બે છોકરાઓ ઉભા છે.

- (અ) તેઓ કુદરતી સૌંદર્ય માણી રહ્યાં છે.
- (બ) તેઓ સૌથી ઉપરનાં શિખર પર ચઢવા માટે યોજના ઘડી રહ્યો છે.
- (ક) તેઓ પર્વત ઉપર ઉપલબ્ધ વનસ્પતિનો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે.
- (ડ) તેઓ ઘણું બધું ચાલ્યા પછી થાકી ગયા છે અને સહેજ આરામ કરી રહ્યા છે.
- (ઈ) તેઓ પર્વતારોહણની નવી રીતો વિશે વિચારી રહ્યા છે.

(ઈ) પર્વતીય પ્રદેશની મુલાકાત લીધા પછી તેઓ તેનો અહેવાલ લખવા અંગે વિચારી રહ્યા છે.

૫. ખેડૂતોનો પુત્ર ખેતર ખેડી રહ્યો છે.

- (અ) દેશમાં અનાજની ખાદ્ય પૂર્ણ કરવા તે પોતાનું યોગદાન કરી રહ્યો છે.
- (બ) ખેતર ખેડતાં ખેડતાં તે વાવણી અંગે વિચારી રહ્યો છે.
- (ક) તે તેના ખેતરમાંથી શક્ય તેટલી વધારે ઉપજ મેળવવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.
- (ડ) પોતાને માટે તથા પોતાના કુટુંબ માટે પર્યાપ્ત અનાજની પેદાશ મેળવવા માટે તે ખેતર ખેડી રહ્યો છે.
- (ઈ) બીજ વાવવા માટે તે ખેતર ખેડી રહ્યો છે.
- (ઈ) જમીનને વધારે ઉત્પાદક બનાવવા માટે તે રાસાયણિક ખાતરનો ઉપયોગ કરી રહ્યો છે.

૬. છોકરો પ્રયોગશાળામાં કંઈક કરી રહ્યો છે.

- (અ) તે વિચારી રહ્યો છે કે તેણે કંઈક નવીન ચીજ શોધી કાઢવી જોઈએ.
- (બ) તે પરીક્ષા માટે કોઈ પ્રયોગનો મહાવરો લઈ રહ્યો છે.
- (ક) પ્રયોગશાળામાં રાખેલા સાધનોને સાફ કરી રહ્યો છે.
- (ડ) તે નવી ચીજો શોધવામાં વ્યસ્ત છે.
- (ઈ) તે વિજ્ઞાનના પ્રયોગ કરી રહ્યો છે.
- (ઈ) પ્રયોગશાળામાં મૂકેલા સધાનો તે જોઈ રહ્યો છે.

૭. એક માણસ અને એક છોકરો તબલાં સાથે બેઠાં છે.

- (અ) છોકરો તબલાંવાદન શીખી રહ્યો છે.
- (બ) પોતે સારો કલાકાર કે સંગીતકાર બની શકે તે હેતુથી છોકરો પોતાના શિક્ષક પાસેથી વ્યવસાયિક તરકીબો શીખી રહ્યો છે.
- (ક) તેઓ આશ્ચર્ય પામી રહ્યા છે કે શા માટે બીજા માણસો હજી સુધી આવ્યા નથી.
- (ડ) છોકરો સંગીતની પરીક્ષા માટે તૈયારી કરી રહ્યો છે.
- (ઈ) છોકરો નવી સંગીત રચના પેલા માણસ પાસેથી શીખવામાં મશગૂલ છે.

(ઈ) તેઓ પોતાને આનંદ મળે તે માટે તબલાવાદન કરી રહ્યો છે.

૮. બે છોકરાઓ હોકી રમી રહ્યા છે.

(અ) તેઓ સાંજ પસાર કરવા માટે હોકી રમી રહ્યા છે.

(બ) તેઓ કોચ પાસેથી હોકી શીખી રહ્યા છે.

(ક) તેઓ છેલ્લી સ્પર્ધામાં હારી ગયેલી ટ્રોફી પાછી મેળવવા માટે મહાવરો કરી રહ્યા છે.

(ડ) તેઓ તેમના આનંદ ખાતર રમી રહ્યા છે.

(ઈ) હોકી મેચ માટે મેદાન યોગ્ય છે કે કેમ તે ચકાસવા માટે તેઓ રમી રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ અંતિમ મેચ રમવા માટેની તૈયારી કરી રહ્યા છે.

૯. એક શિક્ષક અને કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ વર્ગમાં છે.

(અ) "શાળાઓમાં વધતી જતી અશિસ્તને કેમ રોકવી" તેના પરથી ચર્ચા સભામાં તેઓ ભાગ લઈ રહ્યા છે.

(બ) તેઓ શિક્ષક પાસેથી નવો પાઠ શીખી રહ્યો છે.

(ક) તેઓ શિક્ષક દ્વારા જટિલ સમસ્યાનો ઉકેલ લાવી રહ્યા છે.

(ડ) તેઓ અન્ન સમસ્યાને હલ કરવાની દેશી પદ્ધતિ વિકસાવવા માટેની જૂથ ચર્ચામાં ભાગ લઈ રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ શિક્ષક સાથે વાત કરી રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ તેમના શિક્ષક પાસેથી ગણિતના સૂત્રો શીખી રહ્યા છે.

૧૦. શિક્ષક ખુરશીમાં બેઠા છે, વિદ્યાર્થી તેમની બાજુમાં ઉભો છે.

(અ) વિદ્યાર્થી શિક્ષકને 'ભાગેડુ વિદ્યાર્થીઓ' વિશે માહિતી આપી રહ્યો છે.

(બ) વિદ્યાર્થીએ હમણાં જ એક નવી ચીજ તૈયાર કરી છે તે શિક્ષકને બતાવવા માટે આતુર છે.

(ક) વિદ્યાર્થી પાઠ મોઢે બોલવા માટે શિક્ષકની બાજુમાં ઉભો છે.

(ડ) પોતાના પિતાજીનો શિક્ષક ઉપરનો પત્ર હાથોહાથ આપવા માટે વિદ્યાર્થી ત્યાં ઉભો છે.

(ઈ) નિબંધ હરીફાઈ માટે પોતે તૈયાર કરેલ નિબંધ શિક્ષકને બતાવવા માટે વિદ્યાર્થી ઉભો છે.

(ઈ) તે શિક્ષક પાસેથી દાખલો સમજવા માટે તેમની પાસે ઉભો છે.

૧૧. છોકરો કંઈક વાંચી રહ્યો છે.

(અ) તે એવા શબ્દનો અર્થ શોધી રહ્યો છે કે જે તે વર્ગમાંથી કોઈ કહી શક્યું નથી.

(બ) તે સમય પસાર કરવા માટે વાર્તાની ચોપડી વાંચી રહ્યો છે.

(ક) તે વિવિધ ક્ષેત્રની નવીન શોધો વિશે વાંચી રહ્યો છે.

(ડ) તે શિક્ષકે આપેલા પાઠ તૈયાર કરી રહ્યો છે.

(ઈ) તે ફિલ્મી ગીતોની ચોપડીનો આનંદ લઈ રહ્યો છે.

(ઈ) તે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે તૈયારી કરી રહ્યો છે.

૧૨. આચાર્ય છોકરાને કંઈક આપી રહ્યા છે.

(અ) તેઓ છેલ્લી સ્પર્ધામાં શાળાનું નામ રોશન કરવા બદલ તે છોકરાને તેઓ પ્રમાણપત્ર આપી રહ્યા છે.

(બ) તેઓ તે છોકરાના વર્ગમાં શિસ્ત જાળવવા બદલ વખાણ કરી રહ્યા છે.

(ક) તેઓ તે છોકરાને કેટલીક અગત્યની સૂચનાઓ આપી રહ્યા છે.

(ડ) તેઓ તેના હિંમતભર્યા કાર્ય બદલ ઈનામ આપી રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ તેને આગામી પ્રાદેશિક સ્પર્ધાના નિયમો અને ધારાધોરણોની પુસ્તિકા આપી રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ તેને વર્ગ શિક્ષકની ગેરહાજરીમાં વર્ગની હાજરી લેવા માટે હાજરીપત્રક આપી રહ્યા છે.

૧૩. કેટલાક છોકરાઓ ક્રિકેટ રમી રહ્યા છે.

(અ) તેઓ ક્રિકેટ રમતાં શીખી રહ્યા છે.

(બ) તેઓ તેમની રમત સુધારવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે.

(ક) તેઓ વિરામનો સમય પસાર કરવા રમી રહ્યા છે.

(ડ) તેઓ રમતનો મહાવરો લઈ રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ વાર્ષિક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા તૈયારી કરી રહ્યા છે.

(ઈ) તેઓ ફંડ ભેગુ કરવા માટે પ્રદર્શન મેચ રમી રહ્યા છે.

૧૪. છોકરો કેટલાંક તીર હાથમાં લઈ ઉભો છે.

- (અ) તે છોકરો પી.ટી.નો તાસ પૂરો થવાની રાહ જોઈ ઉભો છે. જેથી તે ઘરે જઈ શકે.
- (બ) તે તીરંદાજની કળા શીખી રહ્યો છે.
- (ક) તે એક સારા તીરંદાજ થવા માટે તીરંદાજનો મહાવરો લઈ રહ્યો છે.
- (ડ) તે આ રમત ઝડપથી પૂર્ણ કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે, જેથી તે બીજી કોઈક રમત રમી શકે.
- (ઈ) તે નિશાન તાકવાની જુદી જુદી તરકીબો વિશે વિચારી રહ્યો છે.
- (ઈ) તીરંદાજ સ્પર્ધામાં પ્રથમ સ્થાન મેળવવા માટે તે તીરંદાજનો મહાવરો લઈ રહ્યો છે.

૧૫. ડોક્ટર દર્દી પાસે બેઠા છે.

- (અ) તે દર્દી સાથે વાત કરી રહ્યા છે.
- (બ) તે દર્દીને કાળજીપૂર્વક તપાસી રહ્યા છે.
- (ક) ડોક્ટરે દર્દીને ઈન્જેક્શન આપ્યું છે અને હવે તે તેની ફી માટે રાહ જોઈ રહ્યા છે.
- (ડ) ડોક્ટર તેના માટે ખોરાક સૂચવી રહ્યા છે.
- (ઈ) ડોક્ટર દર્દીને કાળજીપૂર્વક સાંભળી રહ્યા છે, જેથી કરીને તે દર્દનું યોગ્ય રીતે નિદાન કરી શકે.
- (ઈ) ડોક્ટર દર્દીને દવાથી થયેલી અસર અંગે પૂછી રહ્યા છે.

૧૬. છોકરો દીવા નીચે બેઠો છે, તેના હાથમાં પુસ્તક છે.

- (અ) તે પોતાનો અભ્યાસ પૂર્ણ થયે કંઈક મોટું કાર્ય કરવા વિચારી રહ્યો છે.
- (બ) તે વિચારી રહ્યો છે કે તેણે પરીક્ષા માટે હવે તૈયારી શરૂ કરી દેવી જોઈએ.
- (ક) તે ચોપડીમાં કંઈક લખવાની કોશિશ કરી રહ્યો છે.
- (ડ) પોતે વર્ગમાં સૌથી વધુ ગુણ પ્રાપ્ત કરી શકે તે હેતુથી તે પરીક્ષામાં પૂછી શકાય તેવા બધા સંભવિત પ્રશ્નો તૈયાર કરી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે ચોપડીના પાના ફેરવી રહ્યો છે અને બીજે દિવસે શિક્ષક દ્વારા પૂછાનાર પ્રશ્નો જે પાના પર છે તે પાનું શોધવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.

(ઈ) શાળાએથી વળતા તેને રસ્તામાંથી જે ચોપડી મળી હતી તેના ઉપર કોઈ નામ છે કે નહિ તે એ તપાસી રહ્યો છે.

૧૭. છોકરો હથોડી અને ફરસીની મદદથી કંઈક કરી રહ્યો છે.

- (અ) તે નમૂનો બનાવી રહ્યો છે.
- (બ) તે આ ઉદ્યોગ માટે પોતાનું કૌશલ સુધારવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.
- (ક) તે હથોડી અને ફરસી બરાબર કામ આપે છે કે નહિ તે ચકાસી રહ્યો છે.
- (ડ) તે તૂટેલી પ્રતિકૃતિનું સમારકામ કરી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે શિલ્પકાર બનવાની કોશિશ કરી રહ્યો છે.
- (ઈ) આમ કરવાથી તેને શારીરિક કસરત થાય છે.

૧૮. છોકરો હાથમાં પેન લઈ ઉભો છે, તેની પાસે નોટબુક છે.

- (અ) તે શાહી ભરીને નોટબુકમાં કંઈક લખશે.
- (બ) તે રસપ્રદ વાર્તા લખવાનું વિચારી રહ્યો છે.
- (ક) તે કલ્પના કરી રહ્યો છે કે તે લેખક બનશે.
- (ડ) તે પેનથી બરાબર લખાય છે કે કેમ તે તપાસી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે નિબંધ સ્પર્ધાના નિબંધ માટે મુદ્દાઓ વિચારી રહ્યો છે.
- (ઈ) તે આપેલા પ્રશ્નોને નોટબુકમાં પોતાની પેન વડે ઉકેલી રહ્યો છે.

૧૯. કેટલાક લોકો વિવિધ પ્રકારનાં કાર્યો કરી રહ્યા છે.

- (અ) તેઓ ચર્ચા કરી રહ્યા છે કે તેઓ શું કરી શકે કે જેથી તેઓ પ્રગતિ કરી શકે.
- (બ) તેઓ તેમનાં નિયત કામોમાં વ્યસ્ત છે.
- (ક) તેઓ પૈસા કમાવા માટે કામ કરી રહ્યા છે.
- (ડ) તેઓ પ્રગતિના માર્ગ ઉપર આગેકૂચ કરવાના રસ્તાઓ વિશે વિચારી કરી રહ્યા છે.
- (ઈ) તેઓ પોતપોતાનું કામ કરી રહ્યા છે.
- (ઈ) માણસે આજીવિકા રળવા કંઈક કરવું પડે, આ લોકો પણ એવું જ કંઈક કરી રહ્યા છે.

૨૦. છોકરો પતંગ ઉડાવી રહ્યો છે.

- (અ) તે પોતાની મેળે આનંદ લઈ રહ્યો છે.

- (બ) તે એમ વિચાર કરી રહ્યો છે કે તેણે પતંગ કેવી રીતે ચઢાવવી કે જેથી તે પતંગ હરીફાઈ જીતી શકે.
- (ક) તે વિચારી રહ્યો છે કે બીજા દિવસની પતંગ ઉડાવવાની સ્પર્ધામાં તેણે ભાગ લેવો કે નહિ.
- (ડ) તેણે તેની મા પાસેથી મેળવેલા પૈસામાંથી હમણા જ પતંગ ખરીદી છે અને હવે તેને ચગાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.
- (ઘ) તે એક સારા પતંગ ચઢાવનાર બનવાનું વિચારી રહ્યો છે. જેથી તે તેના મિત્રો સાથે મુકાબલો કરી શકે.
- (ઙ) તેણે બીજા પતંગ ચઢાવનાર સાથે મુકાબલો કરવો કે નહિ તે વિશે તે વિચારી રહ્યો છે.

૨૧. શિક્ષક વર્ગમાં બણાવી રહ્યા છે.

- (અ) શિક્ષક અભ્યાસક્રમ પૂરો કરવાની કોશિશ કરી રહ્યા છે.
- (બ) તે પગાર રળવા માટે શીખવી રહ્યા છે.
- (ક) તે અસરકારક અધ્યાપન પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે.
- (ડ) તે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા પૂછાયેલા પ્રશ્નોની જવાબ આપી રહ્યા છે.
- (ઘ) જેમણે તેમનું કામ ન કર્યું હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને તે સજા કરી રહ્યા છે.
- (ઙ) તે કઠીન પાઠને નવીન ઉદાહરણ આપીને વધુ સરળ બનાવી રહ્યા છે.

૨૨. ગ્રાણ છોકરાઓ રીલે રેસ ઠોડી રહ્યા છે.

- (અ) તેઓ તેમનો દેખાવ સુધારવા માટે મહાવરો કરી રહ્યા છે.
- (બ) તેઓ રમત-ગમતના તાસ દરમિયાન રીલે રેસ શીખી રહ્યા છે.
- (ક) તેઓ સુચનાઓનું પાલન કરી રહ્યા છે.
- (ડ) તેઓ રેસમાં એકબીજાથી આગળ નીકળી જવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે.
- (ઘ) તેઓ તેમની નિપુણતા બતાવી રહ્યા છે.
- (ઙ) તેઓ રમત-દિન મનાવી રહ્યા છે.

પરિશિષ્ટ-૫

તજશોના નામની વિગત

૧. ડૉ. પી.એન.દવે (વહીવટી અધિકારી, ગાંધીનગર)
૨. ડૉ. દિલીપભાઈ પટેલ, (પ્રાધ્યાપક, શ્રી એમ.બી. પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, વલ્લભવિદ્યાનગર)
૩. ડૉ. સંજયભાઈ એસ. પટેલ (વ્યાખ્યાતા, શ્રીમતી એસ.કે. બોરલાઈવાલા મહિલા અધ્યાપન મંદિર વાપી)
૪. ડૉ. ચંદ્રકાન્ત ભોગાયતા (શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન, ભાવનગર યુનિવર્સિટી, ભાવનગર)
૫. ડૉ. ચંદ્રમૌલી જોષી (આચાર્ય શ્રી, પી.ટી.સી. કોલેજ, વઢવાણ)
૬. ડૉ. એસ.એલ. ભોરણીયા (પ્રાધ્યાપક, ડાયેટ-રાજકોટ)
૭. ડૉ. જી.ડી. કાનાણી (જિલ્લા શિ. અધિકારીશ્રી, સુરેન્દ્રનગર)
૮. ડૉ. એસ.જી.વ્યાસ (આચાર્યશ્રી, ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન-જૂનાગઢ)
૯. ડૉ. કે.એમ.દોંગા (કાર્યકારી આચાર્યશ્રી, શ્રી કુંડલીયા બી.એડ્. કોલેજ, રાજકોટ)
૧૦. ડૉ. ભરતભાઈ રામાનુજ (ઈન્ચાર્જ પ્રિન્સિપાલ, શ્રી પી.ડી.એમ.બી.એડ. કોલેજ, રાજકોટ).
૧૧. ડૉ. જે.ડી. દવે (પ્રાધ્યાપક શ્રી પી.ડી.એમ. બી.એડ. કોલેજ, રાજકોટ)
૧૨. ડૉ. આરતીબેન કુંડલીયા (મ.શિ. લાલબહાદુર શાસ્ત્રી વિદ્યાલય, રાજકોટ)
૧૩. ડૉ. આર. પી. ચુડાસમા (પ્રાધ્યાપક, ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, જૂનાગઢ)
૧૪. ડૉ. જીતેન્દ્રભાઈ પંચોલી (આચાર્યશ્રી, બી.એડ્. કોલેજ, પાટણ)
૧૫. ડૉ. હિતેષભાઈ જોષી (આચાર્યશ્રી, મીઠાપુર હાઈસ્કૂલ, જિ. જામનગર.)
૧૬. ડૉ. બી.એમ. રાજયગુરુ (પ્રાધ્યાપક, ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, જૂનાગઢ)
૧૭. ડૉ. ગીરીશભાઈ ગજેરા (વ્યાખ્યાતા, ડાયેટ. રાજકોટ)
૧૮. ડૉ. કે.આર. ઝાંઝરૂકીયા સાહેબ, (જિલ્લા શિક્ષણ અધિકારીશ્રી, જૂનાગઢ)
૧૯. ડૉ. ભાવેશ દવે (આચાર્યશ્રી, શ્રી પ્રણામી હાઈસ્કૂલ, જામનગર)
૨૦. ડૉ. જયંતભાઈ વ્યાસ (વ્યાખ્યાતા, શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન, ભાવનગર, યુનિવર્સિટી, ભાવનગર.

પરિશિષ્ટ-૬

તજજ ને અભિપ્રાય માટે ભલામણ પત્ર

માર્ગદર્શક

ડૉ. બિન્દુબેન પોપટ

પ્રિન્સીપાલશ્રી

શ્રીમતી એમ.એમ.શાહ કોલેજ ઓફ,

એજ્યુકેશન,

વઢવાણસીટી, સુરેન્દ્રનગર.

અભ્યાસક

એસ.આર. ગજેરા

બી.એસસી. એમ.એડ,

મ.શિ.

શ્રી માધ્યમિક શાળા, સુખપુર.

તા.જિ. જુનાગઢ

માનનીયશ્રી,

નમસ્કાર,

સવિનય જણાવવાનું કે હું શ્રીમતી એમ.એમ.શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરેન્દ્રનગરના પ્રિન્સીપાલશ્રી ડૉ. બિન્દુબેન પોપટના માર્ગદર્શન હેઠળ પીએચ.ડી. કરું છું. મારા સંશોધનનો વિષય છે "સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં મૂક-બધિર વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન, સિદ્ધિપ્રેરણા, જિજ્ઞાસા અને હતાશાનો અભ્યાસ" જેના ભાગરૂપે માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓને ધ્યાનમાં રાખીને જિજ્ઞાસા માપન કસોટી તૈયાર કરવાની હોઈ આપના બહુમૂલ્ય અભિપ્રાયની અત્યંત આવશ્યકતા છે.

આપના અભિપ્રાય માટે આ સાથે જિજ્ઞાસા કસોટીના ૫૦ વિધાન વાળી અભિપ્રાયાવલિ (ચાર વિકલ્પ) આપને મોકલેલ છે.

આપશ્રી અભિપ્રાય નીચે જણાવ્યા મુજબના મુદ્દાને લક્ષમાં રાખીને આપશો તેવી નમ્ર વિનંતી.

- (૧) વિધેયાત્મક અને નિષેધાત્મક વિધાનોની રચના યોગ્ય છે કે કેમ ?
- (૨) તટસ્થ વિધાન જો હોય તો તે કયા છે ?
- (૩) વિધાનો બાળકની જિજ્ઞાસા માપન કરે છે ?
- (૪) બિનજરૂરી વિધાનો તથા ઉમેરવા જેવા વિધાનો.
- (૫) પૂર્વેક્ષણ માટે કેટલા વિધાનો જરૂરી ગણાય.
- (૬) અંતિમ કસોટી માટે કેટલા વિધાનો આવશ્યક છે.

હું આશા રાખું છું કે આપ કામકાજની વ્યસ્તતા થી પણ થોડો સમય ફાળવી મારા સંશોધનના ક્ષેત્રનાં આ કાર્યમાં અવશ્ય સહકાર આપી આભારી કરશો.

આપનો વિશ્વાસું

જિજ્ઞાસા માપન કસોટી

૧. હું સમાચાર પત્રો નિયમિત વાચું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨. હું જુદાજ પકારની વસ્તુઓ જોઈને વિચારમાં પડી જાઉં છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩. મારા મનગમતા સ્થળો અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪. હું જે વાચું છું તેના પર તરત જ વિશ્વાસ કરી લઉં છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૫. હું ગાણિતિક કોયડાઓ ઉકેલું જ નહિ.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૬. કોઈ નવી વસ્તુ બતાવે છે ત્યારે મારું ધ્યાન તરત જ તેના પર પડે છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૭. મને પ્રવાસોમાં જવાનું ગમે છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૮. મને મારી વસ્તુઓ બોલપેન, ઘડીયાળ, રેડીયો વગેરે ખોલીને જોવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૯. ટી.વી. પરના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો જોવાનો આગ્રહ રાખું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૦. શાળામાં ભણવાને બદલે શાંતીથી બેસી રહેવાની ઈચ્છા થયા કરે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૧. વર્ગમાં થતાં વિજ્ઞાનના પ્રયોગોમાં ખૂબ જ રસ પડે છે અને તે જાતે કરવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૨. અભ્યાસ ખંડમાં શીખવવામાં આવતી બાબતો વિશે વધારે જાણવા પ્રયત્ન કરું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ

૧૩. બીજા વિદ્યાર્થીઓ વધુ ગુણ લાવે તો તેના અભ્યાસ વિશે જાણવાનું મન થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૪. હું વસ્તુને એકાંતમાં લઈને જોઉં છું કે તે કેવી રીતે કામ કરે છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૫. હું સાહસિક બાળકોને જ મિત્ર બનાવું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૬. મને નવું નવું જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૭. હું ફિલ્મ જોતી વખતે એવી વસ્તુ પર ધ્યાન આપું છું કે તે વસ્તુ બીજા લોકો ધ્યાને ન લેતા હોય.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૮. જ્યારે મારા મિત્રોને બહાર જતા જોઉં ત્યારે તે ક્યાં જઈ રહ્યા છે તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૧૯. કોઈપણ બાબતની જાણકારી વગર નિર્ણય લઈ શકાય નહિ.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૦. હું નવી નવી વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવાનું પસંદ કરું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૧. બજારમાંથી કોઈ નવી વસ્તુઓને જોઈ કિંમત જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૨. હું જૂના ઐતિહાસિક સ્થળોને જોઉં તો અંદર જઈને તે જાણવાની કોશિશ કરું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૩. હું વર્ગમાં સાહેબને પ્રશ્ન પુછુ જ નહિ.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૪. કોઈ નવું મકાન બનતું હોય ત્યારે અંદર કઈ સગવડતાઓ બને છે. તે જોવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૫. કોઈ નવું યંત્ર જોઈ તેની નજીક જઈ તે અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.

- (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૬. હું વડીલોને પ્રશ્નો પુછ્યા જ રાખું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૭. જ્યારે હું મારા રૂમમાં દાખલ થાઉં છું ત્યારે ચારે બાજુ ધ્યાનથી જોઉં છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૮. જ્યાં સુધી જવાબ ન આવે ત્યાં સુધી દાખલાઓ ગણ્યા જ રાખું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૨૯. મને કોઈ સાહસિક કામ કરવાની ઈચ્છા જ નથી.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૦. હું જાણવા માગું છું કે વસ્તુઓ કેમ બને છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૧. આકાશમાં તારાઓ વિશે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૨. અન્ય સાહિત્ય વાંચવાનું જ નહિ
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૩. હું જુદાજ પ્રકારની માહિતી મેળવું છું ત્યારે તેના પર તરત જ વિશ્વાસ કરી લઉં છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૪. જ્યારે કોઈ અવાજ સાંભળુ ત્યારે તેના વિશે વિચારું છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૫. પક્ષીઘરમાં હું જ્યારે નવા નવા પક્ષીઓ ને જોઉં છું તો તેના અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૬. છાપામાં છાપેલા ચિત્રો ખૂબ ધ્યાનથી જોઉં છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૭. પુસ્તકમાં નવા નવા ચિત્રો જોઈને ખોલીને વાંચવા લાગુ છું.
(૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ

૩૮. હું જે વસ્તુની બાબતમાં જાણવા માગું છું તે અંગે અન્યને પ્રશ્નો પુછું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૩૯. હું પુસ્તકમાં નવા નવા શબ્દો શોધવા માટેનો પ્રયત્ન કરું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૦. લોકો એક બીજા સાથે વાતચીત કરતા હોય છે. તે જોઈને શું વાત કરે છે તે સાંભળવાનો પ્રયત્ન કરું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૧. મારા વર્ગમાં કોઈ નવો વિદ્યાર્થી આવે તો તેના વિશે જાણવાનો આગ્રહ રાખું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૨. જે નવી સિદ્ધિ હાંસલ કરે તેને મળીને કંઈક પુંછવાની ઈચ્છા થાય.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૩. હું અનોખી વસ્તુઓથી દુર રહું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૪. બીમારી વખતે શરીરના અંદરના અવયવો વિશે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૫. મારા મિત્રોના દફતરમાં શું શું છે તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૬. ફિલ્મો ધ્યાનથી જોઉં છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૭. કારીગરોથી દુર રહું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૮. કમ્પ્યુટર ચલાવવાની મજા પડે.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૪૯. નવી મોટર સાયકલો વિશે સતત જાણકારી મેળવું છું.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ
૫૦. નવા નવા ચિત્રો દોરવાનું ગમે.
 (૧) હંમેશા (૨) વારંવાર (૩) ક્યારેક (૪) ક્યારેય નહિ

પરિશિષ્ટ-૭
જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી

વિદ્યાર્થીનું નામ :

શાળાનું નામ :

ધોરણ :

સૂચનાઓ :

- દરેક વિધાન માટે ચાર વિકલ્પ છે.
 - તમે જેની સાથે સહમત હો તે માં ✓ નિશાની કરો.
 - બધા જ પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપવાના છે.
૧. હું સમાચાર પત્રોનું વાંચન કરું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૨. મારા મનગમતા સ્થળો અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૩. હું ગાણિતિક કોયડાઓ ઉકેલું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૪. કોઈ નવી વસ્તુ બતાવે છે ત્યારે મારૂ ધ્યાન તરત જ તેના પર પડે છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૫. મને પ્રવાસોમાં જવાનું ગમે છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૬. મારી આસપાસની વસ્તુઓ, બોલપેન, ઘડીયાળ, રેડીયો વગેરે ખોલીને જોવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૭. ટીવી પરના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો જોવાનો આગ્રહ રાખું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
 ૮. શાળામાં ભણવાને બદલે શાંતીથી બેસી રહેવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ

૯. વર્ગમાં થતા કોઈપણ પ્રયોગોમાં ખૂબ જ રસ પડે છે અને તે જાતે કરવાની ઈચ્છા થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૦. અભ્યાસ ખંડમાં શીખવવામાં આવતી બાબતો અંગે વધારે જાણવા પ્રયત્ન કરું છું.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૧. બીજા વિદ્યાર્થીઓ વધુ ગુણ લાવે તો તેના અભ્યાસ અંગે જાણવાનું મન થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૨. હું સાહસિક બાળકને જ મિત્ર બનાવું છું.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૩. મને નવું નવું જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૪. હું ફિલ્મ જોતી વખતે એવી વસ્તુ પર ધ્યાન આપું છું કે તે વસ્તુ બીજા લોકો ધ્યાને ન લેતા હોય.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૫. જ્યારે મારા મિત્રોને બહાર જતા જોઉં ત્યારે તે ક્યાં જઈ રહ્યા છે તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૬. હું નવી નવી વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવાનું પસંદ કરું છું.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૭. બજારમાંથી કોઈ નવી વસ્તુઓને જોઈ કિંમત જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૮. હું જૂના ઐતિહાસિક સ્થળોને જોઉં તો અંદર જઈને તે જાણવાની કોશિશ કરું છું.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૧૯. હું વર્ગમાં સાહેબને પ્રશ્ન પુછું જ નહિ.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૦. કોઈ નવું મકાન બનતું હોય ત્યારે અંદરની સગવડતાઓ જોવાની ઈચ્છા થાય છે.
- હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ

૨૧. કોઈ નવું યંત્ર જોઈ તેની નજીક જઈ તે અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૨. હું વડીલોને પ્રશ્નો પુછ્યા જ રાખું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૩. જ્યારે હું મારા રૂમમાં દાખલ થાઉં છું ત્યારે ચારે બાજુ ધ્યાનથી જોઉં છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૪. મને કોઈ સાહસિક કામ કરવાની ઈચ્છા થતી નથી.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૫. હું જાણવા માંગુ છું કે વસ્તુઓ કેમ બને છે ?
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૬. આકાશમાં તારાઓ વિશે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૭. જ્યારે કોઈ અવાજ સાંભળુ છું ત્યારે તેના વિશે વિચારું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૮. પક્ષીઘરમાં હું જ્યારે નવા નવા પક્ષીઓને જોઉં છું તો તેના અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૨૯. છાપામાં છાપેલા ચિત્રો ખૂબ જ ધ્યાનથી જોઉં છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૦. પુસ્તકમાં નવા નવા ચિત્રો જોઈને ખોલીને વાંચવા લાગુ છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૧. હું જે વસ્તુની બાબતમાં જાણવા માગું છું તે અંગે અન્યને પ્રશ્નો પુછું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૨. હું પુસ્તકમાં નવા નવા શબ્દો શોધવા માટેનો પ્રયત્ન કરું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૩. લોકો એક બીજા સાથે વાતચીત કરતા હોય છે તે અંગે જાણવાનો પ્રયત્ન કરું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ

૩૪. મારા વર્ગમાં કોઈ નવો વિદ્યાર્થી આવે તો તેના વિશે જાણવાનો આગ્રહ રાખું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૫. જે નવી સિદ્ધિ હાંસલ કરે તેને મળીને કંઈક પુછવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૬. બીમારી વખતે શરીરના અંદરના અવયવો વિશે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૭. મારા મિત્રોના દફતરમાં શું શું છે તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૮. હું ફિલ્મ ધ્યાન થી જોઉં છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૩૯. હોશિયાર અને નિષ્ણાંતો થી દુર રહું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૪૦. કમ્પ્યુટર ચલાવવાની મજા પડે !
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૪૧. નવી મોટરસાયકલો વિશે સતત જાણકારી મેળવું છું.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ
૪૨. નવા નવા ચિત્રો દોરવાનું ગમે.
 હંમેશા ઘણીવાર ક્યારેક ક્યારેય નહિ

પરિશિષ્ટ-૮

જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી

- અહિ એક વાક્ય માટે ચાર વિકલ્પ આપેલ છે તેમાં તમે જેની સાથે સહમત હો તેની સામેના માં ✓ ની નિશાની કરો.
- બધા જ પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપવા વિનંતી છે.

૧.	હું સમાચાર પત્રોનું વાંચન કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨.	હું ગાણિતિક કોયડાઓ ઉકેલું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩.	મારા મનગમતા સ્થળો અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૪.	મને પ્રવાસોમાં જવાનું ગમે છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૫.	મારી આસપાસની વસ્તુઓ બોલપેન, ઘડિયાળ, રેડિયો વગેરે ખોલીને જોવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૬.	ટીવી પરના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો જોવાનો આગ્રહ રાખું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૭.	વર્ગમાં થતા કોઈપણ પ્રયોગોમાં ખૂબ જ રસ પડે છે અને તે જાતે કરવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૮.	અભ્યાસ ખંડમાં શીખવવામાં આવતી બાબતો અંગે વધારે જાણવા પ્રયત્ન કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૯.	બીજા વિદ્યાર્થીઓ વધુ ગુણ લાવે તો તેના અભ્યાસ અંગે જાણવાનું મન થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૦.	હું સાહસિક બાળકને જ મિત્ર બનાવું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૧.	મને નવું નવું જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૨.	જ્યારે મારા મિત્રોને બહાર જતા જોઉં ત્યારે તે ક્યાં જઈ રહ્યા છે તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐

૧૩.	હું નવી નવી વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવાનું પસંદ કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૪.	હું જૂના ઐતિહાસિક સ્થળોને જોઉં તો અંદર જઈને તે જાણવાની કોશિશ કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૫.	કોઈ નવું મકાન બનતું હોય ત્યારે અંદરની સગવડતાઓ જોવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૬.	કોઈ નવું યંત્ર જોઈ તેની નજીક જઈ તે અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૭.	હું વડીલોને પ્રશ્નો પુછ્યા જ રાખું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૮.	હું જાણવા માંગુ છું કે વસ્તુઓ કેમ બને છે ?	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૧૯.	આકાશમાં તારાઓ વિશે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૦.	જ્યારે કોઈ અવાજ સાંભળુ છું ત્યારે તેના વિશે વિચારું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૧.	પક્ષીઘરમાં હું જ્યારે નવા નવા પક્ષીઓને જોઉં છું તો તેના અંગે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૨.	છાપામાં છાપેલા ચિત્રો ખૂબ જ ધ્યાનથી જોઉં છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૩.	પુસ્તક પર નવા નવા ચિત્રો જોઈ ખોલીને વાંચવા લાગુ છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૪.	હું જે વસ્તુની બાબતમાં જાણવા માંગું છું તે અંગે અન્યને પ્રશ્નો પુછું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૫.	હું પુસ્તકમાં નવા નવા શબ્દો શોધવા માટેનો પ્રયત્ન કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐

૨૬.	લોકો એક બીજા સાથે વાતચીત કરતા હોય છે તે અંગે જાણવાનો પ્રયત્ન કરું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૭.	મારા વર્ગમાં કોઈ નવો વિદ્યાર્થી આવે તો તેના વિશે જાણવાનો આગ્રહ રાખું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૮.	જે નવી સિદ્ધિ હાંસલ કરે તેને મળીને કંઈક પુછવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૨૯.	મારા મિત્રોના દફતરમાં શું શું છે. તે જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૦.	કમ્પ્યુટર ચલાવવાની મજા પડે !	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૧.	નવી મોટરસાયકલો વિશે સતત જાણકારી મેળવું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૨.	નવા નવા ચિત્રો દોરવાનું ગમે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૩.	બજારમાંથી કોઈ નવી વસ્તુઓને જોઈ કિંમત જાણવાની ઈચ્છા થાય છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૪.	હોશિયાર અને નિષ્ણાંતો થી દૂર રહું છું.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐
૩૫.	નવું નવું જાણવાને બદલે શાંતિથી બેસી રહેવાની ઈચ્છા થયા કરે છે.	હંમેશા ☐	ઘણીવાર ☐	ક્યારેક ☐	ક્યારેય નહિ ☐

પરિશિષ્ટ-૯

'જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી' નાં કસોટી પુનઃકસોટી પ્રાપ્તાંક

ક્રમ	પ્રથમ પરીક્ષણ	પુનઃ પરીક્ષણ	ક્રમ	પ્રથમ પરીક્ષણ	પુનઃ પરીક્ષણ
૧	૧૦૪	૧૧૧	૨૬	૧૦૭	૧૦૦
૨	૧૦૨	૧૦૦	૨૭	૧૦૮	૧૦૫
૩	૯૬	૧૦૧	૨૮	૧૧૦	૧૦૦
૪	૯૮	૧૦૩	૨૯	૧૩૦	૧૨૦
૫	૮૯	૯૬	૩૦	૧૦૧	૯૪
૬	૧૦૧	૧૦૬	૩૧	૧૧૫	૧૦૬
૭	૧૦૩	૧૦૧	૩૨	૧૨૬	૧૧૧
૮	૧૧૧	૧૦૯	૩૩	૧૧૨	૯૮
૯	૧૧૪	૧૧૯	૩૪	૧૦૫	૯૮
૧૦	૧૩૧	૧૨૩	૩૫	૧૦૪	૯૮
૧૧	૧૨૫	૧૨૦	૩૬	૧૦૩	૯૨
૧૨	૧૧૦	૧૦૯	૩૭	૧૦૮	૧૦૪
૧૩	૧૧૧	૧૦૭	૩૮	૧૦૪	૯૦
૧૪	૧૩૦	૧૨૩	૩૯	૧૧૦	૯૧
૧૫	૧૨૮	૧૩૨	૪૦	૧૧૧	૧૦૦
૧૬	૧૨૮	૧૨૭	૪૧	૧૧૨	૧૦૦
૧૭	૧૨૪	૧૨૮	૪૨	૧૧૪	૧૨૧
૧૮	૧૦૫	૯૬	૪૩	૮૬	૮૩
૧૯	૧૧૨	૧૦૪	૪૪	૮૪	૭૪
૨૦	૧૦૧	૧૦૮	૪૫	૮૨	૮૫
૨૧	૯૬	૧૦૪	૪૬	૯૬	૮૮
૨૨	૮૮	૯૦	૪૭	૯૩	૮૫
૨૩	૯૪	૯૬	૪૮	૧૦૧	૧૦૫
૨૪	૯૭	૯૦	૪૯	૧૦૦	૧૦૭
૨૫	૧૦૩	૯૯	૫૦	૧૩૦	૧૨૩

પરિશિષ્ટ-૧૦

'જિજ્ઞાસા માપદંડ કસોટી' ની પ્રમાણભૂતતા માટે વિદ્યાર્થીઓ અને વર્ગશિક્ષક
મિત્રોનું પ્રાપ્તાંક ગુણાંકન

ક્રમ	વિદ્યાર્થીઓના પ્રાપ્તાંકો	વર્ગ શિક્ષકશ્રીના પ્રાપ્તાંકો	ક્રમ	વિદ્યાર્થીઓના પ્રાપ્તાંકો	વર્ગ શિક્ષકશ્રીના પ્રાપ્તાંકો
૧	૧૧૧	૧૦૦	૨૬	૧૦૦	૯૫
૨	૧૦૦	૯૨	૨૭	૧૦૫	૯૫
૩	૧૦૧	૯૫	૨૮	૧૦૦	૮૦
૪	૧૦૩	૯૪	૨૯	૧૨૦	૮૪
૫	૯૬	૯૦	૩૦	૯૪	૯૬
૬	૧૦૬	૧૦૦	૩૧	૧૦૬	૧૦૭
૭	૧૦૧	૧૦૦	૩૨	૧૧૧	૧૦૨
૮	૧૦૯	૧૦૮	૩૩	૯૮	૧૦૮
૯	૧૧૯	૧૦૦	૩૪	૯૮	૧૦૮
૧૦	૧૨૩	૧૦૫	૩૫	૯૮	૧૦૩
૧૧	૧૨૦	૧૦૫	૩૬	૯૨	૮૦
૧૨	૧૦૯	૧૦૪	૩૭	૧૦૪	૮૪
૧૩	૧૦૭	૧૦૦	૩૮	૯૦	૮૫
૧૪	૧૨૩	૧૦૧	૩૯	૯૧	૮૧
૧૫	૧૩૨	૧૦૦	૪૦	૧૦૦	૯૧
૧૬	૧૨૭	૧૦૨	૪૧	૧૦૦	૯૨
૧૭	૧૨૮	૧૦૮	૪૨	૧૨૧	૯૮
૧૮	૯૬	૯૦	૪૩	૮૩	૧૦૦
૧૯	૧૦૪	૧૦૫	૪૪	૭૪	૯૧
૨૦	૧૦૮	૧૦૯	૪૫	૮૫	૮૫
૨૧	૧૦૪	૧૧૦	૪૬	૮૮	૮૫
૨૨	૯૦	૯૫	૪૭	૮૫	૮૮
૨૩	૯૬	૯૮	૪૮	૧૦૫	૧૦૩
૨૪	૯૦	૯૦	૪૯	૧૦૭	૧૦૫
૨૫	૯૯	૯૧	૫૦	૧૨૩	૧૦૮

પરિશિષ્ટ-૧૧

હતાશા માપન કસોટી

- નીચે દર્શાવેલી પરિસ્થિતિઓમાં આપ જે કોઈ એક વિકલ્પ સાથે સહમત થતા હો તે વિકલ્પ આગળ માં ✓ ની નિશાની કરો.
- એકપણ પ્રશ્ન છોડશો નહિ.
૧. તમારા મિત્રને જેટલા લાભ આપવામાં આવે છે તેટલા તમને આપવામાં આવતા નથી.
- [] આજે નહિ તો કાલે સમય આવ્યે લાભ મળશે જ.
- [] મારે કોઈ ઓળખાણ નથી એટલે મને ક્યાંથી લાભ મળે ?
- [] મને કદીય લાભ મળે છે જ ક્યાં ?
૨. તમારી પસંદગી મુજબની શાળા તમને મળી નથી.
- [] જરૂરિયાત છે માટે ન ગમતી શાળાએ પણ ગયા વિના છૂટકો જ નથી.
- [] મને મારી પસંદગીનું કદી મળ્યું જ નથી.
- [] અભ્યાસ કરીએ એટલે બધે મજા પડે.
૩. તમારા વર્ગના બીજા વિદ્યાર્થીઓનું તમારી સાથેનું વર્તન સારું નથી.
- [] મારા વર્તનમાં જરૂર કંઈક ખામી હશે.
- [] દુનિયા બધી મારી સાથે આડી ચાલે છે.
- [] મારી સાથે કોઈકને તો વાંધો હોય જ.
૪. તમે શાળાએથી ઘેર થોડા મોડા પહોચ્યા છો. તમારા ઘરના ટોકે છે.
- [] બીજા હંમેશા મોડા આવશે તો તેને કંઈ નહિ કહે પણ મને નહિ છોડે
- [] મને કહેવાની એકપણ તક જવા નહિ દે.
- [] મોડા હોઈએ તો મોડા છો તેમ કહે જ ને.
૫. તમારે ઘેર અગત્યનું કામ છે અને તમારા વર્ગ શિક્ષક રજા આપવા આનાકાની કરે છે.
- [] સ્કૂલમાં આવું ચાલ્યા જ કરે.
- [] મારું નશીબ જ વાંકુ છે.
- [] બીજાને તો રજા આપે છે મને જ નથી આપતા

૬. તમારે ઘરમાં કોઈની સાથે મનદુઃખ થાય છે.
 સાથે રહેતા હોઈએ તો ઝઘડા થાય પણ ખરા.
 મારી સાથે જ આમ કેમ થાય છે ?
 મને કોઈ સમજી જ શકતું નથી.
૭. ઘરમાં સૌ ને લાભ મળે છે તમને તે નથી મળતો.
 મને જ કેમ લાભ નથી મળતો ?
 નસીબમાં હોય તે સૌને મળે.
 મારી ક્યાંય ગણના જ ક્યાં થાય છે ?
૮. ઘરમાં તમારે સૌથી વધારે કામ કરવું પડે છે.
 મારે નસીબે સખત પરિશ્રમ છે.
 જેનાથી જેટલુ થાય તેટલુ કામ કરે.
 કામ વધારે કરવાથી થાકી બહુ જવાય છે.
૯. ઘરમાં તમારા કામની ગણતરી થતી નથી.
 મારા કામની કદર ઓછી જ થાય છે.
 કોઈને મારી કિંમત જ નથી.
 કુટુંબમાં ક્યારેક અજાણતા આવું બની જતું હોય.
૧૦. તમે બહાર જવા નીકળો છો અને ઘરમાંથી તમને બહાર જવાની ના પાડે છે.
 મારી સાથે હંમેશા આવું જ બને છે.
 મારો બહાર જવાનો કાર્યક્રમ નકામો થઈ ગયો.
 કંઈક અગત્યનું કામ હશે માટે જ ના પાડી હશે.
૧૧. તમે તમારા મિત્રને મદદ કરવા ઈચ્છો છો પરંતુ તેમ કરવાની કુટુંબીજનો ના પાડે છે.
 ચોકકસ કોઈ કારણ હશે માટે જ ના પાડી હશે.
 હું કોઈ ને મદદ કરું તે કોઈને ગમતું નથી.
 મને કોઈને મદદ કરવાની પણ છૂટ નથી ?

૧૨. તમે ફરવા બહારગામ જાઓ છો ત્યાં તમારા માટે કામ પહેલેથી જ તૈયાર હોય છે.
 [] હું જ્યાં જાઉં ત્યાં કામ મારાથી પહેલા પહોંચી જાય છે.
 [] કામ હોય ત્યાં કરમ હોય છે.
 [] મારે ભાગે હંમેશા સખત પરિશ્રમ જ આવે છે.
૧૩. તમને મિત્રો સમજી શકતા નથી.
 [] મને હંમેશા ખોટી રીતે જ કેમ સમજાવવામાં આવતો હશે ?
 [] મને કદીય કોઈ સાચી રીતે સમજી શકતું જ નથી.
 [] આપણને બધા લોકો સમજે તેવું જરૂરી નથી.
૧૪. તમારા ઘરમાં આવતાની સાથે ઘરની વ્યક્તિઓ તમારી ભૂલ બતાવે છે.
 [] ભૂલ થઈ છે તો બતાવે.
 [] મારી ભૂલ બતાવવાની એક પણ તક જવા દેતા નથી.
 [] ભૂલ થોડીવાર પછી પણ બતાવી શક્યા હોત.
૧૫. તમે ઘેર જાવ છો ત્યારે ઘરમાં આવેલી વસ્તુ બધાએ વહેંચી લીધી હોય છે. તમારા માટે ભાગ નથી રાખ્યો.
 [] વસ્તુ ખલાસ થઈ ગઈ હશે.
 [] મારા માટે જ ભાગ નથી રાખ્યો ?
 [] મને કદી આપવામાં આવતું જ નથી.
૧૬. તમારી જરૂરિયાતાની વસ્તુ તમે ખરીદી શકતા નથી.
 [] મારે જરૂરી વસ્તુ ખરીદવા માટે પણ હંમેશા રાહ જોવાની ?
 [] હું પછી ક્યારેક સગવડતાએ ખરીદી લઈશ.
 [] મારી આર્થિક સ્થિતિ મને બધે નડે છે.
૧૭. તમારી પ્રિય વસ્તુ બીજાથી ખોવાઈ ગઈ છે.
 [] મારા નસીબ જ એવા છે જેથી વસ્તુ ખોવાણી.
 [] મારી ગમતી વસ્તુ કુદરતે હંમેશા છીનવી જ લીધી છે.
 [] મારાથી પણ ક્યારેક ખોવાઈ જાય.

૧૮. તમારા મિત્ર તમારું કામ કરવાની ના પાડે છે.
- [] એ કોઈ દિવસ આવું ન કરે ચોકકસ કોઈ કારણ હશે.
- [] મારું કામ રખડશે એમ જાણવા છતાંય તેણે ના પાડી ?
- [] મારા મિત્રો પણ મારૂ કામ કરવા તૈયાર નથી.
૧૯. તમારા મિત્રો કોઈ કાર્યક્રમ ઘડી રહ્યા છે, તેમાં તમને ભાગીદાર નથી બનાવતા.
- [] કોઈ મને સાથે ન રાખે તો મને શું નુકશાન થવાનું છે ?
- [] મને ક્યારેય કોઈ ભેળવતું નથી.
- [] મારાથી જ શા માટે છુપાવતા હશે ?

